

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Jonstoni Historia Naturalis

Ioannis Ionstoni|| Theatrvm|| Vniversale Omnivm|| Animalivm|| Insectorvm

Jonston, Jan

Heilbrunna, MDCCLXVIII.

VD18 90529197

Titvlvs I. De Paucipedibus.

urn:nbn:de:gbv:45:1-11095

HISTORIAE NATURALIS
DE
INSECTIS
LIBER II.
DE INSECTIS TERRESTRIBVS,
PEDATIS ET ALATIS.

TITVLVS I.
De Paucipedibus.

CAPVT I.
De Insectis sex pedum.

ARTICVLVS I.
De Formica.

TANTVM DE INSECTIS
terrestribus alatis suffi-
ciant: sequuntur non ala-
ta, eaque vel *Paucipeda*, vel *Mul-*
tipeda. Illa sunt pedum sex, octo,
duodecem, quatuordecem. *Sepeda*
sunt, *Formica*, *Cimex*, *Pediculus*,
Ricinus, *Pulex*, *Lens*, *Forbicina*,
Talpa, *Sphondyle*, *Staphylinus*, *Asel-*
lus arvensis et *Anthrenus*.

Nomen.

Incipio a *Formica* stupendae na-
turae insecto, et ad quod hominum
genus obstupescat et confundatur.
A ferendis farris micis Latinis di-
ctas, Isidorus opinatur. Graecis
μύρμηξ est, *μύρμηξ*, et Doribus *μύρ-*
μαξ, quibus etiam *μυρμηδόνες*, *μύρ-*
μηκας vocari, Hesychius scribit.

Descriptio.

Plin. H. N.
11. c. 37.
Votton. de
Different.
Animal.
6. 216.

Notissimum animalculum descri-
bere, superfluum est. Promusci-
dem ore contentam gerunt. Pli-
nius ipsis linguam tribuit; Votton-
nus dentes; addit, parte posteriore
aculeum gerere. Nulli in capite
propter parvitatem oculi: super
quaedam additamenta quae ceu duo
pili de capite egrediuntur, haben-

tur. Alas senes, nec diu supervi-
cturae emittunt.

In quibus degant locis, nemo est,
qui ignoret. In acervis, quos con-
gessere condi, notum omnibus.

Frugum gravis vescuntur, unde
frugilegae, et *agmina granifera* di-
cuntur. Cupressi et papaveris se-
mina, expetere, apud Plinium et
Plautum habemus. Fructus exsu-
gunt, nec a mortuis anguibus ab-
stinent. Cadaveribus, humanis for-
te parcere, Aelianus prodidit. Alii
frugibus, si menstruo sanguine pol-
luantur.

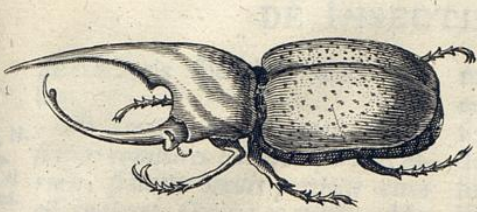
Locus.

Vitium.

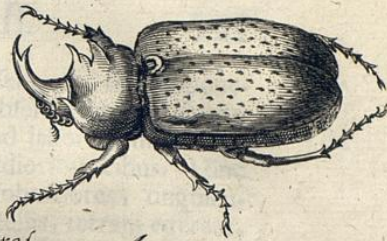
Plin. H. N.
17. c. 10.
Plautus in
Trinum.

Hyberno quoque tempore coire, *Generatio.*
et serenis austrinisque diebus nasci,
Aristoteles prodidit: vermiculum *Arist. H. A.*
ovis similem, vere gignere, Pli-
nius. Oblonga illa, et columnatae *Plin. H. N.*
figurae, in locis calidis et muscidis,
extra corpus, incrementum accipi-
unt, si Alberto credimus: vermes
ipsi albi, et panniculis involuti
erumpunt. In America ex mortui
parentis corpore prodire dicuntur:
miroque modo vivunt, donec ex
sub-

Congener Tauri Volantis Bras

Tambeina

Bras

Cantarides Mai

Canthar. Mouf. Golt keffern
Mai. lat. Mai. lata

Cant. Major oblong

Mai. lata

Grüne Kefer.
Spanische fliegen

Tab. 1

Cantarides

Aldrovandi

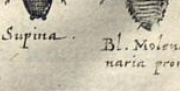
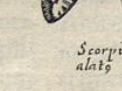
Tab. 2

Tab. 3

Tab. 4

Scorpio
alatus

Bl. fatida. Supina.

Bl. Moleudi
naria prena

Bl. Mollis

Blattae Motten Aldr.

Cicindela Nachtmücklein Aldr.

Forficula Mouf.

Blattae Motten Mouf.

Cicindela S. Iohannes Fliegen Mouf.

2. Fem. 1. Mar.

Cocuo Mouf.

Buprestis Qualster Aldr.

Buprestis Mouf.

Buprestis

Buprestis

Buprestis

Buprestis

Buprestis

Buprestis

Buprestis

Buprestis

Buprestis

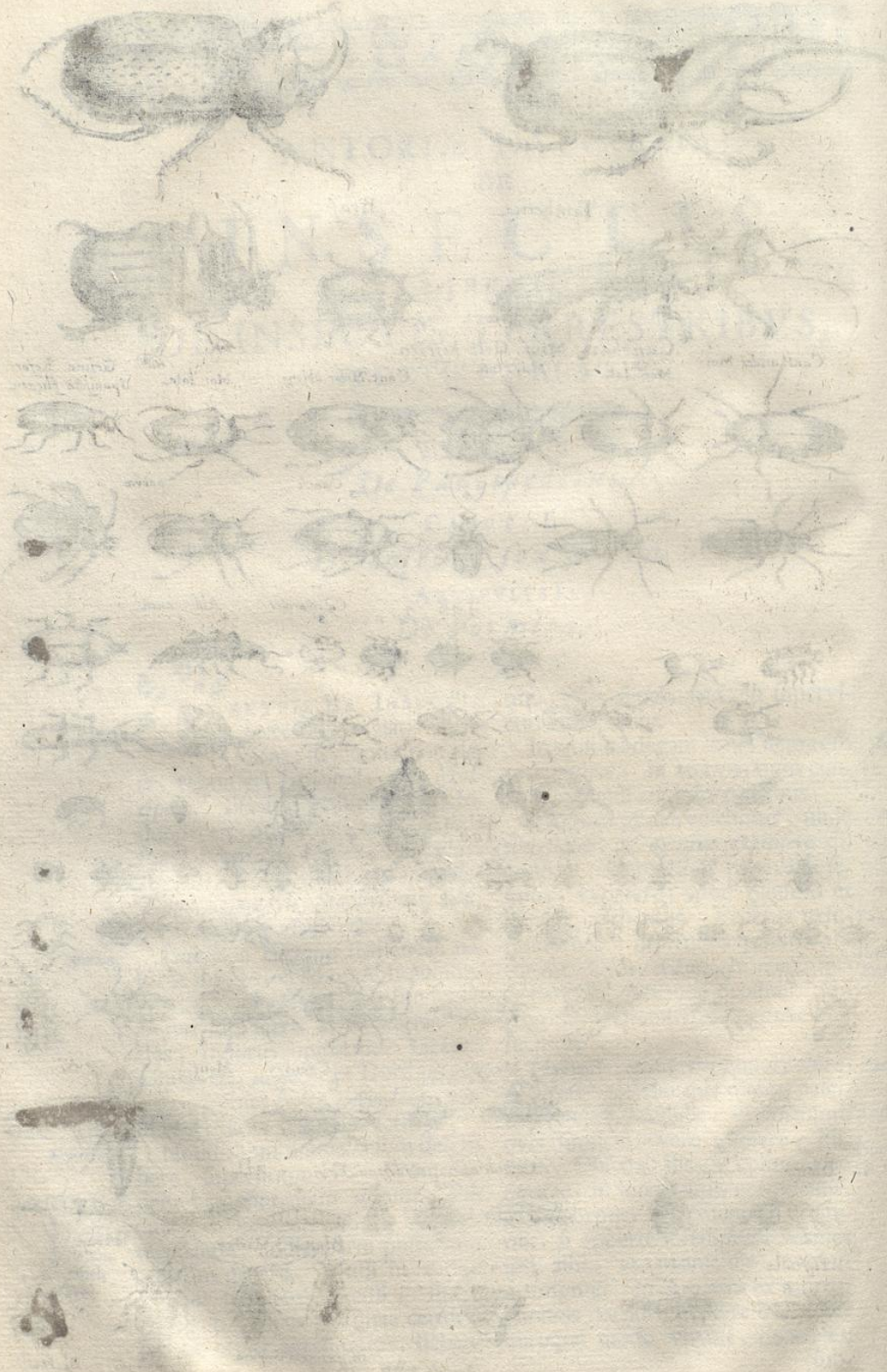
Buprestis

Buprestis

Buprestis

Buprestis

Buprestis

Plin. E.
11. c. 3.
Naturae
logent

Arist. I.
9. c. 38

Hieron.
vita Ma

Aelian.
A. 1. c. 2.
4. c. 43.
c. 43.

Plin. E.
1. c. 41

subterraneis specubus alati evolent.

Plin. H. N. 11. c. 30. Natura, et Ingenium.

Arist. H. A. 9. c. 38.

Hieron. in via Malchi

Aelian. H. A. 1. c. 25. l. 4. c. 43. l. 6. c. 43.

Plin. H. N. 1. c. 41.

De Ingenio, ita eleganter Plinius. *si quis comparet onera corporibus earum, fateatur nullis portione vires esse majores. Gerunt ea morsu. Majora aversae postremis pedibus moluntur, humeris obnixae. Et iis Reipublicae ratio, memoria, cura. Semina arrosa condunt, ne rursus in fruges exeant e terra. Majora ad introitum dividunt. Madefacta imbre, proferunt atque siccant. Operantur et noctu, plena Luna. Eadem interlunio cessant. Jam in opere qui labor? Et quoniam ex diverso convehunt, altera alterius ignara, certi dies, ad recognitionem mutuam, mundinis dantur. Quae tunc earum concursatio? quam diligens cum obviis quaedam collocutio atque percontatio? Silices itinere earum attritas videmus, et in opere semitam factam, ne quis dubitet, qualibet in re, quid possit, quantulacunque assiduitas. Sepeliuntur inter se viventium solae, praeter hominem, defunctasque in granorum folliculis efferunt. Hieronymus, alias herbarum quaedam femina forcipe oris traxisse: alias humum de foveis egressisse, et aquarum meatus aggeribus exclusisse, vidit. Quaedam venturae hyemis memores, ne madefacta humus, in herbam horrea verteret, illata semina praecidebant: quodque magis mirum est, in tanto agmine, non obstabat egrediens intranti: quin potius si quam vidissent sub fasce, et onere concidisse, suppositis humeris adjuvabant. Aelianus, ad pabulandum profectas, natu grandiores agmen ducere, segetes ascendere, spicas abscissas dejicere dicit. Natu minores sub stipula stant, spicas distrahunt, et grana vaginis inclusa explicant. Interlunium sentire apud Plinium habemus. Alvi onus, quod urinae simile, in aedibus non ponere; ubi per caenum facto itinere, maculosae redeunt, in ipso aedium vestibulo, ad asperum sese corticem eliminare; recentiora ova in ulnis gestare, ubi ad amplitudinem eam devenere, ut laborem*

remorari possent, alto sinu deponere, ab aliis observatum est. Exclusis, foetum ad laborem instruunt: denegatur tardioribus cibus. Hinc suctum, ut robustiores, unguiculis, ore, rostellis, terram egerant, egestam accumulunt, cumulatam stipulis inspergant: sapientiores aedificent; minores in cuniculis versentur; peritiores, maeandros, labyrinthos, concamerataque cubilia efformant. Languens otio, aedibus ejicitur; pro foribusque ductum, facta omnium ordinum corona, capite mulctant. Intus Veneri operam dare, modestiae debetur. Ad ditum et praefagas esse. Scilicet, exposito ad siccandum a formicis frumento, nunquam imber cecidisse visus est. Democritus, cum coelo sereno id facere observasset, ut messem sub tecta referret, fratrem monuit; subsecutumque diluvium. Theophrastus pluvias portendere putat, vel, cum densioribus et in se invicem per viarum angustias concurrentibus agminibus, praedam convehunt: vel cum ova ex depressione et cavo loco, in eminentiorem deportant. Quae de Nerone apud Suetonium, et Cimone apud Plutarchum dicuntur, sublimiora sunt. Piaculum esset, domicilio, in quibus exstruendis singulare artificium adhibent, oblivisci. Tortuosissima illa, ut vel invia sint, vel aditu saltem difficilia. Terra pro foraminibus aggeritur, tanquam muri et propugnacula, ne descendente pluvia, alluvione intereant. Triplex iisdem regio. Maeres et foeminae in androne habitant: Panmyrmecium vere dixeris: in Gynaecio foeminae pariunt: tertium granorum acervis destinatur. Plutarchus, in una, vitam degere et comedere; in altera, alimenta tanquam in granario recondere; in tertia, mortuos sepelire, scripsit. Radices et extremae monticuli orae Coemiterio assignantur. Domicilium sibi visum Majolus descripsit, Aldrovandus unius et alterius, quae in putrida quercu, et semiputrido trunco observata sunt, iconem apposuit.

H h

fuit.

Aldrovan.
H. Insect. 4.
c. 1. p. 509.
edit. Bonon.

fuit. Apparuit, inquit ille, in largilosa humo urbs quaedam quadrangularis, longa pedes fere quatuor, lata ultra pedem; in qua per vias velut ad negocia ultro citroque cursitare, velut cives, ipsae formicae visebantur. Admiranda erat angulorum, laterumque directa delineatio, quam artificum amussi, circinoque fabrefactam putasses, quod aequalis semper dimensio longitudinis, latitudinisque servaretur. Urbis longitudinem media servabat via quaedam directissima, profunditate, latitudineque digitali: quam rursus per transversum aequalibus inter se spaciis tres aliae viae eadem digitali profunditate, et latitudine directissime intersectabant, ut ita tria compita, foraque spectarentur.

Majolus
Dier. Canic. coll. 7.

In extremis viarum angulis, velut angiportibus spectabamus collecta in acervos servari ova, unde Formicarum proles gignitur. Altera urbis parte antra vidimus frumento ita oppleta, ut in vias ipsas redundaret. Mira fuit omnium viarum mundities, nihil in illis lapillorum, nihil pulveris, nihil festucae, nihil humoris, ut deprehendas urbem illam a suis civibus ita curatam, ut prolis eximium studium, annonae, et structurarum ornatus ubique spectaretur: qui omnes illi cives communi studio ad Reipublicae beneficia incumbentes, dum alii domi de rebus consulunt, alii foris res agunt, summa pace, concordiaque curandam Rempublicam nos docebant; studuisse quoque iidem cives visi sunt omnium incolarum incolumitati. Erat enim in urbis longitudinis medio unica porta Zephyro objecta, quod ab Aquilone, Euro, atque Austro, immunem urbem sua Philosophia oportere esse didicissent.

Plut. de solert. anim.

Simile domicilium putrida quercu inventum, rusticus ad Aldrovan dum attulit, quod secundo loco in icone expressum est. Admirandum quoque in quod Cleanthes incidit spectaculum. Venisse formicas de suo cavo ad aliud formicarum examen, formicam portantes mor-

tuam, verba sunt interpretis Plutarchi, *ascendisse alias formicas, tanquam ad colloquium, rursusque descendisse. Id bis terve factum. Tandem has, sursum extulisse vermem, tanquam redemptionis precium pro mortua. Hoc illas accepto et reddito formicae cadavere discessisse.*

Elephantos atque urso laesae ab illis laedunt. Serpentes et dracones in rabiem agunt, seu quod laborantibus viam obstruant, seu quod cavernis venenatum halitum afflent, Cicadas gliresque summo prosequuntur odio: illas quia cantando hyemem conterunt; hos, quia dormiendo eandem perdunt. Pugnam et inter se inire, Aeneas Sylvius, post Pontifex observavit. In agro Bononiensi, inquit ille, pyrum aridam, pastus gratia ex minoribus formicis famelicis complures ascendunt, supervenere majores non parvo numero, quae illas erepto faucibus bolo partim occiderant, partim dejecerant. Dejectae ad suam revertentes Myrmeciam sive acropolim, in itinere cum obviis quasi habito colloquio injurias memorant, omnemque sociorum vim et numerum castris educunt. Post duas fere horas tot Minorum Centuriae, tantae acies exortae sunt; ut totus ager nigro agmine atratus videretur, accessere stipitatae omnes, et arboris utrinque stipitem circumdantes, paulatim ascendere coeperunt. Majores, ubi hostes adesse animadvertenterent, conglobatae superne pugnam expectaverunt, postquam simul commisso praelio acies convenerant, Majores e minoribus per multas morsu rabido interemerunt, omnesque primo impetu ascendentes miserrima strage confectas disjecerunt, ut mortuarum cumulus ad pyri radices non parvus in terra succreverit. Reliqua minorum pars mediaeque acies, non animos propterea ponere, aut loco cedere voluerunt; sed concenturiatis spiritibus tentant, pertinaciusque instantes, atque aciem acie prementes majori quam antea numero arborem conscenderunt, hostesque a tergo, a late-

Antipathia

Sylv. I. de Europa c. 40. Mouf. Theat. Ind. 2. c. 1. pag. 242.

Plin. 28. c.

Plin. 27. c.

a latere, et a fronte undique pun-
gentes, manus herbamque dare vi
coegerunt. Magnae majoribus vi-
res ad victoriam valuisse, nisi mi-
norum praevaluisse numerus, u-
namque viginti simul essent adortae.
Haec acta sub Eugenio IV. Pontifi-
cis cathedram occupante, spectante
Nicolao Pistoriense juris consultissi-
mo viro, omnemque pugnam bo-
na et sincera fide narrante. Tale
quid Olaus Magnus recenset Upsa-
liae et Holmiae contigisse, ante-
quam Barbarus, et immanis ille
Tyrannus Christiernus Secundus a
Sueciae incolis e Gothorum Sueco-
rumque regionibus fuit expulsus.
Quo in praelio illud non omitten-
dum. Minores post adeptam victo-
riam suorum cadavera inhumasse,
relictis hostibus, et ad corvos, po-
rosque expositis. Martis item in
aream Campanile elegerant altissi-
mum, ac si Tyrannorum prodigi-
um ejusque Satellites, ad sui fati
ἀπικάλυψιν poenaeque imminens
contemplationem, clara voce voca-
rent atque attraherent.

In Indiis in *cibis* sumi, et quidem
pipere conditas, inferius dicemus. In
Medicamentis maximo sunt usui.
Aqua ex iis destillata vomitum exci-
tat, et febres solvit apud Gesnerum.
Omnem intermittentem febrem cu-
rabis, si aeger omnium unguium
praelegmina pro formicarum fori-
bus projici curet, et primam ea tra-
hentem apprehenderit, colloque
subnexam gestaverit, si prodentibus
fides est. Ova trita et auribus im-
posita, quemvis obtusum auditum
fanant, si Marcello credimus. Ea-
dem inter psilothra numerat Ar-
noldus, et ad phagaedenas com-
mendat. Quidam conterunt, et a-
quosam substantiam expressam in-
stillant. Balneo myrmecino calcu-
lus pellitur. Oleo, et aqua destilla-
ta virilitas promouetur. Gesnerus,
ollam melle intus obductam, et ad
medias formicis plenam accipit,
pyrethro, nuce moschata, carda-
momo, pipere longo, et butyro ad-
ditis. In fimo macerata destillantur.
Aquae aliquid jejuno exhibetur.

Brunfelsius quatuor in potu sumptas,
omnem coeundi potentiam auferre
scripsit. Cum sale communi, ovis
et axungia, panno interposito appli-
catis, Ischiadicam tollere idem au-
thor est: Impetigini cum modico
sale appositae, praesenti remedio ef-
se, Marcellus; pruritus et scabiei
e papulis, Serenus: status potenter
dissipare, Albertus: clavos et tu-
mores auferre Nonnus. Ursis in
nausea ex plenitudine, et postquam
mandragorae poma degustavere
mederi, ex Plutarcho; supercilia
cum muscis tritas denigrare; tritas,
adjecto sale, psoras, lepras, et lenti-
gines curare, quinque contra pha-
langiorum morsus auxiliari, ex Pli-
nio habemus. Idem, terram a for-
micis egestam, aliquos strumis illi-
nere scribit.

De Usu dixi: meminere et *dam-
novum* authores. Venenum morsu
suo spargere, et pustulas excitare,
Albertus prodidit. Apud Cuma-
nenses, capita, inter venena qui-
bus sagittas inficiunt, sumuntur.
Ova pota, flatulentiam et ventris tor-
mina excitant. Agris, hortis, hor-
reis, areis, arboribus, vitibus, fru-
gibus, fructibus, cibis insidiari, no-
tius est quam ut demonstrari debeat.
Remedia passim apud authores oc-
currunt. Rubrica et pice liquida ab
arboribus abiguntur, si caudices per-
unxeris. Sunt qui caudicem succo
Cyrenaico, ex aceto soluto inun-
gunt, vel hedera amiciunt. Non
exedent vitem, si bitumine cum
oleo cocto, imas vites tetigeris. Ex
latibulis pellentur, si vel rithymali
ex aqua decocto, vel cochlearum
testis cum styrace uestis, vel origa-
ni sulfurisque pulvisculo, ea con-
sperseris. Sabinus Tyro, apud Pli-
nium, heliotropio necari putat.

Differentiae formicarum, a *consti-
tutione corporis, loco, quantitate, co-
lore et effectis* sumuntur. Illam si
spectes, sunt quaedam, *alatae*, quae-
dam *semiformicae*. *Alatae*, de qui-
bus supra, apud nos senes sunt et
inutiles, et ejusdem generis, nym-
phae dictae. In India Orientali lac-
cam conficiunt, et in Brasilia, ut post
dicemus,

Plut. de so-
lert. anim.

Plin. H. N.
30. c. 3.

Damna et
Remedia.

Arist. H. A.
4. c. 8.

Plin. H. N.
19. c. 10.

Differentiae.

H h 2

dicemus,

dicemus, rubri sunt coloris. Habentur et in aquilone alatae. *Semiformicas* quae et semiwormes, in Occidentali India inveniuntur, Comixen indigenis dictas. Alba velut cauda prorepunt, et ligna erodendo penetrant. Arbores vel parietes scansurae, opercula terrea, digitum crassa secum ferunt, in iisque ad quatuor et ultra palmos productis, nidulantur:

Ex Loco, sunt Indicae, Brasilienses, Philippinae, et Aquilonares.

Plin. H. N. De Indiciis ita Plinius. *Indicae formicae cornua, Erythris in aede Herculis fixa, miraculo fuere. Aurum ex cavernis egerunt terrae, in regione septentrionalium Indorum, qui Dardae vocantur. Ipsi color felium, magnitudo Aegypti luporum: Eruptum hoc ab iis tempore hyberno, Indi furantur aestivo fervore, conditis propter vaporem in cuniculos formicis: quae tamen odore sollicitatae provolant, crebroque lacerant, quamvis praevelocibus camelis fugientes. Tanta pernicitas feritasque est cum amore auri.*

Strabo Geogr. l. 15. Nearchus earum pellem, pardi pelli similem sibi visam scribit. Solinus, pedes illis leoninos tribuit.

Aelian. H. A. 3. c. 4. et l. 16. c. 15. Aelianus Campylin fluvium nunquam transire auctor est: domunculas, sinuosis foraminibus obliquis, in excelsis locis construere, ut fluviorum alluviones effugiant, addit. Aggeres aggesti confirmantur magis. Primum enim ex matutino rore pulveri admixto, tunica tenui sed valida vestiuntur: inferiore parte, de fluviali coeno, cortex muscosus adnascens, aggerem stringit. Fides sit penes auctores.

Strabo talia prodentes, ridet; Arrianus rejicit; moderni navigatores tacent, non omittendi, si veritati responderet relatio. Taceo ergo et Rhasis formicam, publice in regno Persidis nutritam, quae in dies singulos libram carnis comederet: taceo et illas, quae apud hydrophagos catuli magnitudine reperiri dicuntur. *Laccam* in Orientali India conficere certissimum. In regno Pegu cum terra pluvia, vel aqua iusto plus irrigatur, ligna tenuia ab inco-

Cardan. de Subt. l. 9. lis disposita conscendunt. Ex illis certa gummi species defluit, quod illae exsugunt, et circa ramos, ut Apes mel acceram diffundunt. Stercus favaginemve ipsarum esse, Dalechampio visum. Acofta arborem nominat, Lusitanis, Mancanos de la India dictam, quae alatis perpetuo onusta aestate videtur. *Brasilienses*; velut forfices in ore habent, quibus fata et fruges abscondunt. Morfu earum arescunt omnia. In sinu Salvatoris inveniuntur. De rubris in sequentibus agitur. Apud eosdem, si non alibi, aliae agros depopulantur, aliae eosdem, vastatores pellendo conservant. De *Philippinis* ita *Nierembergius*. Reperiuntur in Philippicis, duo formicarum genera, *sulum* dicta, quarum aliae sunt sex digitos longae, ac crassae digitum latum, coloris nigri nitidique rictu dimidii digiti, praedura maxilla, at eodem quo corpus colore, cui tres haerent dentes tenues et firmi, vivuntque in montium arboribus. Aliae sunt alatis *formicis similes*, et aliquanto majores. Vivunt in campestribus, atque adversus hyemis injurias congerunt arenae acervos incredibilis magnitudinis intra quos favos construunt, ubi et turae et munitissimae degunt.

Aquilonarium una species est, quae ex frondibus pini et abietis in edito aliquo in campis loco, nidos aedificat. Urso insidiantes adeo solerter invadit, ut ejiciat. Si vel unica pilis immersa in latebras delata fuerit, ita foetificat, ut et inde urfi pellantur.

A quantitate, aliae sunt *magnae*, quales Indicae, aliae *minimae*, quales in novo orbe reperiuntur. Domum modii magnitudine sibi extruunt, lutum adeo durefcit, ut glutinis instar appareat, nec gladio penetrari possit. Ad ingressum ostium latens constituitur. Apud Brachmanas palmaris sunt longitudinis: in nova Hispania, scarabaeos aequant. Majores Aristoteles *ἰνμύμικτας* nominat; Gaza formicas *equites* vertit, Plinius *Herculanus*. Ille in Sicilia inveniri, Abentina in Lycia negat.

Ad

Dale. champ. H. P. l. 18. c. 1.

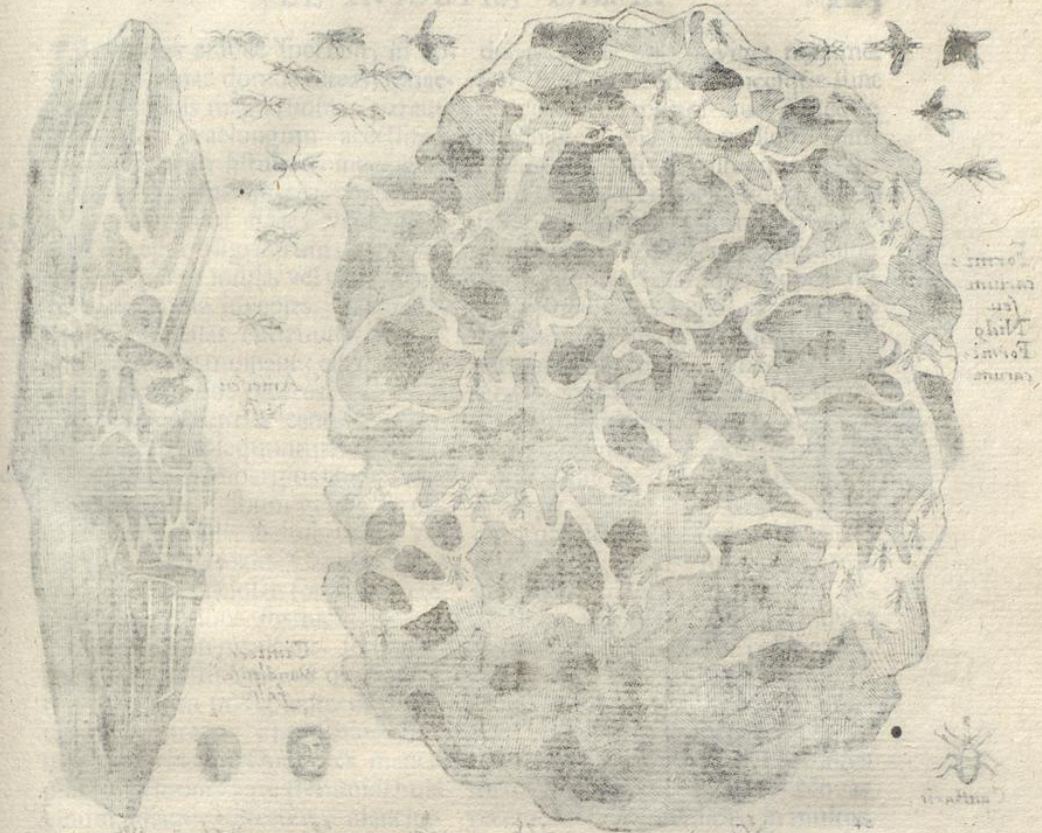
Nieremb. Exot. l. 13. c. 13. p. 14.

Ovied. in histor. nov. orbis.

Scal. Exot. 96. 7.

Tab. xxvii

Formica Amygdali

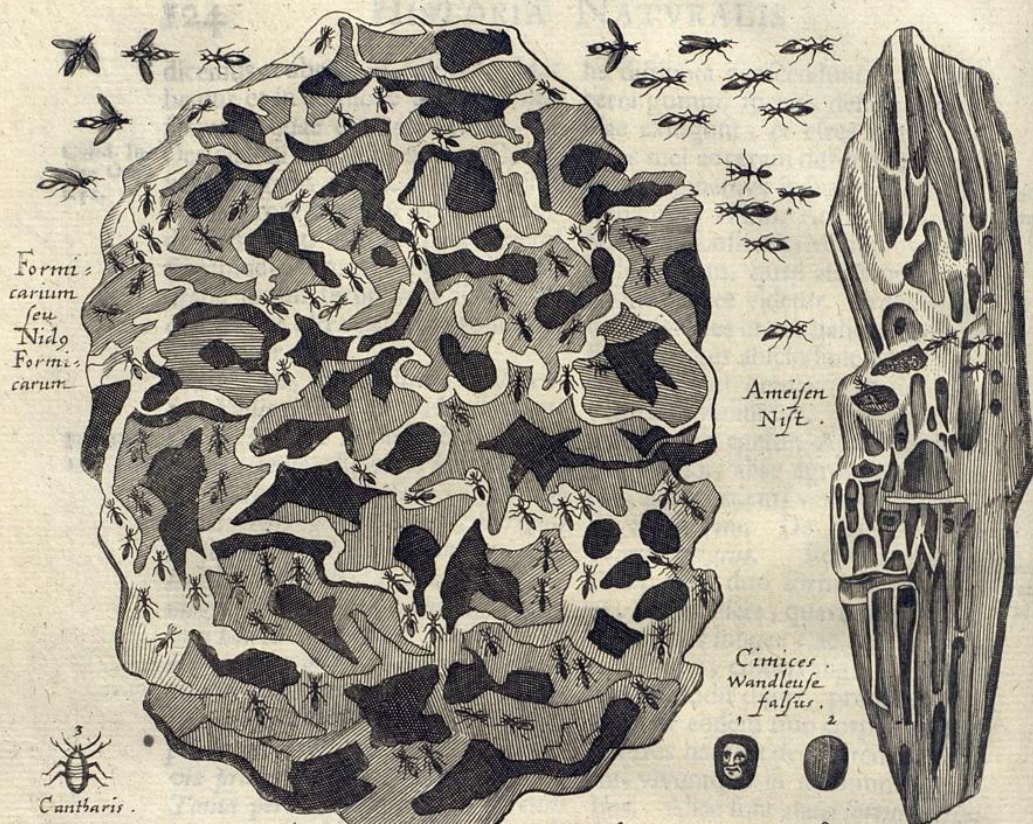

H.
c.i.

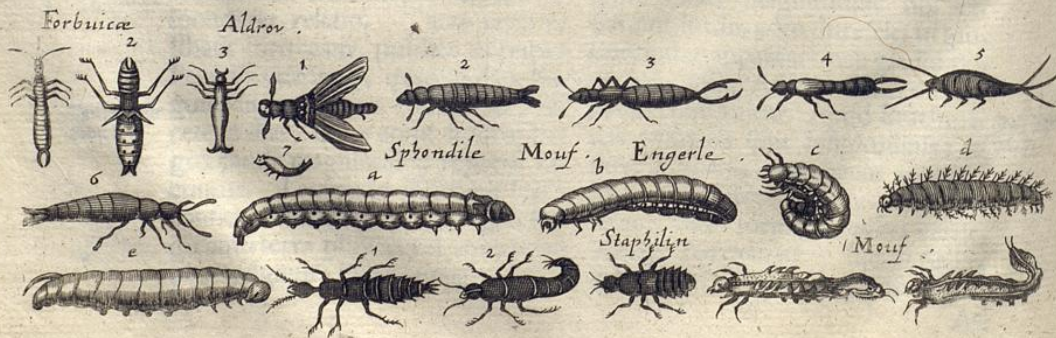
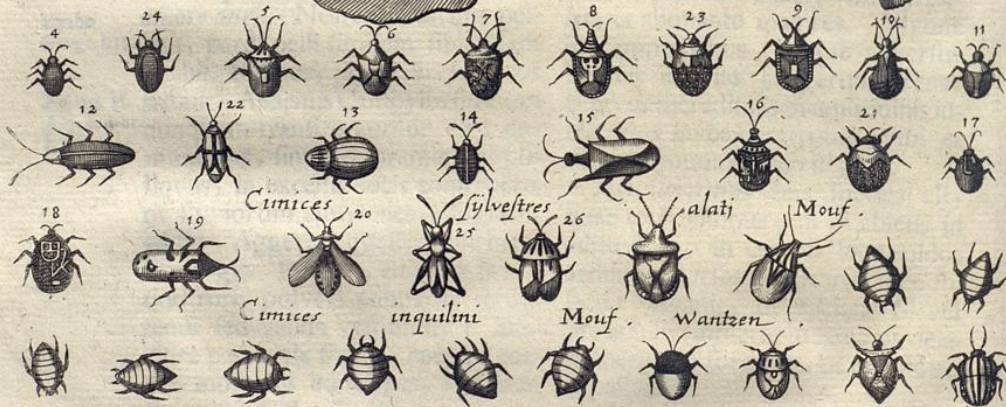
b.
13.
24.

In
novi

est

3
Cantharis.

Scalig.
erc. 36
Pausan.
Lacón.

Nierem.
H. E. 1
c. 13.

Aldrov.
Inf. 4. c.
p. 116.

Aldrov.
Inf. 4. c.
Nem.

Ad *minores* et illae spectant, in novo orbe, quae domos luteas, sphaericas, capitis magnitudine, parant, quas per praelongum accessum, quasi exiguum fistulam, ingrediuntur, ibidemque horrea conficiunt.

Scalig. Exerc. 367.
Pausan. in Lacon.

A colore sunt *albae*, vel *rubrae*. Illas in regno Nigritarum, Senegae, Pephno parva insula, vel potius Phe-neo Laconicae invenies. Humiles in Senega casae exstruunt; et absque calce ferruminant; clibanos vel ruscula in ordine dices. Aliquando enim centum et centum quinquaginta se subsequuntur. De *albis* etiam ita Nierembergii Circa montem Leaenae, album genus formicarum est, idolis inclusarum. Vocant idola quaedam *Chimas*, quae pyramidis artificiosae formam referunt, in quibus formicae *albae*, quae foras non prodeant, sed internis cellulis distinctae, ut quo vivant cibo incertum sit, reptantes cursitantesque apparent. Has *Chinas* formidant barbari. Quocitres mancipium coemunt, ante pyramidi huic vinum aliaque offerunt, mancipium sistunt, eique quodammodo devotent, orantes ut ipsum, si fugam ineat, serpentes, lacertae, tigridesque dilacerent. Quas servi minas adeo exhorrescunt, ut etsi ab heris acerrime vapulent, inire fugam minime ausint. *Rubrae* in provincia Mangi, quibus cum pipere vescuntur, et Brasilia visuntur. Magnae hae, et dum conteruntur, cedri odorem spirant. De *iis* ita Aldrovandus. Verno tempore, hoc est, mense Septembri magnum sensum foetuum agmen educunt idque eo potissimum die, qui pluviam subsequitur, atque tonitrua, cum vi-

Nieremb. H. E. 13. c. 13.

Aldrov. H. Inf. 4. c. 1. p. 516.

delicet Solis aestus viget maxime. Parentes praecedunt, ducesque sunt liberis, ore aperto huc illucque cursitantes, viasque undique complentes, morsus multo quam aliis temporibus acerbiores inducunt, ad sanguinis effusionem usque. Sequuntur subinde liberi magnitudine praevalentes, volatuque novas sibi habitationes quaerunt, tanto saepe agmine, ut velut densissimam in aere nubem efficiant. Ubi quiescunt terram eo in loco effodiunt, aquaeque sibi habitacula construit. Vita earum brevis est ut ex singularum ventre ingens faetuum numerus erumpit. Cum latibula sua egrediuntur, accurrunt Indi, accurrunt et volucres coeli. Indi autem magno cum desiderio tempus hoc expectant, Formicas istas ceu novos fructus in cibi usum colligentes. Accedunt autem ad cavernarum ingressus, eas aquaeductibus circumsepiunt, adversus mordaces, et graviter morfu vulnerantes parentes formicas sese defendentes. Novas recentesque eas formicas, in multos dies servant, ac igne torrentes devorant. Quam modo suavem, delicatumque cibum praebeant, testantur Iesuitae, qui et ipsi illis vescuntur.

Ab Effectu Venenatae quaedam Ael. H. A. dicuntur. Tales Telephus Creten- 10. c. 42. sis Laertias nuncupat. In Brasilia nidum, hirundinum more in arboribus faciunt. In isthmo del Sur et Nort, tam duras casae erigunt, ut vix securibus rumpi possint. Indi iis sagittas inficiunt. Ictis, necessario, moriendum est.

ARTICVLVS II.

De Cimice.

Cimici nomen Latini a *κῆμα* cubo, quod in cubilibus nascatur, imposuisse videntur: nisi forte a *cama*, lecto brevi, et circa terram deducere volueris. Graeci *κέρν* vocant, a *Cōri* herba, quam Latini Cimicariam dicunt. Appellatur et *ἄφης*, et a recentioribus *κόριζα*.

Aldrov. H. Inf. 4. c. 2. Nomen.

Fastidiendum natura animal est, ut Plinius loquitur, et simile fere ricino. Corpore est rhomboide, colore nigro, parum rubente: pedibus tribus, et iuxta collum brevibus: dorso et ventre incisuris notato: Cuti apprimē tenera, ut vel levissimo

Descriptio. Mousset. H. Inf. 2. c. 25.

I i

vissimo

viffimo contactu media creper, foetoremque abominandum expiret.

Locus.
Scalig. Ex.
246. f.
Vives in
Dialogis.

Reperiuntur in lectis, abiegnis imprimis, et quorum linteamina et stramina raro renovantur; parietibus lectis proximis, et alabaistro obductis; coturnicum caveis; libris chartaceis.

Vitius
et
Generatio.

In insula S. Thomae non inveni, prodidere quidam. De die in parietum rimis stabulantur. Excusdam mulieris aperta calvaria, magna Cimicum multitudo prorupit. Hominum sanguine, quem sugunt vitant: post morsum vestigia purpurascencia cum dolore pruriginoso tumida relinquuntur. Vitant et aliis vel exinde colligas, quod in iis etiam lectis inveniuntur, quos nemo frequentat. Ex humore per summa corporum animalium

Arist. H. A.
5. c. 31.

exsudante, generari apud Aristotelem habemus. Oriri et ex humoribus aliis circa lectos putrescentibus, et e lignis paulatim exsudantibus nullum dubium. Vidit Aldrovandus peregrinantium vel ruseuntium lectos subinde a Cimicibus infestatos, cum nulli praesentibus apparuerint. Scaliger etiam inter chartaceos libros, oriri innuit. In coturnicum caveis, maxime brevi tempore multiplicantur. Propagari et per coitum Pennius in agro Aurelianensi animadvertit. In disfecta vagina adultos et juniores, cum magno ovum dilutius albicantium numero comperit. Cardanus Carthusianos cum iis non confictari, quod carnibus abstinerent, ridicule credidit. Tolosati lectuli, inquit Scaliger, carnes non esitant, et nihilominus ea peste sunt infames. Vulgo jactatum est e contritis alios oriri. Pestem multiplicatos praefagire, apud Alexandrum Benedictum habetur.

Scalig. l. c.

Erga.

Varro R. R.
l. 1. c. 3.

Arcentur ab ingressu, cucumeris anguini a qua alicubi repocita, felle bubulo aceto permixto et lecto inuncto: crinibus equi in ostio cubiculi suspensis: nigellae et cicutae fumo. Fugant eos, Canabis in lecto posita: stercus tauri si eo suffitus fiat: Genistae communis filiquae semine

praegnantibus, si sub pulvinari ponantur: odor rubrarum pellium, quas Neuschleider Germani vocant: pix liquida, et cucumeris sylvestris succus cubilibus inspersus. Cornu cervinum vel leporis pedes circa lectum pendentes: faeces butyri coctae: obolus lecto substratus, etc. Necantur, tinctura sulphuris: foliis hederacae cum decem hirudinibus tritis; lupini madentis imbre: foliis utriusque filicis fumo Chalcanti et aeruginis: calce cum lixivio fervente mixta, staphidiagria, hydrargiro, sulfure, et oleo laurino, additis; illis denique, quae apud Aldrovandum occurrunt.

Plin. H. N.
27. c. 9.

Conferunt, in serpentum moribus, si cum testudinis sanguine sumantur: contra epilepsiam ab utero, si suffiantur aegrae, in Tertianis si cum alio et mero tribus diebus vel ovo sumantur. Gesnerus fidem facit: in quartanis, si cavis fabarum inclusi, ante febrium significationes septeni devorentur: in urinae suppressione, si fistulae urinariae indantur. Plinius in aspidum morfu commendat: Vegetius in stranguria equorum si unus in aurem, alter in meatum penis imponatur: Galenus in urinae incontinentia: in Calculo Valerandus: in eodem cineres per clysterem injectos, recentiores et quidem mire: in colica Gesnerus quatuor ex vino mane bibitos, per tot dies donec duodecem devorati fuerint. Sic Functium urbis Tigurinae nepotem liberatum, etc.

Vfus.
Quint. Seren. Sarmatic. in Capmin.

Plin. l. c.
18. c. 4.

Galen. Ebor. 5.

Mouflet. Le.

Alii sunt *Domestici*, de quibus hic: alii sylvestres, de quibus inter alata egimus.

Differentia.

Ad eos pertinent Hocitexca, et *vermis cornutus*. Hocitexca denarium aequat magnitudine, terribilissimo odore, et haustu sanguinis infensa: morfu excitat rubeas eruptiones. *Vermis cornutus* apud Mechoacanenses ytzuaqua et sipantipe dictus. Duobus corniculis rubris iter praetendat, nigro fuscoque variegatus.

Nieremb.
13. c. 15.

Nieremb.
13. c. 16.

ARTI-

ARTICVLVS III.

De Pediculo, et Syronibus.

Nomen.
Aldrov. H.
Inf. 5. c. 4.

Pediculo a pedibus nomen est. Plinio dicitur *pedunculus*, aliis *priscis Pedes*, et *pes*; et quidem in foeminino genere; nonnullis *sexcupes*, *vermis*, *serpens*, etc. A Graecis vocatur communiter, *φθίρ*, modernis *ψύρα*; Achaeis *νίρν* et *νίμ*; aliis *κάρν*, *ἐγκαρν*, *σάθραξ*, *ἀρπεδών*, *βραύλα*, *τάβρακα*, etc. *πολύποδες*, et *λικνία*, species sunt.

De *Descriptione* et *Loco*, non est quod simus solliciti.

Generatio.
Arist. H. A.
5. c. 31.
Theophr.
de Caul.
Hant. l. 2.
c. 22.

Ex carne oriri, et futuris, pustulas quasdam emergere; ex punctis, pediculos fundi, Aristoteles putavit; ex corrupto sanguine Theophrastus: ex materia putri calida et humida, quae in cute redundat, Mercurialis.

Sanguinem inprimis pituitosum hic locum habere dicerem, cum biliosus et melancholicus, interimat eosdem, et felle illito intereant. Locum si spectes, inter cutem et carnem prodire visus est dixisse Galenus: in toto gigni corpore, cum ubique porosa cutis sit, nemo negaverit.

Dicendum tamen, in capite magis, et ad axillarum et inguinum emunctoria, erumpere. Copia ibi excrementorum colligitur, et pilis obiectae sordes, diffilatione negata promptius longe putrescunt. Nec collum, licet detectum et glabrum eximendum est. Cum enim et illic emunctorium, cum amplissimis quae humorem ad caput deferunt vasis, frequentior et copiosior illic sudor excitatur. De efficiente tot sunt sententiae, quot de spontaneo viventium ortu occurrunt. Principium ibi occultum esse necesse est, animatumque illud, sed quod ab alio in actum deduci oportebit, ut alibi dicemus. Occasionem ortus nonnulla praebere, experientia docuit. De Ocimi cibo id apud Plinium legimus; de castaneis et ficibus, apud Galenum. Idem de raphano, xyloaloe suffita, apio hortensi, dactylis, etc. apud Diodorum in Empiri-

cis traduntur. Lanam ovis a lupo admorsae, si vestis ex ea sudore madeat, eos procreare, apud Aristotelem et Plutarchum habetur: imo pannos equino adipe illitos idem effigere, apud Mousetum. Accedit complexio, regio et cultus. In India Occidentali Christianis ne in capite quidem innasce, prodidit. Ovidus; incolis ubique. In insula Sancti Thomae, nigri pediculis scatent, albi ab iisdem non attinguntur, si Vespucio credimus. Iter maris Indi qui ingredi solent, pediculos, ubi Azores insulas a tergo reliquere, confestim tabescere ajunt: subito oriri ubi eas reviserint. Ovidus de trajectu aequinoctialis lineae id sumit. In tota Hibernia ob immunditiam diffuere dicuntur, nihil de ergastulis dicam.

Pedicularis hinc aliquando morbus, quo haud paucos mortuos, Historicis proditum: illos inprimis, qui vel saevitiae famam quaerere, vel divinitatem aucupari volebant. De Antiocho Epiphane in Macabaeorum libris legimus: de Herode Ascalonita, apud Josephum: de Herode Antipa in Actis Apostolorum; de Pheretima Cyrenaeorum regina, postquam Barcaeos ob interfectum filium crudelissime ulta esset, apud Herodotum. Eodem morbo periisse traduntur, Pherecidas Syrus Pythagorae praeceptor: Cassander Antipatri Filius qui Alexandri matrem et filios interfecit; Sylla, quem Plinius, erodente seipso et supplicia sibi gignente, periisse scribit: Vidisse se saevo ab agmine vinci Sammonicus. Idem de Euno fervo in Sicilia, Galerio, Maximino, Speusippo Eurymedontis filio, Juliano Juliani apostatae avunculo, qui Antiochiae sacram mensam perminxerat, et aliis proditum est.

Remedia contra eos plurima apud auctores invenies. Dioscoridi alium cum origano decoctum, vel coriandrum cum eodem tritum probatur. Plinio Staphidis agriae fenumina

Plut. Symp.
2. 9. 49.
Mous. The-
atri Insect.
l. 2. c. 22.

Ovic. c. 82.

Morbus pedicular.

Macc. l. 2.
c. 1.

Joseph. Antiq. l. 18. c. 8.

Herod. l. 4.

Plin. H. N. l. 11. c. 13.

Remedia contra morbum.

Plin. H. N. l. 22. c. 25.

mina corticibus abjectis trita: sinapi, allium cum aceto et nitro, oleum raphaninum, *extra*: senecta anguium trita, myricae semen, aqua ex raphani foliis, etc. *intra* laudantur. Oribasius, ad helxines succum diu infricatum confugit: ad berberis folia Rhafis: ad argentum vivum oleo rosaceo, nec male, Abensina. Fallopius ceratum ex oleo, argento liquido et cera componit, eoque corpus inungit. Nonnulli statim interim putant, si cingulum ex lana eodem illitum, nudo ventri circumligetur. Idem linimenti, quod ex pomi cocti medulla cum argento vivo componitur, author est. Quidam apud Moufetum Nofocomii praefectus, virgis betuleis nova pelle aegros vestiebat, quae vibicibus picta, pediculos postea non admisit. Plura apud Aldrovandum et Moufetum vide.

Ufus.

Cumani, si navigatoribus credendum, et crudis et coctis vescuntur, quod et Phtirophagis olim fvetum. Ictericis, si duodecim contusos ex vino vel cum butyro exhibebis, certo certius subvenient. Quidam in dysuria vivos et grandes coli immittunt. Si ex diuturno morbo decumbentibus, in capite nascantur, solutionem morbi indicant.

Differentiae.
Arist. H. A.
l. 5. c. 31.

Differentiae a subiectis sumuntur. Sunt enim alii *Hominum*, alii *Brutorum*, quibus et qui in plantis Moufetus adjungit. *Homines* qui infestant, vel sunt *Mansueti* vel feri, vel *Syrones* et minimi. *Mansueti* inter digitos leviter fricati quadranguli videntur, et pulcibus paulo duriores. In capite nati, majores sunt, nigriores, quod succus ibi pinguior, longiores et velociore, in reliquo corpore magis obesuli, ventriosi, tardi, obscure albidii, et nigricantibus liris insigniti. Aldrovandus oblongiores caeteris, in postica parte crassiores, versus caput in acutum desinentes dixit. Gignuntur et in vestibis laneis, leucophaeis inprimis. Pueris magis, viris minus in capite oriuntur: nec male tum illud valet. *Feros* alii *pediculos inguinales*, *Ciccos*, *ricinos humanos*, et

vulturinos pediculos vocant. Italis *Piatolae* et *Piatones*, aliis *Plactulae* et *Platulae* dicuntur. Palpebras, pubem, inguina et axillas occupant. Compressiore sunt corpore, acutius rostro, quo tam alte cutem penetrant, ut vix cum capitis iactura avelli possint. Raro vagantur, sed loco quem sibi excavare affiguntur. Duriores mansuetis Aristoteles dixit. Quia minus turgiduli, aridiorem et quasi semiasfatam materiam fortiti videntur. In Synonimiis, *Motes* et *Immotus* dicuntur. Palpebras saepe ita infestant, ut oculis exulceratis, visus aciem obtundant. Evelli primo diligenter debent: mox sapone nigro acerrimo locus optime inungi, et si corpus fuerit calidius, argento vivo, pomi dulcis pulpa excepto. Lixivium senae, vini faciem, succum genistae, magni faciunt Medici: Varignana, decoctum ex staphidis agrariae unciis ij. vini phialis iij. setarum porcinarum unciis ij. Hydrargyri purgati uncia una paratur. *Syrones* antiquitati ignotos, *Thomae a Veiga* opinio; *ἀναπιδιον* Aristotelis esse, Moufeti. Videntur *ἀπὸ τῆς σὺνδῆς ἐρπειν* dici, quia tractim sub cute repunt. Latini *Pedicellos*, Taurini *Sciros*, Vascones *Brigantes*, Itali *Cirones* vocant. Langius inter pediculos refert, Moufetus non item. Nulla illis expressa forma praeterquam globi: vix oculis capitur magnitudo tam pusilla; ut unum ex Epicuri atomis diceret. Colore sunt albicante, capite excepto; propius intuenti nigricant, vel parum ex nigro rubent. Ita sub manuum crurum et pedum cute habitant, ut actis, quamvis pedibus destituantur, cuniculis, et excitatis aqua plenis, penes quas habitant pustulis, pruritum maximum ingenerent. Acui extraeti, movent se, si calore Solis adiuventur. Ungue pressi, haud sine sono crepant, aqueumque virus reddunt. Intra oculos, et toto corpore generari, certum. Illud, le Jeune Chirurgus prodidit, apud Moufetum: hoc in nobili quadam Angla sexagenaria accidit. Interdiu et noctu, labiis, gingivis

Mouf. Th.
Infl. l. i. c. 24.

Lang. Ep. l.
2. ep. 42.
Scal. Exerc.
194. 7.

Aldr. F.
Infl. l. 5.

Mouf.
Infl. l. 5.
c. 2.

Mouf. l. 4.

givis, plantis pedum, capite, naso, aliisque partibus lancinata, tandem carne depasta occubuit. Major succedebat soboles, quo diligentius acubus adstantium effodiebantur. Maximum et praesentissimum eorum venenum, acetum falsum, et vini sublimati portio. Abenzoar corpus pulpa melonum fricat, vel succo foliorum Perfici. Plura in Mouseto vide. Huc *Tineae* pertinent, quas Graeci *τριχοβράτες*, *τριχοβράτας*, *σήτας*, *τριχοβράτες*, vocant. Nascuntur saepe in capite, et pilorum radices exedunt. Succo limonium cum aqua vitae et sale ustomistis, et inunctis, depelluntur. Alii, panis filiginei calidi micas saepius alligatas commendant. Forte nec semen in abiete summa crescens; in cineres redactum et aspersum oberit. Ovidus *Niguae* bestiolae apud Indos Occidentales meminit, de qua sub pulice. Nec est quod *Dermestis* insecti obliviscamur, quamvis ad hominem non pertineat. Pelles id consumit, et pro earum ratione colorem mutat. Pulicis est magnitudine, pedum sex, et forcipati rostri.

Bruta quod concernit, *Leo* adeo a pediculis in palpebris infestatur, ut aliquando in rabiem conjiciatur. *Equi* rubentes capitibus reliquo corpore albicante habent. *Bovum* et *vitulorum*, nigri sunt. *Porcorum*, qui *Vrii* ab urendo, adeo grandes et duri, ut vix digitis interiman-
tur. *Canum* sunt parvi, lentiginosi, capite albicante, reliquo corpore ex coeruleo livente vel nigricante. *Ovium* minuti valide, quibus capita rubent, corpora candicant. *Cervorum*, capiti concolores. *Caprorum* ab ovillis parum differunt. *Avium* exigui sunt. In capite potissimum atque alis oriri, Columella testatur. De Phasianis, perdicibus, coturnicibus, Gallinis, etc. taceo. *Asino* parcunt, quod tardo gradu incedens, nullo sudore perfluat. *Salmones* macilentiores sub brachiis pediculis scaterere vidit Plinius. In Abrotano, Absynthio, Nymphaeae floribus, et potissimum Aquilegiae foliis, mense Junio, ob singularem ejus dulcedinem haberi Mousetus auctor est.

Colum. R.
R. l. 8. c. 7.

ARTICVLVS IV.

De Ricino, et Reduvio.

Ricinus, nomen a Ricini plantae seminibus, quae aemulatur, apud Latinos obrinuit. Vulgo Graecorum dicitur *κρότων*, Hesychio *ἀσκότων*, Suidae *κρότων*, aliis *κροβάτης*, Ferlinis, ut ex Didymo Zelonote apud Hermolaum Barbarum accepimus, *ῥαϊς*. Gaza *Reduvium* vocat, Albertus Tacam, Guillerinus de conchis Evgulam, Syponinus *κρομύαν*, sed falso, Scaliger *Cicam*, vel *Ceccam*. Insectum est parvum compresso valde et plano corpore, cute admodum tenaci, figura corporis rhomboide, colore nigro cum quodam splendore, aut ex fusco obscure nigricante. Sex habet pedes collo affixos, rostellum acutum sed breve, exitum excrementi nullum. Aestate ineunte in pascuis inter gramina, et in sylvis inter folia ex putri

quodam humore nascitur. Gignitur aliquando in carnibus. *Observavi*, inquit Aldrovandus, saepe in canibus, quod cum domo egrederentur, prorsus Ricinis carerent, redeuntes vero ex agris, ubi frequentior spissior, et altior herba erat, iis infecti essent. Infixo semper sanguini capite vivit, atque ita intumescens, quia ei, ut dixi, nullus cibi exitus, dehiscit nimia satietate, alimentoque ipso moritur. Aequae est mira sanguinis, ut Hirudinum generi in palustri aqua sitis. Perfert tamen et famem per septiduum. Sanguis igni sacro auxiliatur: mulieris lumbis si inungatur, veneris taedium parit. Ex aure sinistra canis avulsus, omnes dolores ad alligatus sistit, ut Plinius Plin. H. N. ex Nigidio prodidit. Praeservantur ab eo canes, si aures oleo nucum

K k

avella-

avellanarum et amygdalarum amararum illinantur, vel ex vino, aceto, cumino et aqua falsa abluantur.

Mouf. Lc.

Adeo similis ricino *Reduvius*, ut saepe inter se confundantur. Rostrum ipsi longius, pedes obscure rubent, dorsum cineritio est colore, tribus minutissimis nigricantibus punctis distinctum, et ad cordis figuram effigiatum. Corpus a maxima repletionenunquam ita distentum, quin semper compressum, nunquam globosum videatur. Caput rarius cuti infigitur. Sanguinem per vices exugit, et excrementa inde genita per alvum exprimit:

quae lanam viridi colore ita tingunt, ut vix calido lixivio ablui possit. In vellere detonso annum integrum vivit, et boves, oves, capras, barbam etiam hominis et inguina infestat.

Tolluntur mandragorae radice, cedria, pice liquida et sevo ovillo, amurca optime depurata, et vini fortioribus foecibus, cum decocto lupinorum, si iis oves detonsae illinantur. Reduviorum pulveris drachma una et semis, in potu exhibita, Ictericam certissime et cito sanat, si quibusdam Anglis credendum.

ARTICVLVS V.

De Pulice.

Aldrov. de
Inf. l. 5. c. 5.
Mouf. Th.
Inf. l. 2. c. 28.
Descriptio.

Pulex, quod ex pulvere generetur dicitur. Graecis est *ψύλλα*, *ψύλλας*, Aeolibus *σπύλλα*. Caput illi exiguum, os torosum, collum breviusculum, *proboscis*, cuius mucro rigidior, sine dubio cava, ut sanguinem exugat, et intus transvehat. Duae minutissimae e fronte antennae, quibus tum viam explorat, tum de obiectorum natura iudicat. Oculos habere vel inde colligas, quod luce se subducant. Posteriora crucula ventrem versus retro flectuntur, anteriora ad pectus. Extremae tibiae, bifidae, uncatae, acutae, et corneae quasi, tum ut certius sublimia scandat tum ut glabrae cuti firmitus, adhaereat. *Intestinum* unum minutissimum et implicatum, quod pro cibi quantitate, vel relaxatur, vel contrahitur. Non tantum in animalibus, canibus, vulpibus, homine reperiuntur, sed et in terra subsiliunt. Hea civitas propter caprarum abundantiam, eorum est feracissima. In territorio Sigelucensi, nec ii quidem qui importantur vivunt. Loca calida et sole illustrata amant. *Sanguinis* sunt appetentissimi. *Oriuntur* ex pulvere, inprimis sicaprae aut hominis urina praemadefiat. Sed et inter pilos canis, ex humore succido putrescente. In Perienna regione, e mancipiorum

Arist. de
part. anim.
lib. 4. c. 6.

Vitus.

Locus.

Ortus.

sudoris guttis, quae statim in pulices delapsae convertuntur. Coeunt mare foeminam conscendente, diuque in coitu haerent. A coitu gravida foemina obefior videtur, ovorum plena; quae in ventre oblonga, minutissima, numerosa et candida videntur; exclusa, repente nigricant et in pulicellos minutissimos abeunt. Ova non lendes parere, apud Philoponum habemus: quod et Niphus tradidit. De *Natura* haec habet, carni putri vel mortuae non insidere, nec morbo regio laborantes, et quidem ob succi amaritudinem, nec morituros, ob eiusdem foetorem, attingere. Nocte inprimis infestare. A pastu in lodices villosas vel pulverem se abscondere. A morsu locum rubicunda macula notatum dimittere. Imminentibus pluviis maxime morde-re: frigore deficere et mori.

Pelluntur variis, inprimis vero, equae urina et foecibus; aqua marina; decoctionis arsenici aut sublimati; calce viva cum hellebori albi succo permixta, etc. Eidem negotio inserviunt caules, ebuli folia, filix, anchusae radix, pulegii flores, ruta, colocynthis, rubus, oleander, mentha, lupulus, rapi semen, cuminum, staphis agria, persicaria, sinapi, et alia, quae apud authores vide.

Natura.

Erga.

vide. Alcairi redigitur in pulverem perficaria: pulveris circa lectos sparsi odore ita soporantur, ut non mordeant. Numidiae mancipia quia calcis destituta, injuriis hujus animalculi nimis sunt obnoxia, ferro et igne eadem arcere solent. Multi ex eo digitis pedum, vel pedibus integris mutilati superfuere.

Differentiae. Sunt alii *Communes*, rariores alii. Illi pediculorum magnitudine, sed molliore corpore, dorso gibboso, et fere porcino. Pectus venterque ex nigro flavent. In catellis candidi sunt dilutiores, in ruffis fulvidiores, in nigris nigriores. In Hispaniola non sunt magni: sed mor-

dent dirissime. Ex Rarioribus sunt illi quos juxta Niguam fluvium parit India. *Pulicellus est*, inquit Scalig. *Exerc. 44. l. 8.* *liger, rostro acutissimo: pedes potissimum invadit, (raro partes alias) non ingredientium tantum, sed et Cubantium quoque. Ideo in sublimi cubant Indi. Frequentissime partem illam quae subest unguibus lancinant, quarta die crescere tumor incipit, tum ad eam turget magnitudinem, ut pisum superet. Tumor foetus est lendibus candidis: quibus extractis, calidos imponunt cineres. Quae de Numidiae mancipiis superius diximus, ad eundem spectant.*

Scalig. Exerc. 44. l. 8.
Marcgr. Hist. Bras. l. 7. c. 3.

ARTICVLVS VI.

De Lendibus, Forbicinis, et Talpa Ferrantis Imperati.

Mouf. Thez. Insect. l. 2. c. 35.

Tria haec animalcula Moufeti et Aldrovandi verbis describemus. *Lendes*, inquit ille, Graeci *δέπνας* et *λένδας*, Itali Lendine. Hispani Liende. Germani Nifs. Angli Nits. Illyrici guida, appellant. Sunt autem minuta quaedam animalcula albicantia, Syronibus, (si pedes haberent) quam simillima, sed duplo fere minora: corpore item oblongiusculo, ex quibus nihil aliud gigni posse Aristoteles testatur. Inter ungues compressi cum sonitu moriuntur; non solum in hominum capillis et ciliis, sed etiam boum et equorum macilentiorum crinibus scatent; pedum exsortes tam pertinaciter nihilominus adhaerent, ut eadem opera totum pilum qua illos auferas. Has Trotula *τριχοβρωτας* non inepte dixit, nam ut cochleae herbarum, sic istae capillorum succo victitant, eosque depascunt.

Philosophus ex pediculorum coitu provenire eos affirmat, quorum proinde ova dicuntur. Sunt autem Jasmini florum apud nos crescentis similia. Nam sicut ille flores profert feminis expertes, sic pediculi ova pariunt effoera. Moriuntur aut alimenti inopia, aut pectinis densioris usu, aut medicamentorum vi:

qualia veteres neoterique medici multa praescribunt. Plinius alumen cum aceto, vel acetum cum felle vitulino miscebat, et lacte item caprino eas tolli affirmabat. Laudat item nitrum cum Samia terra illitum, et scrobem cornu cervini cum vini epotam. Abinzoar cum centaurea minore, et Alkitrum capillos inungere praescribit. Sulphur in aceto tollit lendes, uti quoque oleum cum lixivio illitum. Marcellus stercus suillum cum vino et succo rosarum mixtum, mellis item cum sale armeniaco inunctionem, sed praesertim oleum raphani cum fortissimo lixivio varie praedicat. Hildegardis ex dactylorum ossibus lixivium parat, quo cum oleo radicularum mixto lendes enecat. Ardenus sublimati hydrargyri parum cum vino ardente miscet: atque etiam dicit; Si caput primum ovo gallinaceo, deinde cyclaminis succo, vel aqua marina irrigetur, nunquam renascitur esse lendes. Gilbertus Angelicus fel cujuscunque animalis, uti etiam amara, mundificativa, et aromatica, cum succo calendulae mire effert.

Ejusmodi insecta vulgo *Forbicinae* dicuntur, quod caudam habeant

K k 2

bifur-

bifurcatam ad instar forficis : apud Belgas (ut audio) Oor Vuormen, i. e. vermes auriculares, seu potius Aldrov. de aures petentes, siquidem Belgae ex- Inf. l. 5, c. 8. stimant in aures irrepere, ut cerebrum offendant. Habitant multum inter uvas, in cavis arborum, foraminibus parietum, sub lapidibus, sub terra. Color eis ferme castaneus, pedes sex, corpus oblongum. Quae *prima* pingitur, omnium est vulgatissima, sed nec dum magnitudinem suam adepta. *Secunda* rara et insolens, capite etiam bifurcato, corpore crasso, tota subfusca, et flavescens. *Tertia* ejusdem cum proxima speciei, minima, candida. *Prima* vero in *secunda* tabula, nescio an e forbicinarum genere (alata enim est) leucomelana, sive nigra et alba, alis expansis. *Numer. 2.* eadem clausis alis atro-castanei coloris caudam habet, et bifurcatam et ferratam. *Num. 4.* omnium est vulgatissima. *Quinta* omnium minima caudam habet trifurcatam: sicut etiam sexta corpore admodum crasso, magnis et crassis pedibus, tota nigra. *Postremo loco* pictum insectum, e Gryllorum forte potius, quam Forbicinarum genere, coloris leucophaei, cauda trifida.

Ferrantes Imperatus Neapolitanus diligentissimus ac eruditissimus aromatarius, in naturali sua historia Insectum, quale hic depingimus, *Talpam* nominavit, quod Talpae more pedibus anterioribus ceu manibus terram effodiat: sunt enim pedes utriusque animantis simillimi. Rusticis Neapolitanis, inquit, Gufulo dicitur, sed cur, non explicat. Nostri rustici vocant Zuccaram, quos ego secutus vermem cucurbitarium nominavi. Siquidem cucurbitas, quas Zuccas vocant, summo-pere infestant. Imperatus hoc insectum horrulanis apprime odiosum esse ait propter plurima, quae stirpibus damna infert, earum radices

devorando. Insectum est quatuor digitos longum, unum vero latum, habitu, corpulentia fere locustae. In tria segmenta praecipue dividitur. Caput enim prima sectione ab ea parte, quam pectus libet appellare ventri superstatem, separatur. Hoc Locustae ora, et faciem fere anterius repraesentat, sed oculorum medio quidpiam eminens nonnihil conspicitur, quod nasi vices, et locum tenet. Ocelli utrinque aterrimi splendentes gagatis in modum: sub his duo velut cornicula oblonga tenuia, forsan ad praetentandum iter extant. Extremo rictu, seu fraeno alia velut emissitia cornicula, seu appendices in articulos seu internodia quaternaria, aut quina ad commodiorem flexum, minora tamen superioribus intra vero rictum ipsum, ac oris lateribus aliae binae utrinque appendices, denique sub mento utrinque una protenduntur, quibus ut opinor, tanquam digitis quibusdam, alimentum in ore retinet ac complectitur, et forsan comminuit, ita ut partim dentium munus obeant. Terni utroque latere pedes. Primi antiqui lati, tribus articulationibus compacti, quarum extrema velut in digitulos secta est plures acutos ferreae dentes referentes, cristam galli diceret, aut equitis calcar. Media et postica crura similiter tribus constant articulis, sed haec majora et in femore crassiora in altum supra tergum elevato medio, seu poplite, anticis longiora, sed minus lata majora mediis, hirsutiae molli inferne. Venter lanosus octo compactus est annulis. Dorsum vestiunt quaternariae alae, superiores breves, et latae, aliis angustis longioribus, et ad caudam fere extensis incumbentes. E cauda geminum exit spiculum longiusculum, ac subtile: cum Gryllo Locustae specie affinitatem quandam habere videtur, estque colore fere per totum subcastaneo.

ARTICVLVS VII.

De Sphondyle.

De Sphondyle seu verricillo (ita dicitur, quod circa radices ita convolvatur, ut verticilli speciem gerat) diversae occurrunt sententiae. Plinius serpentem facit. Aristoteles et Absyrtus, domesticae meminere, quae selphio similis Hesychio et Camerti ex Aristophane, aversa coit; si tetigeris, fugit, et praee metu male pedit: exiguo eadem corpore et subnigro. *Sylvestris* fit apud Theophrastum mentio. Natura ejus nullam radicem etiam acrem intactam relinquere. Agricola eum longitudine et crassitie minimo digito aequat. Capite rubro, reliquo corpore albo, nisi quod superne sit aliquanto, ubi cibo sumpto turget, nigrum, sepe dem, addit. Rodit radices cucumeris asini, chamaeleontis nigri, centaurii, peucedani, aristolochiae, vitis sylvestris, etc. Tertio suae generationis anno formicarum instar prorumpere, et Moguntinensem dioecesin infestasse, Malleolus author est: anno suum ortum sequente in scarabaeos majales verti, Cordus. Germanis *Enger*, forte quasi *εγγερος* dicuntur. Anglis Aprilis et Majo mensibus plurimum nocent.

De *Differentiis* ita ex sua Observatione et Camerario Mousetus. Habeo penes me sphondylam cruciformem, colore ex cinereo albicante, capite nigricante; tacta veluti sese in sphaeram colligit, et Verticillum foeminarum fuso nentium scite exprimit: unde nomen. Extra terram torpet, aëris impatiens. Vulnerata liquorem emittit dilutius atrum, quo tanquam encausto literas scribere quis possit. Habeo et *rubram sphondylam*, intra terram ad duorum pedum profunditatem viventem: cui caput nigerimum, os forcipatum, collum ex luteo rubescens, dorsum cocco infectum, sex pedes anteriores miniatuli, venter reliquumque corpus omnino flavum; nisi lateri utrique juxta

ventrem, octo rubescencia punctula, ornatus nomine addita fuissent. Medium digitum longitudine aequat, et vergente aestate in muscam transmutata abit. Vidimus quoque *lucidam*, corpore crassiore, satis a medio dorso ad caudam coerulescentem: a collo autem caesii magis coloris videbatur, caput illi flavescens uti et pedes: os forcipatum atque rubeculum. Dum juvenis est, tota candicat corpore: Livor aetatem sequitur, incipitque a cauda. Mirum quo modo corpus in latum longumque undoso quodam motu sine loci permutatione agit, ac inter movendum colores saepius mutat. Nam dum in terra quiescit, albicat tota; dum vero agitur, quasi per iracundiam, livescit. Omnino Cossis majoribus simillimum Insectum, quod ad corporis formam attingit; sed illi sese in verticillum agere et torquere nequeunt. Ex isto vermi magnum muscae genus natum conspeximus, quatuor alis donatum. Aliam denique habemus juxta *caepae radices* inventam, ejusdem fere cum livida magnitudinis, capite viridi, albo, Xelampelino, coloribus mixtis notato: nos *Caepariam* vocamus; quarum hic omnium icones repraesentamus. Nunc insuper Joach. Camerarii de sphondylis sententiam addere placet, cuius mihi iudicium semper integrum. Sphondyli (inquit) forte sunt isti vermes qui in terra inveniuntur, initio Veris, plane candidi, aut potius nonnihil lividi; qui autumnio fiunt obscure virides; et pellucente e cute, pullo quodam succo colorantur: Caput iis spadiceum, nigricans et satis durum, ut facile radices arrodere possit. Erucae statim conglobantur, at moriuntur, aliasque resumunt formas, muscarum aut erucarum.

Crassitie sunt digiti unius et longitudine sesquiunciali; pedes habent octo in medio corporis, quod caput spectat: nostri vocant *Erdtvorme*. Guilandinus dicit Sphondylos esse

L I

vermes,

Arist. H. A.
l. 5. c. 8.
Plin. H. N.
l. 27. c. 13.

Theoph. H.
P. l. 9. c. 14.

Agric. de
animalib.
faberran.

Malleol. l.
de exorcif.

Mouf. The.
ar. Inf. 2.
c. 6.

vermes, sic dictos, quod instar verticilli radicibus herbarum circumvolvuntur. Alii etiam vermes, *nigri subrubentes* testaceoque cortice, multis pedibus instar Scolopendrae praediti (cui etiam cognati videntur, nisi quod rotundiores, nec ita lati) reperiuntur in terra eruta prima aestate, eo quo dixi modo (si quis eos tetigerit) convoluti. Engerlin quoque vocant. Germani vermes sub-

terraneos, flavos, nigro capite; iuxta quod pedes tenues; in reliqua parte corporis nulli. Hi cum eruti fuerint, in globum se formant, atque Soli expositi statim tabescunt. Vivunt etiam tantum intra terram, et plantarum radices arrodunt.

Omnes hi sese conglobantes vermes, quis non inter Sphondylas censeret?

ARTICVLVS VIII.

De Staphylino.

Absyrt. in
Hippiatr.
Mouf. The.
atr. l. 2. c. 7.

Staphylinus Sphondylo domesticus, apud Absyrtum, similis est, qui cum nobis ignotus sit, non est mirum, nec tantam Staphylini notitiam esse. Mousetus duo insecta cum suis iconibus proponit.

Prima tota cum splendore nigricat Blattis non multum dissimilis, sed corpore magis gracili ac longiore. Totum corpus duos digitos transversos vel minus longum, cauda bifurca; quam dum aufugit (fugit autem atque currit valde velociter) quasi in sui defensionem elevat, ac duos veluti aculeos candidissimos, breves, extrudit: Verum nec pun gere eum vidimus, nec ferire; minoresque et molliores aculei sunt, quam ut penetrare possint. Hos dum per iram exerit, effundit cum iis albam et crassam quandam substantiam, sed humido unguento molliorem. Vivit maxima ex parte subter terram, saepius tamen inter segetes supra terram conspicitur.

Altera quam a Kniveto depictam accepit, quaeque frequens in Norfolcia, caput habet parvum, e puniceo fuscum, fere globosum; os forcipatum atque exiguum. Proxime a capite tres utrinque pedes; quorum duo priores breves sunt, (Erucarum more) quatuor reliqui colore fere sanguineo, quadruplo longiores. In medio corpore sub ventre octo habet pedes obtusos, veluti etiam Eruca. Cauda tuberosa, et duabus feris bifurca. Venenatam utriusque naturam ex eo didicimus, quod equi duo, dum cum foeno eas devorarent, toto corpore inflati interierunt.

Meminit Staphylinorum et Cordus, qui Gallis Courtilles. Inveniuntur in hortis parvi digiti quandoque longitudine, tumulosque elevant, more talparum, in quibus dormiunt. Thymum potissimum et sambucum infestant; sed non ita, quin aliis quibuscunque herbis plantisque vim inferant.

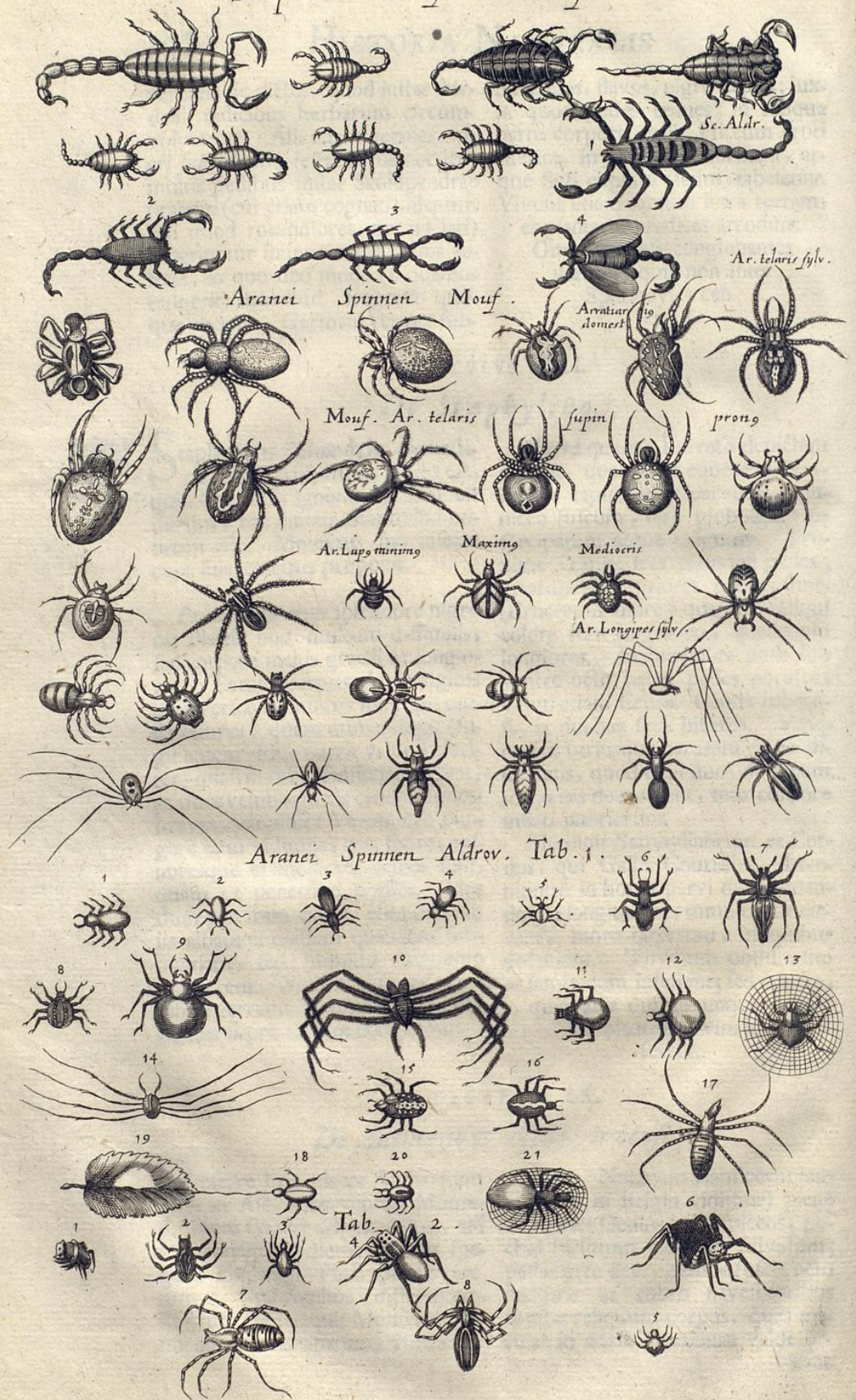
ARTICVLVS IX.

De Anthreno et Asello Arvensi.

Referre huc placet Anthrenum et Asellum arvensem Mouseti. Illud Graeci *ανθρήνιον ἀπλερον*, alii Crabronem reptilem; quidam speciem Phalangii Plinii penni tantum a Crabronibus differentem. Rostrum illi, inquit Mousetus, aduncum, et forcipatum, vultusque

erectus. Noctuum illam cornutam (qualem in Belgio vidimus) plene exprimit; Oculos habet piceos, pectus hirsutum valde et fulvidum; pedes ortu flavi, deinde fusci: octo incisuris ex rubro flavescentibus constat reliquum corpus, quas maculae in dorso Coracinae valde ornant.

Non
Aldr.
Incl.
Mouf
ari Ir
l. 2. c.

Deferi

Arist.
l. 4. c.

Plin.
l. 11.
Onican
Theri
Plin.
l. 11.
Aelia
l. 9. c
Galer
loc. 2
c. 5.

nant. A summo rostro antennae si-
ve cornua emergunt flava, hirsuta,
flexibilia, tamen tactu nonnihil du-
ra. Morsum ore infert aegre cu-
rabilem; non ita tamen lethalem,
ut Phalangium videatur; nec ita le-
nem quin Crabronis superet *κακοή-
θειαν*.

Asellus arvensis ob similitudinem,
quam cum asello habet, dicitur. Re-
peritur inter arvos, segetes, pedum

duntaxat numero (quippe sex tan-
tum parvos et nigricantes habet) a
reliquis discrepans; Collum illi bre-
vissimum, corpus latiusculum, com-
pressum; cauda aliquantum mucro-
nata. Julio mense agro Colce-
striensi cum Pennius vidit, alias
nunquam reperit. Quem in
Medicina usum obtinuit,
nobis adhuc inexploratum est.

CAPVT II.

De Insectis apteris octo pedum.

ARTICVLVS I.

De Scorpione.

Nomen.
Aldr. Hist.
Insl. 5. c. 11.
Mout. The-
atri Insect.
l. 2. c. 10.

Insecta aptera octo pedum sunt
Scorpio et Araneus. *Scorpius*
nomen apud Graecos *παρά το σκορπί-
ζειν τὸν ἰόν*, quod venenum jaculetur;
vel ut alii *παρά το σκαλῶς ἔρπειν*, quod
flexuose serpat, nomen invenit. Pli-
nio *Scorpio* etiam, Ciceroni et aliis
Hepa, Pandeetario *Satocollos* dicitur.

Descriptio.

Animalculum est colore subatro
et veluti fuligineo, corpore ovifor-
mi, Capite, quod in pectoris sum-
mitate gerit, latente, Oculis tam exi-
guis ut pene nulli conspiciantur.
Pedes habet octo: chelis et forcipi-
bus solidis furcata bina *brachia*, cae-
teris grandiora, fluvialibus astacis
et cancris haud absimilia. Aristot-
eles quinque bifulcis dentata forcipi-
bus habere scribit. Ex corporis
imo, cauda producit, globulis
multis septem plerumque, aliquan-
do sex, et novem, quorum ulti-
mus, caeteris longior, solus praefi-
xo simplici vel duplicato aculeo, et
nonnihil reflexo ad ipsius extremi-
tatem, armatur. Dentem Plinius
dixit. De lingua nescio quid apud
Gordonium habebis. Lambere ea
cutem dicuntur. An tenui fistula
quod Plinio, Aeliano, et Nicandro,
visum, pertusus sit aculeus, qua
venenum ejaculetur, autores viderint.
Galenus certe negat. Ad-
mitti forte potest, cum et in vipe-
rae sectione, sub dentibus vesicula

lateat, e qua venenum, cum mor-
det, effundere solet.

Loca frigidiora nullos alunt: in-
noxii qui in Germania et Helvetia
habentur. In Italia, Romae impri-
mis, America, Persia, inter Sufas
inprimis et Mediam, Canariis insu-
lis, Numidia, Scythia, Pescara, Bar-
baria, Aethiopia, India Orientali
prope flumen Estamenum, tanta
multitudo, ut incolae solum verte-
re necesse habuerint. Plura in dif-
ferentiis occurrunt. Sub lapidibus
et in parietibus plerumque latitare
solent.

Terra vivunt, et aliquibus in lo-
cis, herbas, lacertas, aspidas, ver-
ticillos, et blattas comedunt. Non
coire, sed nimio Solis calore pro-
creari, apud Aelianum habemus.
Per putrefactionem ex paguris,
Crocodili cadavere, si symbrio,
ocymo, et si Alberto fides, lignis
putridis, nasci, dubitari non debet:
per coitum, et quidem vere et au-
tumno, saepius undenos, Mouferus
author est. *Vermiculos*, inquit,
quod vidimus albos, vivos, ovorum
specie pariunt et incubant: mox ut
prolem perfecerunt, pelluntur ab ipsa,
interimunturque magno quidem nu-
mero. Antigonus foetum ab ipsis
devorari arbitratur, unum modo
solertissimum relinqui, qui ipse ma-
tris clunibus imponendo, tutus et a
cauda

Locus.
Strab. Ge-
ogr. l. 16. 17.
Plin. H. N.
l. 5. 7. et l. 8.
16. 29.

Aelia. H. A.
l. 10. c. 23.
29. l. 15.
c. 26. l. 27.
c. 40.

Vicinus est
Generatio
Ael. H. A.
l. 6. c. 22.
Plin. H. N.
l. 11. c. 25.
et l. 20. c. 12.
Antig. Hist.
Mira. c. 24.
Holl. Prax.
l. 1. c. 1.
Plin. H. N.
l. 10. c. 72.
Plin. H. N.
l. 20. c. 12.

Arist. H. A.
l. 4. c. 7.

Plin. H. N.
l. 11. c. 37.
Nicand. in
Theriac.
Plin. H. N.
l. 11. c. 37.
Aelia. H. A.
l. 9. c. 4.
Galen. de
loc. aff. l. 6.
c. 5.

cauda et a morfu fiat : reliquorum hunc ultorem, et superne parentes conficere.

*Natura et
Mores.*
Plin. H. N.
l. 29. c. 4.
Scol. Exer.
245. l. 3.

Nonnisi pilosas partes attingunt. Cum incedunt, transversos sese inferunt. Propter longitudinem enim pedum posteriorum, quos in vacuum ponere necesse habent, ingressionis corrumpitur quadratura. Nunquam mansuescunt, quod Galenus prodidit. Vnum per viginti duos dies in oleo vixisse, et in imo vasis ambulasse, Albertus author. Quid in foetum committant, et ab eodem vicissim patiantur, paulo ante dictum. Umbram solis declinantes, umbram petunt: nec nisi calcati, prodeunt et aculeos exerunt. Capite ablandiuntur prius, ut cauda commodius feriant. Nec Isidis sacerdotes circa urbem Copton laedere, nec Psyllos, apud Aelianum invenies. Porci nigri percussi, omnino moriuntur: non nigros ab ictu liberos dicunt. In Aethiopia, qui eorum excrementa calcavere, ita pedibus exulcerantur, ut vix convalescant. Nulli animalium nocere, cui non sit sanguis, reliquit quidem Plinius, sed Wolphius cum vipera, conclusum, mutuis periisse vulneribus vidit. Cum omni virulentorum insectorum genere, escae cauda configere, Aelianus author est.

Aelia. H. A.
l. 8. c. 13.

Ael. l. c.

*Venenum et
Medela.*

Plin. l. 10.
c. 25. et l.
H. N. 11.
c. 25.

Plin. H. N.
l. 20. c. 12.
l. 21. c. 23.

Pestis importuna veneni, nisi quod graviore supplicio lenta, per triduum morte conficiunt, virginibus lethali semper ictu, et foeminis fere in torum, viris autem matutino, exeuntes cavernis, priusquam aliquo fortuito ictu egerant venenum. Constat eos, quibus septem aut novem caudae internodia saeviores esse: pluribus enim sena sunt: feriunt obliquo ictu et inflexo. Venenum omnibus medio die, summa item aestate exasperatur, cum incandueris solis ardoribus: itemque cum sitiunt inexplibili potu. Maxime exitiales sunt, si suum genus adeant, antequam noceant. Incurabile venenum, si ictus eo die ocimum comederit. Non sentiunt puncti dolorem, si manu cnicum

tenuerint. Symptomata varia affligunt. Locus affectus inflammatio-
ne corripitur, indurefcit, intensius rubet, vicissimque dolore premi-
tur: modo aestuat, modo frigore corripitur. Vulneratum affligit su-
dor et tremor. Extrema frigescent, inguina attolluntur, flatus per se-
dem prorumpunt, capilli erigun-
tur, facies distorquetur, etc. Do-
donaei famulus tam frigido sudore perfusus erat, ut argentiissima nive
se opprimi quereretur, etc. Infi-
nita contra ictum apud auctores
prostant remedia. Ex herbis sunt
Absynthium, Abrotanum ex vino
pota; Amomum, Ammi, Anisum,
Allium, Aristolochia, Asphodelus,
Asa foetida, Attracilis, Atriplex,
Blitum, Caltha, Calamintha, Coe-
pa, Centaurea, Chamaepitys, Co-
locynthis, Cyperus, Galbanum,
Hordeum, Iris, etc. Ex frutici-
bus Balsamum, Myrtus, Paliurus,
Rosa, Rubus, Laurus, Morus,
Thus, Vitis. Ex animalibus Spu-
tum humanum et urina, Mumia,
Ranae fluviatiles, Coracini pisces in
Nilo, Scorpio denique ipse tritus,
et cum sale, lini semine et althaea
impositus. Taceo composita, quae
apud Dioscoridem, Plinium, Rhafen,
Albucasin, Oribasium, Serapionem,
Sylvaticum, et alios extant, et a Mou-
feto ac Aldrovando collectae sunt.
Villanoveranus herbam trinitatis,
cum succo radicis ebuli, et vino,
tanquam unicum remedium com-
mendat. Johann. Ardenius Chirur-
gus Anglus praesentissimum ait, si
tres quatuorve sanguinis guttae juxta
vulnus extrahantur, eodemque vul-
nus statim illinatur. Fugantur suf-
fumigio ex sulfure, galbano, et un-
gula asini. Non egrediuntur, si ra-
phanum incisum cavernae imposue-
ris. Rhasis radicem enulae gesta-
tam laudat, etc. Torpescunt, si del-
phinium herbam substraveris. Ne-
cantur, si raphanum commansum,
basilicum latifolium, in aqua na-
scens, aconitum, helleborum ni-
grum, ocimum rubro flore impo-
sueris, et Galatae insulae terram.
De Antipathia habe. Scorpionem
et

Plin. H. N.
l. 20. c. 4.

Plin. H. N.
l. 35. c. 19.
Antipathia.

Plin.
l. 29. c.
Arist.
l. 8. c.
Plin.
l. 25.

Plin. l.
l. 27. c.

Vfus
Medic.
Galen.
Theriac.
Pison.

Differe

Plin. H. N. et Crocodilum, simul atque alter
 l. 29. c. 4. alterum conspexerit, in mutua fune-
 Arist. H. A. ra sponte rapi, id ab Aegyptiis pro-
 l. 8. c. 29. ditum. Stellionem, visu quoque
 Plin. H. N. pavorem ipsi inferre, et torporem
 l. 25. c. 10. frigidi sudoris. Cum sol in Cancro
 est, serpentes ictibus torquere. A
 vipera devorari. A vespis, apibus
 et crabronibus non attingi, qui a
 Scorpionibus percussi sunt. Re-
 viviscere mortuum ajunt, si quis
 helleboro candido linat. De odio
 inter eos et aconitum, ita Plinius.

Plin. H. N. Hoc quoque tamen in usus humanae
 l. 27. c. 2. salutis vertere, scorpionem ictibus
 adversari experiendo datum, in vino
 calido. Ea est natura, ut hominem
 occidat, nisi invenerit quod in homi-
 ne perimat. Cum eo solo colluctatur,
 velut pari intus invento. Sola haec
 pugna est, cum venenum in visceri-
 bus reperit: mirumque exitialia am-
 bo cum sint, duo venena in homine
 commoriuntur, ut homo superstit. Imo
 vero etiam ferarum antiqui remedia
 prodiderunt, demonstrando, quomodo
 etiam venenata ipsa sanarentur. Tor-
 pescunt scorpiones aconiti tactu, stu-
 pentque pallentes et vicini se consitentur.
 Auxiliatur eis helleborum album,
 tactu resolvante: ceditque aconitum
 duobus malis suo et omnium, etc.

Magni est in calculo atterendo et
 pellendo usus. Comburit a qui-
 busdam, et cinis cum pane felicissi-
 me exhibetur. Alii Olea conficiunt,
 inter quae laudatissimum et mirabi-
 le, quod Matthiolo debemus. Ha-
 betur et apud Janum Damascenum
 confectio.

Differentiae. Differentiae Scorpionum, a for-
 ma, sexu, loco, quantitate, colore et
 viribus sumuntur. Formam si re-
 spicias est 1. *Gibbosus*, cauda pro
 corporis pusilli ratione magna, quam
 post se convolutam trahit. Pallidus
 videtur: sed aculeus admodum pro-
 ductus albescit. Omnium celerri-
 me, et calidum solum, venenum
 infundere, prodiderunt Arabes. Ad
 ictum, calor corporis in singulas fere
 horas variat, et ex viridi flavo, albo,
 rubidoque alteratur: acuta febris
 affligit, lingua tumet, urina sanguine
 tingitur. Remedia vide apud

Mousetum. 2. *Caudati* et non cau-
 dati, et vel unum habent acu-
 leum vel duos. Qui paguros imi-
 tantur, splendescunt colore,
 et eadem quae alii inferunt acciden-
 tia. 3. *Alati*, quos Mauritania alit,
 Lybiam dicit Lucianus. Alis sunt
 tenuibus ut Cicadae. 4. *Non alati*,
 quos ibidem inveniri Strabo asse-
 rit. 5. *Pagurorum et cancrorum*
instar, qui splendescunt colore
 sunt, et eadem quae alii accidentia
 inducunt, vide infra in Differentiis
 de colore. 6. *Septem vel octo* nodis,
 qui saeviores. Sex qui benigniores.
 7. *Caudati* qui vel unico muniri-
 tur aculeo, vel duplici. *Excaudea*.

A Sexu sunt 1. *Mares* graciliores, Plin. H. N.
 longiores, ventre, chelis et spiculo l. 11. c. 25.
 maculatiores, qui venenum habent
 infestius. 2. *Foeminae*, quae ma-
 iores, pinguiore, ventricosiores,
 placabiliores.

A Loco sunt 1. *Pescarenses* in A-
 frica a quibus icti continuo moriun-
 tur. Ideo cives relicta temperis ae-
 state urbe, ruri ad Novembrem us-
 que mensem commorantur, si Leo-
 ni Africano fides. 2. *Aegyptiaci*,
 qui maximi, et statim interficiunt.
 3. *Lybici*, qui vel terrestres, mul-
 tis corporis vertebra insignes, vel
volatici, de quibus antehac. 4. *Ame-
 ricani*, omnium minimi, sed maxi-
 me virulenti, si Africanos demseris.
 5. *Castellani*, quos agricolae, dum
 terram aratro scindunt, formicarum
 more congregatos, inveniunt, ubi
 per hyemem delitescunt.

A Quantitate. 1. *Minimi* sunt A-
 mericani. 2. *Maximi* Africani, et
 illi qui in India Orientali.

A Colore septem sunt apud Ni- Aelia. H. A.
 candrum genera. *Primum* albicat, l. 5. c. 26.
 et minime est lethale. *Alterum* ore
 est rufescente: ad ictum, vehemens
 ardor, febricitatio, et fitis intolera-
 bilis sequitur. *Tertium*, luridum
 et nigricans, cujus ictus inconstan-
 tem membrorum ictum facit, ca-
 chinnumque Sardonicum. *Quartum*
 colore ad viride inclinante. Ad
 ictum frigus et horror invadunt.
 Septena aut novena habet interno-
 dia. *Quintum*, lividum pallidum-
 M m que

que est, amplo et distento ventre. Vescitur herba: et dente quoque mordet. Virus ejus Nicander βερω-
514 vocat, quod ab ipso vulnerato, homini bubo intumescit. *Sextum* et *septimum*, ad differentiam ex forma pertinet. *Illud* cancro marino littorali simile est, corpore grandiori, orbiculari. Matthiolus nigros, ferrugineos, virides, in Arcinonensi comitatu vidit. *Hoc* ad Pagurorum formam accedit, ex

quibus in sicco cavernam aliquam ingressis, et postquam mortui sunt putrescentibus oritur. Aelianus *flammeum* vocat: quod pagurum coctione rubentem aemuletur.

A viribus sunt 1. *Noxii*, de quibus in praeteritis. 2. *Innoxii*, quales sunt in Noricorum subalpinorum regione, Pharo, Avaniensi territorio, Helvetiae agris, et Germaniae regionibus.

ARTICVLVS II.

De Araneo.

PVNCTVM I.

De Araneis in genere.

Nomen.
Aldr. Hist.
Inf. l. 5. c. 12.
Mouf. The-
atri Insect.
l. 2. c. 11.

Araneum, seu Araneam, Igidorus quasi ab aëre nutritam et natam esse vult, perperam. Sollicite muscas capere scimus: scimus et coire, et ova ac vermiculos excludere. Melius cum Becmanno ab Ebraeo ארנא texuit deducas. Graecis ἀράχνη et ἀράχνης, παρὰ τὸ ἀραιὰ ἵχνη εἶναι: ἢ παρὰ τὸ εἰς τὸν αἶρα αἰρεῖν τὰ ἵχνη, dicitur. Alii μνοχαύτην muscaticem, Kiranides θάραφον, Hefychius σιβὴν vocat. ὄλκός quoque nonnullis araneus, φάλαγξ et φαλάγγιον pro araneo quovis sumuntur, *Lydiam* et *aridam* Juvenalis vocavit. Illam propter Arachnen puellam, quae in hoc insectum a Pallade immutata dicitur. Hanc, quod telam aridam texat. *Audax* est Claudiano, quod cum Pallade congredi ausa fuerit.

Descriptio.
Plin. H. N.
l. 11. c. 47.
et 24.

Caput omnibus minimum, excepto uno, quod grandissimo capite Plinius esse dixit. Omnibus terna in cruribus internodia, quibusdam bini pedes praelongi accedunt. Nam omnes ejusdem longitudinis habere, diversitas operarum innuit. Quibusdam fila quae neverunt, attenuant, et in longum protrahunt: aliis eadem in telam deducunt, ac invicem conjungunt: aliis denique per eadem prorepunt, et cum volunt, ex iis ceu immobiles se suspendunt.

Nulla fere non regio Araneos alit. Gaudentius tamen Merula in vetusta prope Gratianopolim in Gallia turri non inveniri, immisso semori, auctor est. De *Phalangiis* in Differentiis agitur.

Vicitant muscis, asilis, tabanis, vespis, saepe et parvis Lacertis. Nihil conficere vel recondere, auctor est Aristoteles. Quicquid ceperint, foras fugendo evaporare. Filo suspendere, alii existimant.

Ex feminibus aëriis situ et corruptione putrefactis generari inde colligere licet, quod novissimae aedes, primo fere quo dealbantur die, eorum corporibus telisque scatent. Propagatio plerumque coitu fit, cuius actio et desiderium fere totum ver durat. Tum retis mutua et repetita attractiuncula, venerem quasi accendunt: continuo inter trahendum propius accedunt, tum denique aversis clunibus quia ille coeundi modus, (ob globosam corporis formam) maxime erat conveniens.

De Partu ita Aristoteles. *Parit vermiculos pusillos primum. Totius enim mutatione fiunt, non ex parte. Subrotundi per initia sunt: cum peperit, incubat, ac figurat tribus diebus. In tela sua parit omnes: sed partim in tenui et brevi, partim in crassiore, et alia insinuata: nonnulla etiam aliqua ex parte circumdantur a tela.*

Locu.

Figur.

Generatio.

Plin.
l. 11.

Ald.

Arist.
Plin.
l. 11.Plin.
l. 8. c.
et l. 2.Paus.
Bacot.Ingen.
Arist.
l. 9. c.
Plin.
l. 11.Arist. H. A.
l. 5. c. 21.
ed. Scalig.

a tela. Non omnes aranei simul generantur: statim nati et saliant et filum emittunt. Humor idem in vermiculis attritis, et in juvenculis araneolis; quippe crassus, candidus. Circiter quater septenis diebus absoluti fiunt. Visa ova multa, modica, livida, exiguis maculis aspersa, mollia, viscida. Visi et ex unico ovo multi prodeuntes foetus, tam exigui, ut vix oculis percipi queant. Vifus denique sub captae araneae alvo, magnus ovorum, adeo exiguum ut atomis comparare licuisset, candidorum, et quae digito compressa, crepitum excitabant, cumulus.

Plin. H. N.
l. 11. c. 48.

Aldrov. l. c.

Antipathia.
Plin. H. N.
l. 11. c. 24.

Cum stellione, lacertis, et serpentibus diffident. Lacertorum catulos venantur; hos primum tela involventes, et tunc demum labra utraque morfu apprehendentes, amphitheatrali spectaculo cum contingit. Librat idem, verba sunt Plinii, se filo in caput serpentis porrectae sub umbra arboris suae, tantaeque vi morsus cerebrum apprehendit, ut stridens subinde, ac vertigine rotata, ne filum quidem desuper pendens rumpere, adeo non fugere queat: nec finis ante mortem est. De Praesagiis hoc habet: ruinis imminentibus cum telis primos cadere: incremento omnium futuro, telas altius tollere, et quia sereno coelo non texunt nubilo texunt, multas araneas imbrium signa esse. Sub Leuctricae pugnae tempus, albas circa templi valvas texuere telas: adorientibus fines Macedonibus nigro opere omnia complevere.

Plin. H. N.
l. 6. c. 24.
et l. 11. c. 24.

Pausan. in
Baeoticis.

Ingenium.
Arist. H. A.
l. 9. c. 19.
Plin. H. N.
l. 11. c. 24.

Ingenium solum texturae artificium restatur, quod in tertio genere post Aristotelem Plinius elegantissime describit. Orditur, inquit, telas, tantique operis materiae uterus ipsis sufficit, sive ita corrupta alvi natura stato tempore, ut Democrito placet; sive est quaedam intus lanigera fertilitas, tam moderato ungue, tam tereti filo, et tam aequali ducit stamina, ipso se pondere usus. Texere a medio incipit, circinato orbe subtegmina (*χρημας*) annectens: maculasque paribus semper intervallis,

sed subinde crescentibus, ex angusto dilatans, indissolubili modo implicat. Quanta arte celat pedicas scutulato rete grassantes, quam non ad hoc videtur pertinere cribratae pexitas telae, et quadam politurae arte, ipsa se tenax ratio trammae? (villosa et lanuginosa florum natura) quam laxus adflatus non ad respuenda quae veniunt sinus: derelicta lasso praetenti summa parte, ut arbitrari licet illa quae difficile cernuntur: atque ut in plagis lineae offensae praecipitant in sinum? Specus ipse qua concameratur architectura, et contrafrigor quanto vilosior? quam remotus a medio, aliudque agendi similis? inclusus vero sic, ut sit nec ne, intus aliquis cerni non possit? Age firmitas quanta irrumpentibus venis? qua pulverum mole degravante. Latitudo telae saepe inter duas arbores, cum exercet artem et discit texere: longitudo fili a culmine ac rursus a terra per illud ipsum reciprocatio, subitque pariter ac fila deducit. Cum vero captura incidit quam vigilans et paratus ad cursum? licet extremum haereat plagii, semper in medium currit: quia sic maxime totum concutiendo implicat. Scissa protinus reficit ad polituram farciens. Namque et catulos lacertarum venantur: hos primum tela involventes, et tunc demum labra utraque morfu apprehendentes, amphitheatrali spectaculo cum contingit. Foeminam putant esse quae textat, marem, qui venatur, ita paria fieri merita conjugio. At Aristoteles faeminam et venari et texere scripsit. Flandris ideo similes Scaliger facere ad dicit, qui otiose agitant: mulieres negocia exercent. Novam vero telam mane et vespere textit: illudque tam firmum, ut ex alto se filo demittens, parieti vel arbori adeo affigat, ut ne ab imbre vel ventis detrudatur. *μακροσκελές* de imo loco se suspendit, ut inde bestiolae irretiantur; minor superiore loco excubat, in exiguo se telae foramine occultans. Sensus esse exquisitissimi vel exinde colligas, quod in medio suae telae residentes, Muscam

Scalig. ad
Arist. H. A.
l. 9. c. 62.
f. 203.

Arist. l. c.

M m 2

in

in remotissimam etiam partem impegisse sentiant.

*Documenta
et Remedia.*

De *Nocuentis* et *Remediis* in Differentiis exacte agetur. Oleis et vitibus sunt inimici, domosque conspurcant. Demorso penis erigitur. Si quis casu devoravit, vinum mellissae superbibat necesse est. Prodest et resina abieris sumpta. Morfui allium cum ruta permistum et ex oleo tritum feliciter superimponitur. Huc emplastrum de muscis, adeps humanus, sanguis testudinum, cinis ungulae arietinae, stercus caprae dissolutum, cerebrum capi cum pipere in vino dulci sumtum, etc. faciunt.

Plin. H. N.
l. 32, c. 4.

Ufus.

In *Cibis* apud quosdam fuisse admiratione non caret. Fit cujusdam meretricis tempore Alexandri Magni quae a juventute araneis nutriebatur mentio. Meminit et Albertus Colonienfis cujusdam puellae. Sed et Heroïna quaedam apud Anglos, teste Moufeto eis non abstinebat. Notat et Cardanus triennem. In *Medicina* haud contemnendi sunt usus tam *aranei*, quam *tela*. *Aranei* faciunt ad *quartanae* aversionem, si alutae vel nucis putamini inclusi, lacerto aut collo appensi fuerint: quod per experientiam verum fuisse scripsit Pennius. *Ad auris dolores*,

Mouf. The.
atri Insect.
l. 5, c. 15.
Cardan. de
variet. rer.
l. 8, c. 40.

si oleum cui incocti tres auri immittatur, vel succuseorum exprimatur. Plinius aceto macerari, conteri, et cum croco immitti debere scribit. *Ad uteri suffocationem*, si ceratum ex iis confectum umbilico superponatur. *Ad suppressam alvum*, si cum filo descendens, sinistra manu apprehensus et contritus, umbilico appositus fuerit. *Adstringi* ajunt, si ascendentem ita adhibueris. *Ad Condylomata*, si dempro capite pedibusque infricetur, etc. *Tela* adstringit, refrigerat, siccatur, glutinat, et nihil putrescens diu subesse permittit. Ideo haemorrhagias, dysenteriam, et alios fluxus sistit. Emplastri febris fugi compositionem apud Strobelbergerum ingreditur. Cum oleo imposita, articulorum vulnera consolidat. Ingreditur unguentum contra serpigines. *Condylomata*, alligata absumit. *Verrucam* si rudior in pilae formam convoluta, et verrucae imposita, accendatur, et in cineres ibidem redigatur. Paratur apud Aegyptios ex multis araneis et telis medicamentum, cum oleo rosaceo linimenti instar: vel araneas in ipso oleo incoquant, quo calido carpum ambarum manuum inungunt.

Schrod.
Pharm. l. 2.
c. 53.

Prosop. Alp.
l. 4, de Me-
dic. Aegypt.

PUNCTUM II.

De Araneorum Differentiis, et primo de innoxiiis.

De Araneis dicturis occurrit Moufetus. Hic enim Araneos eleganter, in *Noxios* seu Phalangia et *Innoxios* qui vel *Domestici*, vel *Subdiales*, distinguit. Vtrosque denique in *Retiarios*, *Telarios* et *varios* dispescit. Omnes cum aetate maiorem acquirere peritiam; lanis inclusos, tinearum generationem augere, et senectutem quotannis saepius exuere addit. Apud Aristotelem tria habentur genera. *Primum* mordax: *alterum* luporum: *tertium* erudita operatione conspicuum, de cuius tela superius diximus. Aristotelem σοφώτατον καὶ γλαφυρώ-

Arist. H. A.
l. 9, c. 62.
ed. Scalig.

τάτον, sapientissimum et elegantissimum dixit. Aldrovandus a se observatos duabus tabellis expressit. Nos, ne quisquam omittatur, utrumque conjungemus.

Ex *innoxiiis* ergo, de *Domesticis* jam in genere ex parte actum est, qui omnium maximi *subdiales* a rapacitate, venatorum, et Luporum λυκῶν nomen accepere. Horum minimi non texunt: qui vero maior est, asperam parvamque telam apud terram aut sepes orditur. Cavernarum exigua vestibula praetendens, et primordiis telarum intus positus, observat dum aliquid in tela offendens

Differentia
ex Mouf.

Mouf. Th.
Inf. l. 2, c. 11.

dens commoverit; mox accurrit ut capiat.

Ex *Retiariis* unum maximum vidit Moufetus. *Corpus* illi spumeum ovali fere figura. *Caput* sub ventre exiguum et forcipatum. *Dorsum* variis maculis candicantibus ornatum. Brevi tempore a pisi magnitudine ad eam crassitiem ascendit. Inter rosarum ramulos autumnio recte expandit, et muscas, culices etc. mira dexteritate fune attracto illaqueat.

Telarii vel *subtilem* telam texunt, vel *mediocrem*, vel *vilem*, *crassam*, rudem et deformem. *Priores* sunt *Domestici*, ex quibus unius, fusci coloris, et cujusdam si inter oculos solemque ponatur pelluciditatis. Ex illis qui *Mediocrem* texunt est *Agrastis* seu *Sylvestris*, qui in sepibus cum sago lincaemen expandit. *Corpus* ipsi fuscum, leniter hirsutum. *Pedes* polymiti, nigris et albis maculis fariatis variis. Os forcipatum, acetabulis munitum. Puncta in capite supra os duo, albicantia, forte oculorum vice. Tela ne pluvias quidem transmittit. *Filum* ducit et quasi in fasciculum colligit hic *Campestris*. Pennius eum in Colcestrensi agro inter Origanum muscis insidiantem observavit. *Corpus* est globi aemulum. *Dorsum* quindecim maculis notatum. *Anus* quadrangularis et nigra. *Pedes* proxime descripto similes.

Huc spectant tres *Subdialium* species. In murorum rimis degunt. Sordidam et parvam telam texunt, et extra speluncam spe praedae longe vagantur, eandemque correptam in antrum trahunt. *Maximus*, inquit Moufetus fusco est colore, caput illi quasi ovale, corpus globosae fere rotunditatis, utrumque latus duae parvae ac breves lineae albae exornant, circa medium dorsum colore est magis albicante: pedes habet ex nigris fuscisque maculis pulchre varios. *Medius* minor est tinctura grisea. Spinam albae tres quasi margaritae illustrant, quarum quae collo proxima, major et longior. *Tertius* *nigrior* videtur, dor-

so crucem gerens transversam, retangularem altissimam, ideoque a quibusdam Sanctus vocatur. E luporum hos esse genere conjicio, quia currunt cum saltu quodam, et voracitatem miram produnt, nihil enim in crastinum reponunt, sed omnes uno die praedas absumunt. Cinereum hujus generis vidit Gesnerus.

Ex variis sunt *Longipedes*, *Nigri*, Mouf. l. 6. *Albi* ex atro rufescentes et *Rubri*, p. 234.

de quibus idem Moufetus ita. Sunt praeterea Aranei *Longipedes* inordinatae rudissimaeque telae artifices. *Campestris* corpore fere globoso et fusco, graminicolam, ovisequum. Angli Shepherd sive opilionem nominant, vel quia ovium consortio gaudet; vel quod agros illis refertos, pastores noxa et veneno carere (est enim et ipse tam intus quam extra sumptus, animal innoxium) existimarunt. Sunt adhuc plures Araneorum species. Est enim araneus quidam *niger* breviusculis pedibus, ovum sub ventre niveum secum portans et celeriter currens; rupto ovo araneoli multi egrediuntur, qui cum matre ad pastum omnes una procedunt; vesperi vero parentis dorso conscenso requiescunt. Hunc verrucis asperum credidit Pennius, donec stipulae contactu araneolorum descensum plane viderat. In putridis quoque et cavis arboribus Aranei nigerrimi, magno corpore, pedibus brevissimis, cum Asellis et Julis habitantes. Vidimus item (inquit Gesnerus) totos albos, compresso et latiusculo corpore, in flore Oreoselini, in rosis atque in gramine, pedes illis tenuissimis longissimi, os macula, latus vero utrumque rubicunda linea notatur. Venenatum credit, quia certopithecum ejus esu pene exanimem vidit, et vix oleo infuso liberatum. Novimus quoque oblongo corpore araneos et acuta cauda ex atro rufescentes, veluti etiam virides. Sunt et rubri duum generum. Unum majus in terrae cavernis tantum habitans, pectore miniato, pedibus ex rubro flavescens, cauda atque

N n

ventre

ventre ex fusco colore ad flavum nonnihil tendentibus. Aliud genus valde minutum, reduvio ovili minus, (intense veluti ex Cocco) rubens. Sex tantum pedes habet, ut monstrum aranei referat: caput illi araneis simile, sed parvum valde. Intra terram habitat, rudissimam telam operans, et indigestam; quandoque foris oberrat, et in praeda captanda magnam agilitatem monstrat.

*Differentiae
ex Aldrov.
Aldrov. de
Ins. l. 5. c. 12.*

Aldrovandus suos duabus, ut dixi tabellis expressit. In PRIORE viginti et unum delineat. Prior e parvorum genere est; corpore crassiusculo ac oblongiusculo, pedibus octo instructus, totus cinereus, parvam texit telam, araneum lautum vocant. Secundum pictus minimorum generis, totus est viridis, Araneus pratensis nuncupatus. Numero tertio Araneus est pedibus brevibus, totus subcastaneus, assultim ingreditur, arbitrorque eum esse, quem Pulicem Aristoteles nuncupavit. Ejusdem generis est, ejusdemque coloris, qui quarto numero datur. Ex minimis est sextus, campestris, rotunda albo, alboque, pectore vero castaneo, tribus albis notato punctis; cum totidem nigris notetur alvus: pedibus tenerrimis, longiusculis, telam texit oblongam, in medio, quo residet, rotundam. Septimus totus viridis, et ipse pratensis, protenso corpore, et acuta albo, lineis candidissimis quinque insignita. Octavus ex minoribus est, brevissimo corpore; albo admodum orbiculata, crassissima proportionem corporis, pedibus mediocribus longitudinis, totus nigricat. Nonus corpore maximo, at brevis et compacto, adeo ut vix pectus ejus sit conspicuum, figura marsupium aemulatur, totus ruberrimi coloris. Decimum lautum quoque dicunt, alvum habet bifidam, qualem in aliis non invenias, pedes vero qui hirsuti sunt, illius quam pictor expressit proceritatis ac crassitiei. Color ei cinereus, maxime in pedibus, corpus enim nonnihil ad castaneum inclinat, et punctulis candidissimis un-

dique maculosum est. Undecimus quasi triangulari albo, totus flavescit, quemadmodum duodecimus huic postremo congener, totus candicat. Decimus tertius albo, et cinereo fusco varius telam texit, parvam, rotundam et subtilem ex mediocrium genere. Decimus quartus admodum exiguus, rotundus, coloris flavi, longissimos habet et subtilissimos pedes, agros colit. Decimus quintus corpus habet rotundum, videturque pectore carere, colore est subluteo et subviridi, maculis tortuosis, serpentium gyros aemulantibus varius. Decimus sextus idem forte est, licet paulo minor. Decimus septimus pratensis est, corpore procerio, pectore candido, albo flava, pedibus crassis, quorum penultimi caeteris paulo sunt breviores, nulla in omnibus apparent internodia; antennis caret. Decimus octavus sex tantummodo pedibus instructus folliculum texit candidum, sicuti in expresso hic mori folio videre licet, unde aranei generis esse vix credo, corpore Araneis simile animalculum est, cinerei coloris. Numero vigesimo expressus ex minimorum genere, colore ex castaneo, lineis duabus flavis per alvum notatus. Postremus in hac serie, capite, pedibus, et pectore aterrimis, albo ex albo cinerea ad majorum genus redigitur. E phalangiorum genere videtur.

In SECUNDA TABULA novem sunt aranei. Primus, terrestris quoque dici potest, quia terram habitat e Pulicum genere, saltem enim. Corpus habet breve et breves etiam pedes, ex cinereo fuscus totus. Secundus hujus ordinis corpore est atro, albo variante, grandi capite, candicante, brevibus antennis, pedibus cinereis. Tertius exiguus, subalbidus ad luteum vergens, maculis variegatus nigris. Quartus araneus foemina prolem tergo ferens, sed ea orbata: corpore procerio, pedibus crassis, crassissimo item pectore. Quinto loco exprimitur ejus foetus. Sextus idem forte qui quintus, prole tam numerosa onustus,

Marg.
Hist. I.
17. c.

stus; ut quadam hirsutiae villosus esse videatur. Proliger dici potest, color ex leucophaeo ad atrum vergit; *Septimo* et *octavo* loco pictus Araneus prono et supino corpore, *ωχρομέλας* dici potest, atro enim et luteo variat. *Nonus* est ex minimorum genere totus flavus alvo triangulari.

Addamus hic *Indicos*. In Cumana adeo firmas telas texunt, ut difficulter dirumpantur. Alibi adeo virides ut serico ejusdem coloris aequari possint. In Hispaniola ipsi aranei pilas lusorias corporis magnitudine aequant, si Oviedo credimus. In *Brasilia* sex species observavit Marcgravius *Nhandui* nempe, *Elegantissimum*, *Elegantissimo similem*, *Fabae magnitudine*, *Muscarum magnitudine* et *Pisi quantitate*, quos etiam ita describit.

Nhandui Brasiliensibus, araneus magnitudine Cicindelae, clypeum in dorso gerit triangularem, splendissimum, in laterum circumferentia sex conis acutis praeditum albi coloris, cui brunnae maculae immixtae. Ad os habet denticulos duos et splendidi coloris, incurvatos.

Elegantissimus Cicindelam superat magnitudine; corpus vix semidigitum longum; anterior ejus sectio minor continet crura octo, duobus internodiis constantia, fere digitum longa, ex flavo et brunno variegata. Posterior sectio major: prior tota argentea, splendens; posterior ad medietatem etiam tota argentea, et in hac ponendo posteriorem partem deorsum, quasi facies humana egregie apparet, quasi sculpta et argenteo esset obducta: reliqua medietas quasi ex argenteo et brunno glaciata. Similis quoque mixtus color in inferiori corpore. Invenuntur et duplo majores.

Elegantissimo similis, major est eo. Anterior sectio corporis parva, magnitudine seminis cannabini sed paulo longior; posterior avellanam majorem aequat: et anterior sectio ut et posterior ad medietatem argentei coloris splendidi, ultima posterioris medietas flavi et maculis

duabus argenteis notata, in quolibet latere una; caeterum in flavo illo subtilibus lineis fuscis variegato, varia sibi imaginari quis potest. Crura octo variegata ex pallide flavo et fusco omnia in anteriori sectione: tenacula adhaec duo prope os ejusdem coloris. Telam facit more caeteris communi.

De *Araneo fabae magnitudine* haec habet. Araneus alius fabae magnitudine, frequentissimus in aedibus: Prior corporis sectio subrotunda aequat pisum, altera longior et fabae formis. Crura habet octo, in quolibet latere quatuor, sesquidigitum longa, tribus internodiis constantia et quartum est insertio in corpus. Anterior etiam duos propedes habet, vix quartam partem crurum longos, quibus apprehendit: duos denticulos nigros, ut maximus. Totus est coloris ex flavo, albo et saturato rubro instar holoserici fusci detriti: pilosum corpus, uti et crura. In superiore corpore magnas habet maculas nigras: crura quoque per intervalla punctulis nigris notata. Hi quoque Aranei cutem exuunt, ut major ille. Foetus in orbiculari folle sub ventre progenerant. Notu texunt. Reperiuntur et hujus speciei dimidia magnitudinis.

Araneus paulo major muscis vulgaribus, cinerei coloris, hirsutus instar holoserici. In lateribus nigro serico vestitur. Crura habet sex, brachia duo, quibus apprehendit, cinerei in totum coloris, punctulis nigris.

Araneus pisi quantitate, testa clypeata sexangula argentei coloris, cum maculis nigris elegantissimis tegitur. Capitulum et crura sunt nigra.

Placet et HERNANDI Araneos proferre, quorum undecim habentur genera. *Primum* genus *Teacolto*, *catl* seu stercoris araneus vocatur, mediocri corporis magnitudine et colore, inter nigrum et fuscum constans. *Secundum* quod majus, *tocamaxacualli* dicitur eodem colore. *Tertium* *tocatl zintlatlauquei*, minus praedictis, ac nigri coloris, valde venenatum, et quod contusum admo-

tumque dicatur lateris sedare dolo-
rem. *Quartum* *tzimlatlauqui* nun-
cupatur, quod etsi toto fere corpo-
re nigrescit, macula tamen rubea
insignitur. *Quintum* dicitur *toca-*
maxacual corpore magno, fulvo at-
que hirsuto, difficile sanabilia inflig-
git vulnera, quaeque (si cicatrice
obduci contingat) aliis atque aliis lo-
cis renouentur, eademque non mor-
su aut ictu excitata, sed incessu, con-
fricatione et redditis alvi excremen-
tis. *Sextum* omnium maximum
tlalhoctel coloris nigri pallefcntis
atque cinerei est. *Septimum* *ocolo-*
tacatl, ita nominatum, quod tigris
pellem colorum quadam varietate
tenus imitetur. *Octavum* est *Ho-*
iztocatl seu araneus spinosus, mor-
su dementat, superiore et media
corporis portione ater caetera lu-
teus, forma aculeata et similis tribu-
lo, inde impetravit nomen. *Hoitzli*
spina est. *Nonum* *atocatl* seu ara-
neus versans in aquis, rubro, aureo,
et nigro variatum colore telam du-
cens magna ex parte, vitamque a-
gens juxta plantam vocatam ab in-
colis *metl*, levissimi atque innocen-
tissimi ictus, mirum qua dexteritate
opus peragat, filis hinc atque illinc
distractis, et in orbem velut circi-
no quodam compositis staminibus,
deinde vero intexto atque stipante

Idem l. c. 6.
25. 26.

subtegmine. *Decimum* excellit co-
lumbinum ovum *aboachtocatl*. Alii
quitlalhoctocatl dicunt. In tanta
mole nullius veneni est. Aliae apud
Caribes araneae exaequant dimi-
dium malum citreum sed cruribus
exiguus. Dentes illis longi et acuti.
Elaborant telam satis constantem
(posset foeminis pro calanticis ser-
vire) et cum ora seu fimbria texunt.
Ablui potest et alba redditur. In
aliquarum telis si passer incidat aut
alia volucris irretietur. *Vndecimum*
Lavalava, Aranei parvuli sunt, au-
reique, et punctis rubris distincti.
Vulnus est noxium, ictusque agit in
insaniam, membrisque subinde stu-
porem inducit, non sine anxietate
et dolore. Praesidium est tubae
prioris *tambalaguisae* et pilipoc sin-
gulorum tres obolos tunderi, atque
ex vino palmarum resolutos deglu-
tire, aut oleum cuius mixtionem
narravit Franciscus Hernandus in-
ter plantas novae Hispaniae, illine-
re vulneri. Cavendum tamen pri-
mis tribus diebus a potu; aut si bi-
bendum sit, vinum palmarum aut
nostrarum, quod praestantius est su-
mendum; praeterea ab aere et sole.

Idem c. 27.

Idem c. 28.

Nieremb.
c. cap. 24.

Vivunt in pratis herbiferis Phi-
lippicarum insula-
rum.

PUNCTVM III.

De Phalangis et Tarantula.

Tantum de innoxiiis Araneis,
Noxii Phalangia vocantur.
Nomen accepit, quod internodia
terna in cruribus habeant. *Phalangis*
enim digitorum internodium pro-
prie significat. Italiae ignotum in-
quit Plinius: at nunc tota meridio-
nalis ora illis abundat. Singula in
reti pariunt, et magno numero in-
cubant: cumque ipsa proles incre-
verit, matrem amplexa interficit et
ejicit. Nec parit patri si ceperit.
Foeminam enim incubatu adjuvat.
Pariunt autem et trecentos. Aesta-
te duntaxat venenati morsus esse
Alexander ab Alexandro prodidisse

Plin. H. N.
29. c. 4.

Alexand.
ab Alexan-

ait Moufetus: quod tamen de Ta-
rantula duntaxat sumendum est.

Idem Geni-
al. dier. 2.
c. 16.

Circa specierum enumerationem
haud levis est inter Authores diffe-
rentia. Plinius, similis *Formicae*,
Lupi, *Rhagionis*, *Asterionis*, *Tethra-*
guatii mentionem facit. Aëtius, sex
genera enumerat, *Rhagium*, *Lu-*
pum, *Formicarium*, *Cranacolapten*,
Sclerocephalum, et *Scolecium*. Ni-
cander illis quae Plinius attulit, ad-
dit *Rhoga*, *Cyanei*, *Agrestis*, *Dysde-*
ri, sive *Sphecium* et *Formicarium*.
Basilii decem Phalangiorum ge-
nera dicit, sed non describit. Avi-
cenna, in *Aegyptiacum*, *Nigrum*,
Rurum.

Differentia.

Aëtius 11.
c. 18.

Aelian.
lib. 3. c.

Rutilum, Racken, Album, Citrinum, Vveum, Formicarium, Cantharideum, Vesparium et Orobaten distinguit. Nos sedecem eorum genera, nempe *Formicarium, Venatorem, Rhagium, Stellatum, Coeruleum, Sphecium, Tetragnathium, Cantharideum, Ervestre, Cranocalapten, Sclerocephalum, Scolecium, Lanuginosum, Appulum seu Lentiginosum, Cretense et Brasilianum* ponemus; iisdemque illa, quae Moufetus minor phalangia vocavit, cum similibus adjiciemus.

Plin. H. N.
29, c. 9.

1. *Formicarium*, seu *Myrmecion*, praegrande, est formicae simile, sed multo majus; rufo capite, reliqua corporis parte nigra, albis intercurfantibus respersum guttis. Aëtius, cervicem cineream facit dorsum veluti astris insigne. Ad ejus morsum adeo somno obruuntur aegri, ut in sempiternum *πασήγιον* tandem incidant.

Aldrov. L. C.

2. *Venatorem*, Nicander *ἀγρώσην*, Aëtius *λύκον*, quod Aldrovandus qui cum Pulice Aristotelis eundem credit, non probat, vocat. Muscas, vespas, culices, apes, tabanos, vespas venatur: et inde nomen fortitus est. Corpore est lato, volubili, rotundo. Circa os tres eminentiae enascuntur. Partes circa colulum incisuram habent. Doloris expertem plagam infert.

3. *Rhagium* ut Aëtius vocat, *ῥάξ* Nicandro, *ῥάξ* Aeliano, ab acini uvae nigrae similitudine dicitur. *Figura* est rotunda, colore nigro, splendente corpore et globofo, pedibus brevissimis (apud Aelianum *μικρὰς πύδας* lege) et quasi imperfectis, ore sub alvo dentato. Accumularis pedibus movetur, et velocissime incedit. Non multum ab Aristotelis *Mordace*, abludit. Ab ejus morsu exiguum quidem vulnus, sed genae et oculorum inferiores partes rubescunt: totum corpus inhorrescit: urina emittitur, et semen profunditur. Aeliano Lybicum duntaxat animal est.

Aelian. H.
4, 3, c. 36.

4. *Stellatum*, idem cum Rhagio esset, nisi stellatis quibusdam et virgulis niveis, pinguibus illis et luci-

dis distingueretur, Solus ejus Plinius post Nicandrum meminit. Icti enervantur et elumbes fiunt.

5. *Coeruleum*, Cyaneum, Plinius lanugine nigra hirsutum sed perperam vocat: Nicander *πεδήγορον*, quod sublimibus utrinque et longissimis pedibus incedat. Ictus ejus vomitum araneosum, lypothimiam, coma et mortem concitat.

6. *Sphecium*, Vespiforme, Nicandro *δύσδηρι*, a crabrone rubicundo penna tantum differt, et vehementer rufescit. Solo tactu venenum ingerit: et speculum crystallinum levi transcurso, Scaligero teste, confregit. Lento veneno talem inducit.

7. *Tetragnathium*, corpore est latiore, subalbulo, pedibus scabris. In capite duo prominent tubercula, Aelian. H. unum rectum, alterum latum, ut A. 17. c. 40. videantur ora duo et maxillas quatuor habere. Magnus eorum circa Arrhatam in India numerus, exitio incolis fuit, ut Aelianus prodidit. Vnum est cinereum, posteriore parte candicans, quod telas muscis in parietibus latissime pandit. Aliud, cui caput medium linea una alba, et transversa altera distinguit. Locus ab eis percussus inalbicat, membrum ad articulos gracilescit. Cinereum Nicander morsu venenum infundere negat.

8. *Cantharideum* parvum est, specie Cantharidi simile, colore flammeo ruberrimo. Invenitur messis tempore in leguminibus. Pustulas excitat, mens perturbatur, lingua balburit, etc.

9. *Ervestre*, quod in ervo provenit. Eadem quae praeteritum edit; et equos devorantes, jumentaue, siti exardescere, mediaque crepere censetur.

10. *Cranocalaptes* Dioscoridi *κεφαλοκράτης*, quia praetereuntium capita ferit, seu per filum descendat, seu se praecipitem det. Phalaenae papilionis specie est, capite nutabundo, ventre gravi, corpore oblongo, colore viridante. Aculeum in summo gestat. *ἐν τοῖς φύλλοις τῆς περσείας τρέφεται, καὶ τὰ πέρα ἔχει ὁμοία*
Οο

μὴ τὰς ἐν ταῖς κύστις ψύχαις. Vnde Scholiaſtes nobis inſinuare videtur, alatum eſſe. Quidam Tarantulam eſſe opinatur. Plinius lethiferum nimis ipſius vulnus ponit: Nican- der et Aëtius nullo negotio ſanari.

1. *Sclerocephalum*, caput habet ſaxi duritie: totius corporis linea- menta illis animalculis ſimilia quae lucernas circumvolitant.

12. *Scolecium* longiuſculum eſt, et maculis quibusdam, praefertim circa caput, variegatum. Earun- dem cum Cranocalapte et Scleroce- phalo virium.

13. *Lanuginosum*, grandiffimo eſt capite: quo diſſecto inveniri di- cuntur duo vermiculi, qui mulieri- bus corvina pelle ante ſobolis ortum ad alligati, praefant ne concipiant: eſtque haec vis eorum annua, ut Caecilius in Commentariis reliquit. An ſit virulentum, nemo determi- navit.

14. *Lentiginosum* Mouſerus ap- pellat, quod *Apulum* et *Tarantu- lam* a Tarentino agro, vel fluvio Thara alii. Reperitur quidem et in Calabria, Sicilia, Romanisque campis, aetiſvis menſibus: ſed ſi- ne ullo ad ſaltandum incitante ve- neno. Aldrovandus idem cum So- lipuga facit. Multiplex eſt ſpecie. Aliud eſt cinericium, albis nigris- que maculis: aliud dorſo cinereo, rubris aut viridibus: quoddam mo- le majus, fibris nigris, ex cinerea rubroque emicantibus, aut etiam virgulis ſubinde undatim per cor- pus porrectis. Mouſetus et *fuſci* meminit, cujus iconem Pennio ab Italo mercatore datam, damus; et *Crocei* clarique, quale Aegyptum dare ſcribit. Effigies a Kircherō exhibitae, Franciſci Corvini Phar- macopaei Romani Muſaeo debentur. Viſum et illas quae ab Impe- rato habentur adungere. Mira ve- nenum icu infuſum *Symptomata* ex- citat. Alii perpetuo currunt; alii rident, plorant alii, alii clamitant, dormiunt, vigilant, vomunt, ſal- tant, ſudant, tremebundi ſiunt. Nonnulli coloribus ita delectantur, ut iis conſpectis, in lypothimiam, niſi

potiantur, incidant. Exemplum Kir- cherus habet. Alii, *verba ſunt Kir- cheri* accurate iſta exponentis, Mu- ſica incitati, in ſaltus prorumpunt gladio evaginato, vel altera arma- tura fulgida et coruſca (quo fulgo- re vehementer afficiuntur) geſtien- tes; variaque corporis agitatione, et ridicula prorſus geſticatione, nunc eam dextera, nunc ſiniſtra, nunc ore excipiunt; nunc in altum gladiatorum more proſectam dexte- re recipiunt, nunc in terram pro- jicientes, pugilum more veluti du- ellum inituri adeo perite tractant, ut in palaeſtris publicis inſtructi, omnes artis regulas obſervare vi- deantur; modo verbis quibusdam obmurmurantes, eam veluti incan- tare, nunc prono, nunc ſupino cor- pore ſuper eam ſeſe diſtendere ſo- lent, et extenſi ſic aliquantisper, veluti novo Enthufiaſmo excitati, ad novos conſlictus, ſaltusque hinc inde lymphaticorum more debac- chantes accingere ſolent. Alii, quae res maxima admiratione digna eſt, nunquam quieſcere ſolent, niſi vi- treum vas plenum aqua manu cir- numferant, cum quo eodem ge- ſtus, quos gladiatores feciſſe dixi- mus, peragunt. Quidam ardentem videre deſiderant in medio loco ſal- tui deputato, conchas aqua plenas, circumdatas viridibus herbis, potiſſimum arundinum foliis, quibus uti et aqua maxime delectantur, in- tra quam brachiis et manibus quin et capite toto non ſecus ac mergi, et anates concuſſione alarum aquam veluti ventilantes, ſeſe identidem ſubmergere ſolent. Nonnullos quo- que non ſine riſu videas milites in duello conſlictantes, quosdam temu- lentorum varia jaſtantium perſonas induere; alios Hiſpanicis verbis ad pompam et gravitatem affectatis neſcio quem ducem et gubernato- rem agere; viſi ſunt quidam, qui ex arboribus cruribus penduli hac- reant, eaque pendicatione mul- tum afficiantur, hoc affectu labo- rant potiſſimum ii, qui a Tarantu- lis fila ex arboribus ducentibus fe- riuntur. Multi denique poſtquam aliquan-

Kircher.
Artis Ma-
gnet. 3. par-
te 8. c. 2.

aliquandiu saltarunt, sedentes manibus tam fortiter collidunt genua, ut aliquam gravem passionem calamitatemque suspiriis et voce miserabili egerere velle videantur. Alii etiam per terram extensi, tali impetu et vehementia manibus, pedibusque terram concutiunt, ut epilepticis ac lunaticis non multum sint ab similes.

Venenum principio parum sentitur: anno elapso, ad saltus violentos cogit: bimestri spacio, appetitus frustratio, febres ardentes, artuum dolores, *καρχηδία*, ictericus dolor, etc. infestant. Vnicum in Musica remedium: quae pro diversitate veneni variat. Aliqui afficiuntur, inquit Kircherus, tympano quodam, vulgo, (surdastro) plectris ligneis utraque parte pulsari solito, cui consonare faciunt, ut plurimum fistulam pastoritiam, vulgo (la Zampogna rustica de' pastori) sonus autem multum a Turcico illo superius dicto participat et ob vocum gravium acutarumque jucundam commistionem multum auribus gratus est. Alii ut plurimum cantu recreantur, cui Auletarum, sive tibicinum strepitosa musica conjungitur: delicatioribus sonantur testudines, lyrae, cytharae, clavicymbala simul concordata; mirum tamen est, quod non omni tono musicae, sed certis tonis afficiantur, si enim tonus harmoniae humori veneni pungitivo, vellicantique non fuerit proportionatus, patiens tantum abest, ut aliquid inde levaminis acquirat, potius miserabiliter eum hoc improporcionado ad humorem sono torqueri contingat: quod satis insolitis suis gestibus ut oris oculorumque distensione, brachiorum, manuum, pedumque complosione, totiusque corporis in hanc, nunc in illam partem contorsione, similibusque gestibus quantum sibi istiusmodi musica contraria sit, demonstrat; qui tamen mox ubi ad amicam harmoniam converti ipsum contigerit, veluti ex tenebris in lucem emergens, agillimo motu in saltus pristinos, amico modulamini auribus oculis-

que admotis veluti applaudendo erumpit; durabitque spectaculum eo usque, dum veneni vis frequentis saltu, pro isto anno excitata, aliqua ex parte sudore evaporavit: atque ita tandem unius anni spatio cum morbo constituuntur induciae.

Harmonias apud eundem vide. Contrariari unam ratione Musicae alteri, Hispanus quidam Tarenti, nimis incredulus, suo exitio expertus est. Morsibus enim a colore et qualitate diversis, ultro acceptis, cum remedium a Musica quaeret, ab uno quidem modulo se ad saltandum sollicitari sensit, sed qui a contrario cohiberetur. Observatum in civitate Andria, palatio Ducali, et hoc, bestiolam ad proportionatum humori sonum saltasse. Quod si citharoedi in plures incidere, nunc hae nunc illae tripudiare, pro ratione modulorum comperiuntur. Causas tantorum Paradoxorum apud Kircherum vide.

15. *Cretense* sic describit Bellonius Bellon. observ. I. c. 12. Insecta sunt, parva, admodum perniciofa, Araneo paulo majora, octo pedibus praedita, utrinque quatuor: singuli pedes seu crura quatuor articulis constant, binosque ungues habent incurvos: bina utrinque crura anteriora illis data sunt ad progrediendum, bina posteriora ad retrocedendum, obliqua in terra foramina inhabitant binos pedes alta, quae retrocedentes ingredi solent, atque cibum ita attrahunt: aditum foraminum quae inhabitant stramine muniunt, ne obturentur, sed aperta maneant. Corpore sunt superiore parte cinereo, binis rubentibus maculis anteriore dorsi parte insignito: inversa autem, nigris maculis notata conspiciuntur ea parte qua singuli pedes corpori inhaerent: venter flavet. Si quis autem scire cupiat qua parte nocere queant, eorum os intueatur, et binos parvos nigros aculeos deprehendet, iis similes quos Scolopendra obtinet, quibus mordent atque cibum retinent: telas Araneorum more texunt, muscisque et papilionibus vescuntur. Circiter sexaginta ova ponunt,

nunt, et pectori adhaerentia fovere solent, pullosque exclusos ventri inhaerentes gestant donec adolefcant. Piloso sunt corpore: quoniam autem magnitudine differunt, foramina pro corporum magnitudine excavant: variare autem inter se pro insularum diversitate observavimus. Imortale est diffidium inter exiguum hoc animal et Vespae cujusdam genus a Latinis Ichneumon vocitatum.

16. *Brasilianum* Marcgravius de Marcgr. H. pinxit, incolae *Nhamdu Guacu* ap-
Brasil. l. 7. pellant. Araneus maximus sive Phal-
g. 3. langium. Totum corpus tres et semis digitos longum et bisectum. Anterior pars major est et pene duos digitos longa, sesquidigitum lata, subrotunda ac compressa: posterior magis orbicularis, nucis Muscatae majoris magnitudine et figura. Sesquidigitum longa. Indorso medio versus posteriora foramen habet umbilicale. Capite caret speciali, sed supra os in anteriori parte corporis ocellos habet minimos splendentes, instar punctulorum; et ad utrumque oris latus prominentiam unguiformem, semilunarem, semidigitum longo, et ita binos dentes, quibus pro dentiscalpiis utimur auro inclusis. Crura habet decem, utrimque quinque, priora duo prope dentes duos digitos longa, et praeter duplicem articulationem qua corpori conjunguntur, quatuor habentia internodia, et extremitate unguiculum curvum, nigrum, splendidum retrorsum versum. Secundi paris crurum, quodlibet pene quatuor digitos longum et praeter duplicem articulationem prope corpus, alias quatuor habet articulationes. Tertium par tres et semis digitos longum, totidem articulationibus quartum par tres digitos et paulo amplius longum, caeterum ut praecedentia: omnia autem crura, in extremitate duo habent exilia cornicula nigra, et bisecta ut cancri. Prope anum habet duos processus semidigitum longos juxta se positos, filii crassioris crassitie, quibus nere solet. Totus araneus ve-

stitur cute pilosa brevibus pilis, nigris ad visum, ad tactum instar holoserici. Per totam autem superficiem crurum partis posterioris, laterum et processuum, qui dentes continent pili copiosi sunt insparsi, ex albo et gryseo rubidi coloris. Tota posterior sectio corporis in adultioribus plerumque nuda est pilis, et cutis ex albo incarnata. Vescuntur muscis et aliis insectis. Diu vivunt: nam ad biennium in scutula me aluisse memini, qui certo tempore, cutem exuerunt integram, dentibus etiam adhaerentibus, nova subtus generata.

Ad *Minora* et Phalangiis similes bestiolas, refero, *Pulices*, *Phalangia parva Bellonii*, et *Tungam Brasilienisium*. *Pulices*, *ῥύμας*, apud Aelianum sunt procaces, cacuminati, falaces, et assultim incedentes. *Pitheci* simiive nuncupantur. *Oribates* nonnullis, quod in arboribus, praesertim montanis reperiuntur: *Hypodromi*, etiam quod sub foliis degant. Animalia sunt pilosa: ventre leniter inciso, ut sectio notata filo videri possit. *Phalangia parva*, vel potius animalia phalangio similia, Bellonius in itinere a rubro mari Cairum versus observavit. Octo-
Bellon. ob-
ferv. 2. 61.
nis erant praedita pedibus, id est, utrinque quaternis, et dum equorum crura conscendebant, mirum in modum eos divexabant, *Tunga Brasilienisium*, *Floridanis Nigua*, aliis *Ton*, Hispanis *Bicho* vocatur. Eadem cum pulicello *Oviedi* et *Scaligeri* superius adducto. Insectum est parvulum, inquit *Marcgravius*, figura pulicis, nigricantis coloris, duos cirrhulos in capite pro barba habens, in pulvere more pulicum generatur, et pedibus se insinuat, potissimum plantae, digitis et sub unguibus imo et manibus aliquando vidi. Statim autem quando intravit pruritum excitat, qui certum indicium est, itaque *Tunga* statim acicula eruenda, nam si sinatur, tridui aut quatruidi spacio sobolem progenerat innumeram, lendum modo, quae folliculo pellucido rotundo magnitudine pisi includitur, huic

Aldrov.
Inf. l.

Non

Turne
Adver
l. 18. c.Natri
11Scalig.
Theop.
de c. p
c. 19.Gess.
Arist.
c. 1
Mout
Theat
Inf. 2

huc infidet Tunga; hic folliculus acu eruendus et manet in carne foramen rotundum ejusdem magnitudinis, quod sponte sanatur, vel inspergitur pulvis pyrius. Crepi-

tant unguibus uti ut lendes. Familiarissimum malum, sed quod magis per negligentiam incrementum sumit quam per se.

CAPVT III.

De Insectis apteris duodecem et quatuordecem pedum.

ARTICVLVS I.

De Erucis in genere.

Aldrov. H.
Inf. l. I. c. 4.

Nomen.

Turneb.
Adversar.
l. 18. c. 16.

Natrimen-
tum.

Scalig. sup.
Theoph. l. 5.
de c. plant.
c. 19.

Generatio.
Arist. H. A.
5. c. 19.
Moufet.
Theatri
Inf. 2. c. 24.

Insecta aptera duodecem et quatuordecem pedum sunt *Erucæ* de quibus in genere et specie dicendum est. *Nomen* vel ab erodendo obtinere, quasi erodae quod frondes, olerum inprimis abrodunt: vel ab haerendo, ut Apulejo placet, quod pertinaciter adhaerescant. Plinio, si Turnebum sequimur, dicuntur *Vrucae*, quod prata et arbores urant. Columella hirsutas. Ovidius *agrestes tineas* vocavit. Graecis dicuntur *κάμπαι* ab undoso et arcuato gressu, quo se rependo curvant, et attollunt, et *τρώξαιδες* ab erodendo. Forte et *πρασονκρίδες* apud Hesychium, *πρασονκρίς*, inquit iste, est *ζῷον χλωρὸν κείρον τὰ ἐν τοῖς κήποις λάχανα*: est animal viride rodens in hortis olera.

Magni omnes arborum et herbarum helluones. Hinc Philippus parasitus, *erucam se thymo et olera vescientem* dixit. Aliae frondem depascuntur, aliae florem. Cum rodunt eduntve, sonum quendam qui *τρίσμι* dicitur, edunt, ut Scaliger notavit.

Circa *ortum* dissentiant auctores. Aristoteles eas e virentibus foliis brassicae nimirum aut raphani oriri tradit, semine scilicet milioformi, sub autumno ibidem relicto; unde vermiculi nascuntur. Ex his vermiculis trium dierum spacio erucæ fiunt; morituro vere; quæ auctae satisque alitæ motu cessant, at ineunte autumno cum Chrysalide formam vitamque mutant. Plinius

rorem calore solis densatum in foliis relinqui tradit; unde Erucarum genus speciemque omnem deducit; cui suffragatur Arnoldus. Alii earum originem papilionibus ferunt acceptam; quæ simul ac aureliis exiverint, supra vel subtus vicina folia; ova quaedam (stercora vocant Barbari) excludunt, pro ratione sui corporis majora vel minora: horum aliquot testæ coeruleæ, aliorum flavæ, albæ, nigricantes, virides, rubentes) quatuordecim fere dies foras folis calore, rupto cortice Eruculas excludunt, parvulis lumbricis similes, sed coloratas; quæ primo ortu famelicæ, foliis floribusque devorandis totæ incumbunt, præcipue illarum arborum atque plantarum, quibus olim in ovo fuerant.

Ego singulis his modis oriri posse non dubito: maxime vero humidis temporibus cum humor resedit, inprimis si acrior sol post ufferit.

Vbi devorandi tempus præterit, vagulae huc illuc et jejunae migrant, sensimque marcescentes fame, aliae intra, quaedam supra terram, locum idoneum quaerunt, ubi sese vel filo appensæ in aureliam membrana rectam, vel in nudam thecam transformant. Hoc media aestate si contigerit, post viginti quatuor dies rupto cortice evolat statim papilio: sin adultiore autumno, per totam hyemem durat aurelia, nihilque ante calorem vernalem excludit. Nec tamen omnes in aurelias abeunt,

Pp

sed

Natura.
Moufet. l. 6.

fed aliae, *volvaces* nempe, putrefeunt, e quibus nonnunquam ova quali tria excidunt, Cantharidum vel muscarum matrices. Quando fero papiliones coivere, ova ad verusque proximum depromunt, vitalia: ut in Bombycibus usu venit, quorum ova per uncias librasque vendi apud Hispanos notum.

usus.

Habent in Medicina locum. Oleaceas cum oleo inunctas, tutos a venenosorum moribus reddere, Aegineta scribit. Tela et involucrum epotum, muliebrem fluorem sistit. Ligustrum depascentes non solum Cyprium piscem mire hamo obductae alliciunt, sed et earum finus naribus inditus, Epilepticis ab utero mulieribus statim succurrit, si expertissimae obstetrici, a qua Mousetus habet, credendum: Vsta et natibus indita haemorrhagiam cohibet. Vesicas omnes excitant, et cutem de-

Dammum.

glubent. Equus si devoraverit, tumores surgunt, arefcit induraturque cutis, oculi excavantur. Omnes hortis, pomariis, herbis et floribus sunt infestissimae.

Remedia.

Remedia apud Geoponicos, et qui de rustica scripsere occurrunt multa. Pelluntur, felle tauri, si eo arbores illinantur; sulfure pauco, si cum stramine sub arboris radice accendatur; terra sub esculi arboris radice effossa, si in horto spargatur; scilla, si in hortis seratur, aut suspendatur. Alii mentham, ervum, absinthium, in hortorum ambitu serunt. Fumum e vespertilionum stercoreibus, vel fungis sub nuce arbore nascentibus, excitant. Multi in ficulneo lixivio semina praemacerant. Nec male post pluvias matutinis horis arborum rami et frutices olerum succutuntur. Decidunt enim nocturno adhuc frigore torpidae.

ARTICVLVS II.

De Erucis in specie, et primo et Erucis Mouseti.

PVNCTVM I.

De Erucis glabris.

Erucarum differentiae infinitae fere sunt, seu quantitatem, qualitatem, et partes corporis; seu etiam actiones, et alia observes. Sunt glabrae, hirsutae, magnae, parvae, mediocres: virides, nigrae, variae, rigidae, molles, cornutae, excornes. Plurimae in aurelias, hae in papiliones abeunt: quaedam non, sed cum omnia depascae sunt, ipsae quoque consumuntur et intereunt. Quae aureliae sunt, aliae immediate in eas abeunt, et hae non texunt, aliae prius ova pariunt. Quarundam aureliae leves et aequabiles; aliarum hispidae, rugosae, acuminatae, asperae: quarundam, ut duriorum, nuda: aliarum mucoso vel capillis fericis obductae. Plurimae ex ovis papilionum nascuntur: quaedam in arborum foliis ex semine proprio ibidem in tela per autumnum derelicto, vel rore aëreve illi incluso et putrescente.

Quaedam foliis, aliae floribus, nonnullae fructibus vescuntur. Vndoso et celeri motu plurimae gaudent, aliae placide et lente incedunt. Aliae leberidem quotannis mutant, aliae non. Quaedam texunt, quaedam non. Illae vel more araneorum telas faciunt; vel folliculos saepe adeo compactos, et duros, ut ne acutissimo quidem telo rumpantur, etc.

Placet et hic tam Mouseti, quam Aldrovandi differentias ponere et describere. Illi vel sunt *ερεογενείς* siue affines a papilionibus et aureliis fatae: vel *αυτογενείς* et consanguineae, ex sua tribu profectae. Viraeque vel sunt glabrae vel hirsutae. Glabrae in Bombyces, de quibus post agetur, virides, flavas, vinulas, fuscas, et varias distinguuntur.

Virides sunt quintuplices. Prima quod ligustro insideat, *ligustrina* dicitur, cui vultum, ambiens circulus

Mouset. Theatri Insect. 1. c. 1. et 3.

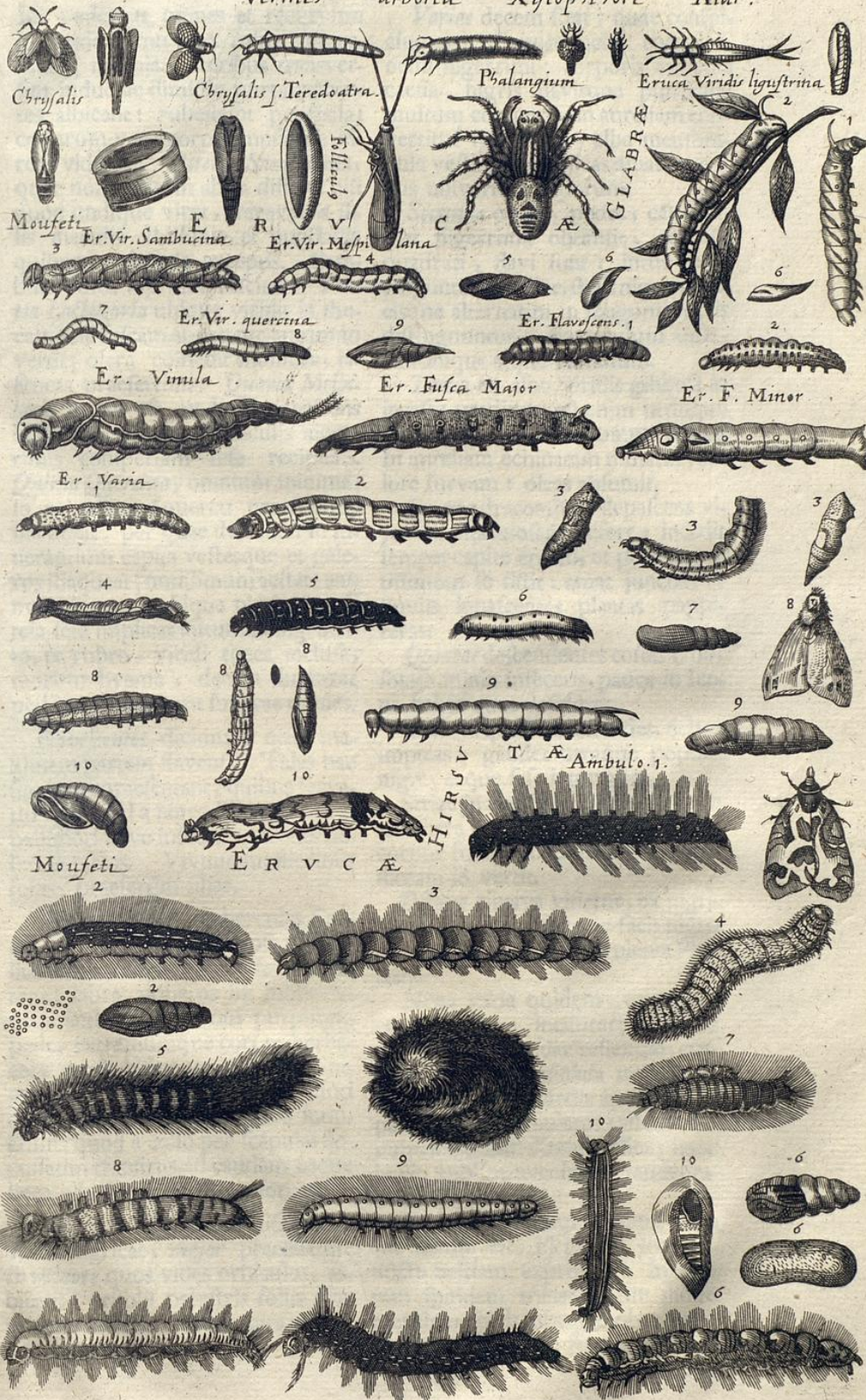
Muscae

Vermes

arborea

Xylophthori

Aldr.

lus pedesque omnes et recurvum in cauda cornu, ex rubro nigrescunt; maculae lateribus transversim inductae dimidio purpurascennes albicant: rubescunt punctula: caeterum vero corpus undique virens videtur. *Altera Sambucina*, quae non multum ab ea differt, nisi quod undique virescit, transversis illis maculis albissimis, et punctulis quibusdam lacteis exceptis. Sambuco rosea inprimis vescitur. *Tertia Lactucaria* ubique viridis in thecam sese fuscā appetente autumnō vertit; olera comedit molliora, lactucas praefertim. *Quarta Mespilaria* minor est, undique virescens in thecam cinereā maculis nigris conspersam sese recipiens. *Quinta Quercina*, omnium minima, in arboribus (quercu praefertim) fila ducit, per quae descendit in itinerantium capita vestesque et galeos illaqueat; notissimum aestate animalculum, et ubique obvium rudi tela sese implicat autumnō ingruente, et rubro-viridi theca inclusa, moritur hyeme, decem duntaxat pedibus donatur, ut superae omnes.

Flavescentes dicimus, quae maximam partem flavent. Tales hae figurae repraesentant; quibus servatur quicquid a nigro liberum: id si pallidiori flavo infeceris, Icones habes depictas. Vivunt mollioribus foliis, praefertim tiliae.

Vinula elegans mehercules Eruca, et supra fidem speciosa: in salice eam invenimus avide pascentem: labra atque os illi subflava, oculi anthracini, frons purpurea, pedes extremumque corpus herbaei: cauda bifurcata ex vinaceo nigricans. Corpus universum veluti crassiore rubicundoque vino intinctum; quod a collo per scapulas decussatim transiens, ad caudam usque linea albissima, mirifice adornat.

Fusca Porcellus Eruca dictus, ex fusco nigricat, *major* praefertim; in *minore* quos vides orbiculos, albicant: trifolii palustris foliis frequenter insident, eaque mira celeritate devorant.

Variae decem sunt, quae conspiciuntur. *Primae* facies coerulea, oculi nigerrimi; corporis cuticula caesia, nigris flavisque punctulis multum conspersa: in aureliam convertitur spadiceam, alba membrana vestita, brassicas amat, et genus universum naporum.

Secunda caput, pedes, caudamque nigerrima obtinuit, cancelli quadrati, flavi sunt: intus quae pinguntur tessellae, striis nigris glaucisque alternatim in longum ductis distinguuntur. Foeniculum amat, anisumque atque cuminum.

Tertia ex albo viridis gibbosa in incessu graditur; est enim utrinque sepes duntaxat, sicuti omnes *ὑπέραι*. In aureliam echinatam mutatur, colore furvam: oleas absumit.

Quarta draconium depascens viperam maculosam refert: incedit semper capite erecto, et pectore potissimum se sistit: amat juncos, et fluviis innascentes plantas pappiferas.

Quintae descendentes costas si obsoleto minio infeceris, pauca in Icone habes quae desideres.

In *Sexta* quod album vides, ochra impleas: gaudet utraque populo nigra, eaque sese ingurgitat.

Striae in *Septima* ductae ex flavo albescere debent: reliquum totum corpus fusci coloris in aureliam spadiceam se vertit.

Octava cinerea videtur, ex nigricante undulata: thecam facit nigro puniceam, e qua pulverulenta Phalaena.

Nona varia quidem, et merito censeretur: incisurarum orbis virent; cornu caudae reflexum, cyaneum: sub qua miniata macula ad ornatum facit. Media incisurarum pars cinerem aemulatur: aurelia demum includitur Xerampelina, hanc in via publica invenimus: gaudet ranunculo pratensi.

Decima glauconigra: quod enim hic album est, id glauco superinducto bestiam exprimet. In thecam spiralem transmutatur dilute caerulam, spiris subrubentibus, quae ad buccini conchae formam proxime

me accedit. In Solano sylvestri (quam Itali Belladonnā vocant,) glabra eruca provenit, crocei viri-

disque coloris, cornu in fronte gerit digiti longitudine; quam se saepius vidisse memorat Cardanus.

PUNCTVM II.

De Erucis hirsutis densius pilosis Moufeti.

Pilosae omnium maximae maleficae, vel densiore sunt pilo, vel rariore. Ex illis sunt, *Pityocampe*, *Ambulones*, *Coriariae*, *Polymidae*, *Neustriae*, *Tuberculosae*, *Mesoleacae*, *Vrticariae*, *Brassicariae*, *Sepiariae*.

Pityocampes, i. e. pineae piceaeve, *Erucae*, digitum minimum crassitie aequant, tres digitos transversos longae. Undecim incisuris inter caput et caudam constant, sedecimque (more reliquarum) pedes habent: nempe juxta caput utrinque tres, medio corpore utrinque quatuor, et ad caudam extremam unum. Priores vero sunt adunci et exiles, quibus viam tentant; reliqui latiores, et multis crenulis serrati, ut foliis firmiter insistant. Caput formicae; reliquum corpus *Erucis* vulgaribus simile. Hirtae sunt pilis, villisque rectis undique obsepta: pili in lateribus nati albicant; in dorso fulgent, cujus pars media maculis veluti oculis ornatur. Villis abrasis, cutis subest nigricans; pili valde exiles: pungunt tamen quam urtica acrius, maximumque dolorem, ardorem, febrem, pruritus, inquietudinem adducunt: veneno scilicet subito sine sensu vulneris infuso, et ad partes visceribus proximas delato. Telas subriles quales aranei texunt, prioribus pedibus fila ducentes, ac disponentes: has, veluti tentorium, nocte ingruente subeunt; tum, ut frigoris tum ut procellarum vitent incommoda: tentorii hujus tam tenax et subtilis materia est, ut nec ventos curet furentes, nec imbris inundetur. Amplitudo item tanta ut vel millia plura erucarum facile ferat. In ramulis Pini et Piceae supremis nidificant, ubi non solitariae, (ut aliae) sed gregales vivunt. Quacunque iter fecerint nentes fila ducunt tela-

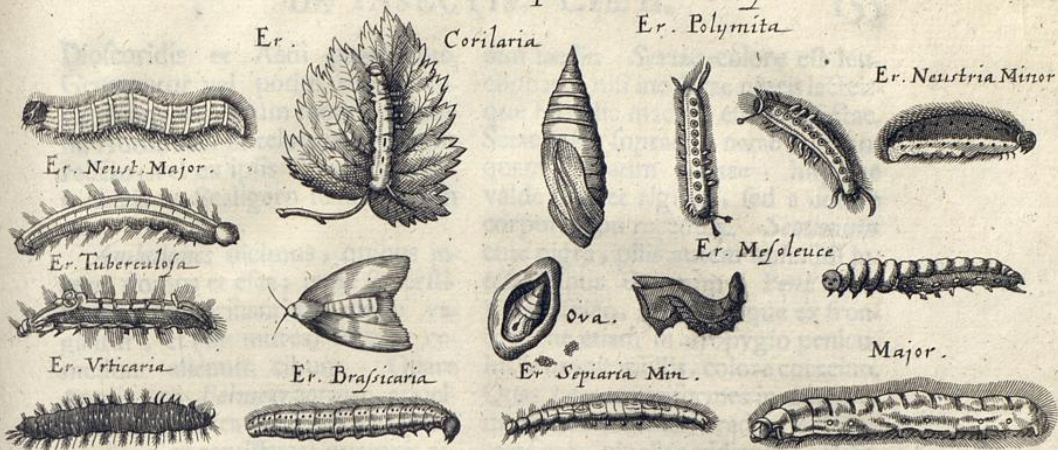
ria: primaque luce (faveat modo serenitas) catervatim minores majores comitantur, ac viduatis fronde arboribus (omnes enim absument) textrinam strenue colunt. Solae pini piceaeque pestes, ad alias coniferas arbores non accedunt. In Atho monte; nemoribus Tridentinis, atque transalpinis convallibus, (ubi frondis nutritiae copia) admodum abundant, ut Matthiolus testatur. Virulentissimae profecto bestiae, si ve extra premantur manibus, si ve intus exhibeantur: tam certissimi veneni olim habebantur, ut Vlpianus legem Corneliam interpretans de Sicariis, in eorum numerum et poenam, *Pityocampae* propinatorum vocaret: Alium. ff. ad leg. Corn. de sic. Haustis *Pityocampis* dolor os et palatum graviter affligit; lingua, alvus, ventriculus ab erodente veneno valde inflammantur: Etiam ingens dolor excruciat, licet initio pruritus quendam jucundum passum videntur: insequitur aestus, cibi fastidium, et perpetua, sed irrita vomendi deiciendique cupiditas. Tandem nisi occurratur, adurunt corpus, et ventriculo crustas inducunt. Arsenici fere modo. Dioscorides Aetius Plinius Celsus Galenus item 11. simpl. cap. 5. et Avic. fos. cap. 25. Hac de causa Aetius et Aegineta mensas sub pino sternere, vel commorari, noxium dixerunt, ne forte cibi nidore jussulorum vapore, vel clamore hominum *Pityocampae* suis sedibus motae, in escas decidunt; vel semina saltem aequalethifera demittant. Qui ab his laesi fuerint, ad *Cantharidum* antipharmaca respiciant: liberabuntur enim iisdem remediis: proprie tamen melinum oleum (quod e *Cotones* et oleo temperatur) ad vomitum usque bis terve hauriendum est, ex

Diosco-

Eruca Raupen Mouf.

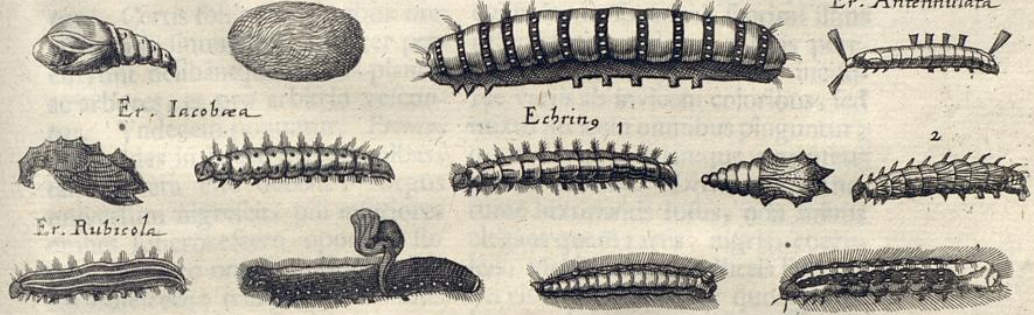
Er. Corilaria Er. Polymita

Er. Neustria Minor

Er. Geranicola

Er. Antennulata

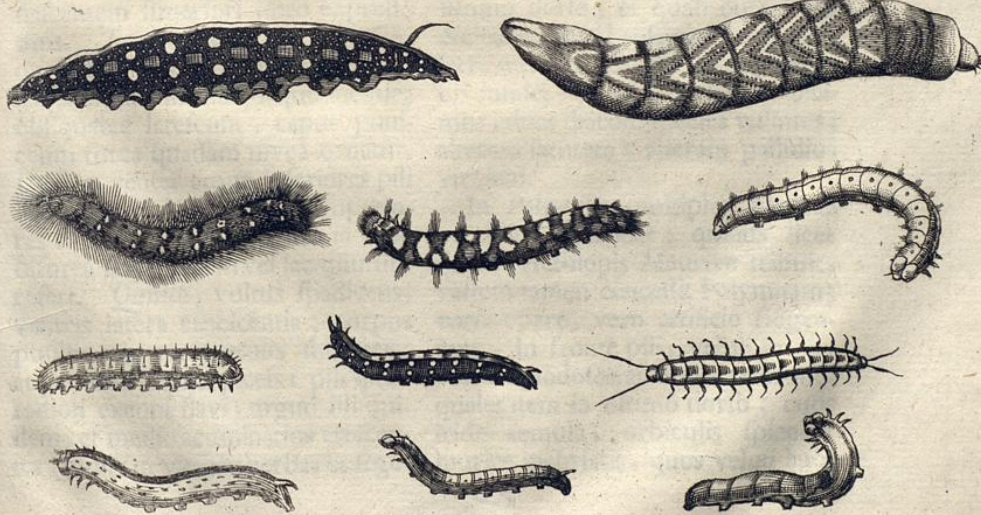
Echring 1

2

Pytiocampe Vergeri

Eruca

Alia

Dioscoridis et Aetii praescripto. Generantur vel potius regenerantur (convolvulorum more) e femine Autumnali in tela certis vesiculis relicto, vel ex ipsis Volvocibus putrefactis ut Scaligero sentire visum est.

Ambulones dicimus, quibus incerta domus et esca: unde superstiosule peregrinantium modo vagantur, et (ut mures) semper comedunt alienum cibum. Quare Angli eos *Palmervormes* appellant, ab erratica nimirum vita (nusquam enim consistunt) quamvis ratione hirsutiei *Beavervormes* dicuntur. Certis foliis aut floribus non astringi se sinunt, sed audacter percurrunt delibantque omnes plantas ac arbores, et pro arbitrio vescuntur. Undecem ponuntur. *Primo*, quas vides in latere maculas albas, tales revera esse debent: corpus universum nigrescit, pili inferiores omnes subrocescere oportet; superiores vero omnes in dorso positos canescere; tribus iis ordinibus exceptis, qui in collo juxta caput nascuntur: ii enim eundem cum ventris pilis tenent colorem. Ex cujus aurelia exit, quem hic vides papilio; cujus iconem coloresque et naturam superiori libro descripsimus. Si *Secundi* collum, ventremque atque ibi nascentes pilos flavos feceris, non est quod plura expectas. Theca ejus fusca videtur; ova pallida, papilionem inde nascentem superiori libro expressimus. *Tertius*, toto corpore pilisque e fusco flavus, nisi quod maculae lateratim in unaquaque incisura obliquatae latefcunt, caput puniceum furca quadam nivea ornatur. *Quarto*, venter atque inferiores pili infuscantur, dorsum atque superiores ex fusco flavent. Linea in facie bifurca seri colorem vel lac dilutum refert. *Quinto*, vultus spadiceus, ventris latera canescencia; corpus pusillis varium guttulis subluteis, atque haec supra, piceis: pili quasi radioli exeunt flavi, arguti illi quidem, et medio acuminatus crescentes: multum vicinas herbas et sege-

tem laedit. *Sextus* colore est leucophaeo, nisi incisurae nigris lacteisque hic illic maculis essent infectae. Setae infra supraque natae, et tanquam serratim positaе, hispidae valde sunt et rigidae, sed a colore corporis non recedunt. *Septimum* cute nigra, pilis autem nonnihil lutescentibus donatum, *Peniculum* vocare soleo, quia utrinque ex fronte atque etiam in uropygio peniculus erumpit mollis, colore coracino. Quas vero cuneiformes in dorso eminentias conspicias, radice lacteae; caeterum, nigellae videntur. *Octavus* murinum colorem exprimit, cujus in dorso cunei septimi illius respondent. *Nonus* coloris peregrini et rari; singulae enim incisurae variis ab invicem coloribus, sed mixtis invicem omnibus pinguntur; quas clavus, quamque argenteus pulcre adornat. *Decimus* inter naturae luxuriantis lusus, non minus elegans quam rarus; nigris, coeruleis, viridibus, atque luteis liris, et nervis scabris striatus: quos guttulae quaedam aureae mire efferunt. Pilos admodum molliculos gerit, mirae gratissimaeque viriditatis, thecam habet purpuream, membranula munitam. *Undecimi* incisuras albicantes, praeinas imaginare; vellusque et pilos medio virentes facito.

Corylaria undique cum virore pallet, tribus inter cuneolos maculis nigris exceptis, et cornu illo in ultimo dorso; et quasi ouropygio crescente, quod rosaceum ruborem laete suscipit. Coryli praecipue foliis infidet, unde Corylariam dicimus, duas illarum species vidimus; alteram saturate; alteram pallidius viridem.

In *Polymitis* multiplex naturae venustas resplendet: quibus licet faciem Aethiopis Maurive tribuit, vestem tamen concessit Polymitam; vario opere, vero artificio fulgentem. In fronte pili, veluti in cirros nexi nodosos, antennis referunt; quales item in ultimo dorso; cutis iridis aemula, orbiculis splendet murice inebriatis, quos veluti latos

Qq

clavos

clavos costis affixit natura. Vellere enati pili fulgorem solis repraesentant, oculosque oculato die perstringunt.

Neustrias e Normania duas accepimus. Majori vultus coeruleus, albis, rubris, caesiisque furculis corpus liraturn; pili aureo splendore coloreque grati. Minor convolutus, echinum exprimit. Caput illi nigerrimum, corpus glastinis quibusdam guttulis varie perfusum: pili croceum fulgorem imitantur. Tuberculosa pyri germina corrumpit, capite atrato, corpore nigris rubentibus, et lacteis quibusdam liris ornato; mediis quasi humeris, et ad finem fere dorfi, tumuli sive tubercula assurgunt livida, albis punctulis conspersa. Ova e quibus nascitur, spadicea sunt; qui est etiam aureliae, et pilorum color. Aliam vidimus congenerem, sed duntaxat tumulo gibbosam.

Mesoleucam a capite ad dimidium dorsum, obsolete luteam, dein liliaceam peperit natura. Venter luteo cinereus, clavis medio tessurato fixis ornatur.

Urticariae pedes si fatiscente luteo leviter tetigeris, parum a naturali

icon differet: rigidulos et erectos pilos habet spinatim crescentes. Levi tactu vulnerant; primumque blandum, sed venenatum pruritur, deinde vix ferendum dolorem superinducunt. Haud desunt qui eam *Pityocampes* malitiam malignitatemque vincere asseverant.

Brassicaria, eruca capite est cyaneo, corpore flavis furculis duobus utrinque lineato: inter quos subcaesia quasi area nigris quibusdam feminibus confita videtur: pili aureliae (quae cinerascit) colorem obtinent.

Sepiariae binae offeruntur. Majori crocesceret vultus, nisi quem nati loco triangulum videtis liliasceret. Corpus albis flavis rubisque et nigris, (quas expressimus) maculis, nullo ordine locatis, variatur: pilis subluteis horret. Sepes populatur, et nudat frondibus: ubi tamen ferici rudioris relicto glomo, in thecam spadiceam, quasi in Sarcophagum se recipit. *Minori* facies subcoerulea, uti et totum corpus, absque maculis quibusdam nigris albicantibusque esset: pilos cum prima concolores fortia est.

PUNCTVM III.

De Erucis rarioris pili Mouseti.

Rarioris pili sunt *Geranivora*, *Jacobaea*, *Antennula*, *Echinus*, *Rubicula* et cornuta illa bestiola, quam Germani *Hornworm* appellant.

Geranivorae magnitudinem formamque rite hic dedimus, et affabre explicatam. Albas maculas, cingulos nigros ornantes, ferrugineas facere oportet; ventremque pedesque et album inter cingulos spatium porraceo, viridi ornare. Camerarius ad Pennium hanc misit, cum hac Hypographe: Eruca grandis, hortis tantum agrestibus victitans, et potissimum Geranio pallustri *Cataglyphis* infesta.

Antennulatae corpus varium: a capite ad tertiam incisuram creta il-

litam dices; quinque aliis sequentibus nigrocinerem; tribus iterum postremis cerussatam: Antennulae ex pilis veluti colligatis constant; quales item ultimo dorso, cristae instar, se erigunt. Quatuor illi erecti in dorso cirri, e pilis quoque sunt dentatim ordine crescentibus.

Jacobaea sive Senecionem majorem depascens eruca, capite pedibusque obsoletius purpurantibus, ventre pallidiuscule virente; corpus habet inamaeno viridi fatiscens, et nigris flavis flammeisque maculis ornatum. Pilorum color ventri consonans.

Echinorum duas animadverti species; unam e coeruleo virentem, alteram *Mesoleucen*. *Primus* *Echinorum*

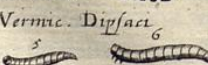
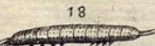
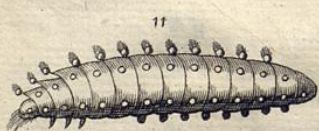
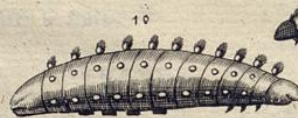
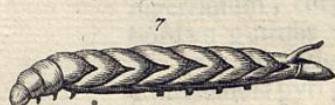
Eruca

Raupen

Aldrov

Tab. XXI

Tab. i

Tab. 2

Tab. 3

Tab. 4

Tab. 5

Vermic. Dipfaci

Erucarane9

norum tessellato prodit corpore, ex nigro flavoque varius: spinae luteae videntur; ineunte autumnio in aureliam cineritiam vertitur. *Secundus* revera Echinum prae se fert; dorsi dimidia pars, prior nempe, ex flavo nigricat; posterior cum flavedine albescit; spinas gerit argutas valde et crassas, colore caesio.

Rubicola nigro cineream liris utrinque tribus pallide flavescens; pinxit natura: pilos rariores gerit, plane nigros.

Est et *Ceraistes* cujus varia loca e luteo virent, pili medio dorso nati canescunt; cornu vero crenatum rubescit.

Variae item in verbasco, lupulo, Scrophularia, Glycypira, Solano, Alno, ulmo, ocymo et Tithymallo nascuntur: imo quaevis paene herba peculiarem habet erucam vastatricem: quas, ne infinitus videar, quasi notas pertransio.

Gesneri *foetida*: Erucae cornutae simillima est, sed et cornis, et colore aliquantum discrepans. In muro repentem cepi exeunte Augusto

Anno 1550. Gravem spirat odorem, ut plane venenatam crederes. Iracunda perrexit capite cum anterioribus duobus pedibus semper erecto; coecam puto: digitum longa et crassa, paucis sparsim pilis per dorsum et latera horrescens, dorsum nigricat. Ventris laterumque color ex flavo subrufus: internodiis quatuordecim totum corpus distinguitur. Singula internodia sulcum insuper quendam ceu rugam per dorsum habent: caput illi nigrum, duriusculum; os forcipatum, denticulatumque vel ferratum: his forcipibus, quicquid comprehendit, mordet: pedibus 16. graditur, ut maximam partem omnis Erucarum natio procul dubio venenosa est. Vergerus Pityocampen putavit, alii scolopendram: sed pedum numerus non patitur scolopendram dici. Vix ferebam odorem, dum vivam describerem: duo hypocaustra nimio et abominabili foetore adeo infect, ut manendo ferendoque non essem. Haec Gesnerus.

ARTICVLVS III.

De Erucis Aldrovandi.

PUNCTVM I.

De Erucis primae Tabulae.

Aldrovandus sex diversis tabulis nobis diversa Erucarum genera exhibet. In prima novem exhibet.

Prima primae tabulae ex maximis est, et caudata, cauda nimirum instructa sursum revoluta: tota est lutea, annulis vero coeruleis, iisque triangularibus, inter quorum singulas singula ab utroque latere nigra sunt puncta. Os item nigricat. Cum eam aliquo tempore domi aluissim, telam non texuit, aut folliculum, sed in Chrysalidem immutata Papilionem progeneravit luteum, eum quem in prima Papilionum tabula tertium exhibuimus.

Secunda quae ejusdem est magnitudinis, identidemque caudata, le-

viter lutescit, subfusca tota, nigerimis punctis, ac annulis instructa.

Quarta ex mediocrium genere, etiam caudata est, ad latera sublutea, per tergus flexibus arcuatis coloris elegantissimi miniacei decorata, annulis vero nigris, sed qui candidis notentur punctis.

Tertia caudam habet in extremo acutissimam tota viridis, annulis nigris, pedibusque, qui sunt quatuordecim: Brassicas, et olera infestat, ex hoc potissimum genere Papiliones illi exiguo corpore progenantur, subvirides et albicantes. Papiliones enim erucarum suarum colorem fere reservant, ut Aristoteles quoque testatum reliquit.

Qq 2

Quinta

Quinta ex maximis est, colore flavo, et viridi, et lineis per dorsum latis triangularibus, viridibus, et punctis maculata purpureis: Caudam gerit semper erectam, et caput etiam erectum, quare cum incedit, incessum carnis quodammodo aemulatur. Cauda hirsutis quibusdam villis praemunitur, parteque inferna notabilem habet maculam nigram. Ligustri foliorum esu gaudet. Pedes habet quatuordecim.

Sexta corpore major est, rostro, et pedibus exilioribus, colore tota eodem, sed dilutiori, lineis vero transversalibus flexuosis magis ad coeruleum quam ad viridem inclinantibus: Inter singulos annulos, singulis infra notatur punctis nigricantibus, nam caetera puncta, quae per supernum corpus conspiciuntur, ad purpureum vergunt. Superne per tergus color magis est luteus, inferne ad pedes magis viridis. Degit plerumque in viti sylvestri. Cauda superiori similis.

Septima tota est flava, inferne ad croceum vergente colore, lineis

distincta superne triangularibus ut in quinta, sed coeruleis, et quae punctis consperguntur atris. Pedes et rostrum nigricant.

Octava admodum est exigua, caudata tamen, maxima sui parte nigricans. In tergore lineas habet binas admodum exiles, luteas, inter quas altera est lata, viridis. Caput habet rotundum, pedes quatuordecim, in extrema alvo appendicem, quam per terram trahit; cauda pro corporis portione majuscula est.

Postremam paulo rudius, quam par erat, pictor expressit: nam puncta illa candida, quibus modo majoribus, modo minoribus toto corpore conspergitur, obscure admodum apparent. Tota colore fere est ferrugineo, extremo alvi, cauda, pedibus, et capite rubris, rubra item linea lata a capite, ad anum usque per dorsum extensa fertur. Anterior corpus exilius est, quam extremum, extremumque exilius medio, sanguisugam dixeris.

PUNCTVM II.

De Erucis secundae tabulae.

Quae in secunda tabula dantur Erucae, omnes fere bicaudae sunt: in quibus hoc notandum est, quod caudae sint in extrema alvo, cum in iis quas pinximus in prima tabula, in extremo dorso sursum enascantur.

Prima tota purpurascit, praeterquam inter primum, et secundum flexum, ubi viridis est. Binae item lineae, eo quo pictor expressit modo a capite ad extremum usque alvi extenduntur, candicantes. Cauda utraque nigricat. Pedes habet quatuordecim.

Secunda caudis duabus instructa minimis tota atra est sed luteis interstincta zonis.

Tertia corpore est crasso, et compacto, ex luteo virecente zonis annulisve admodum viridibus, capite vero, quod exiguum est, et primo

flexu coloris aurei. Pedes quatuordecim habet, nigricantes; caudas exiles, proceras.

Quarta brevissimis est caveis; oblonga, sed exili, ac tenui corpore, tota ferruginei coloris, exceptis annulis semicircularibus, qui ab ima parte flavi sunt, ab altera nigri.

Quintam monstruosae quodammodo figurae, quod partim ex Eruca, partim ex Araneo constare videatur *Ἀραχνοειδῆν*, sive Erucaraneum nuncupavi. Sex primum a capite ex primis corporis flexibus pedes Araneorum pedibus simillimos emittit, dein interpositis aliquot flexuum intervallis, alios octo more Erucarum, quas alioqui toto corpore refert. Tota ex cinereo ad luteum vergit, sed annuli coloris sunt plane castaneorum, sicut etiam pedes, et alae.

Info-

Insolentis profecto etiam formae est, quae *sexta* in hac serie ponitur; capite scilicet, cum id contrahit, compresso, facie Muris, aut felis, sed nigra. Supra enim rotundam illam nigredinem linea est alba, sub qua puncta duo, nempe ab utraque ejus parte unum, nigra, velut aures efformant, in medio vero nigredinis puncta alia duo oblonga nasum, qui illis animalibus admodum est compactus, tria denique alia sub his minima, aliquo rudi modo aemulantur. Tota est viridis, corpore pallidius, intensius annulis. A capite ad caudas usque porrecta linea alba per medium corpus transfertur. Caudae eriguntur, et punctis atris consperguntur. Pedes numero quatuordecim, quorum qui posteriores sunt, admodum sunt crassi.

Septima eadem est naturali situ procedens.

Rursus *Octava*, a primo loco depicta differt tantum in eo, quod primo post caput flexu sit luteo, duobusque punctis nigro distincto: item, quod lineae illae, quae per

superiora feruntur, inter quintum, et sextum flexum, invicem conjunguntur: denique, quia in hac sub inferiori linea, inter singulos flexus, album sit punctulum.

Nona eadem est cum secunda, bis per errorem depicta: infestum est hoc genus brassicae.

Habes *decimo* loco Scolopendram terrestrem parvam, sed de hac suo postmodum loco.

Undecimo loco depicta exhibentur Erucarum ova lutea; simul conglomerata, exigua.

Postrema Erucularum minima, in frumento inventa est. Insectulum hoc tam tenui, ac exili est corpusculo, ut potius fili cujuspiam particella, quam animalculum videatur: longum est digitum transversum. Maximum tantillo in corpusculo robur adverti, velociter movetur, et nunquam fere a motu cessat. Pedes multarum Erucarum more habet quatuordecim. Capite nigricat, caetera cinereus.

Sex integris diebus nihil edebat.

PUNCTVM III.

De Erucis tertiae tabulae.

Tertia nobis novendecim exhibet. *Prima* Echinata ipsius videtur Hippocratis, zonis luteis, et punctis nigris, et candidis variatur: quam, vel saltem simillimam superiori ad me allatam aestate sic descripsi. Vermis est digitum, et medium longus, posteriore parte caudae vicina latior, quam anteriore, duodecim constat annulis, sive segmentis, sive flexibus, qui supini nigro colorati sunt, linea medium dorsum secante castanea. Interstitia annulorum pallent. Caput duabus appendicibus velut corniculis armatur. Sex pedibus, tribus utroque latere ante instructus graditur, postica parte Erucae instar arcuatur, qua latior est. Quatuor in eo villorum in penicilli formam adunatorum ordines in singulis annulis conspiciuntur, bini singulo la-

tere: unus superior ad marginem dorsi, alter inferior ventri propior, ille octonos annulos ultimos eminentibus penicillis ornat, hic novenos. In ultimo, quem caudam dicas, extant duo, colore omnes ferrugineo. Convolvitur in glomum ad instar vertibuli: quemadmodum etiam

Quae subsequitur, quae in orbem convoluta depingitur, simillima ex toto cum illa, nisi quod in hac inter singula interstitia puncta candida non sunt, quae illic summam conciliant venustatem, contra in hac puncta iisdem locis nigra sunt, et semicircularibus maculis ex albo lutescentibus ambiuntur.

Tertia tota aterrima est, sed castaneis tantum interstincta zonis et punctis. Supina parte, quae quarto loco depingitur, minus nigrescebat.

R r

Quinta

Quinta tota longissimis vestitur villis densissimis, fuscis, sed et ipsa eruca tota ad latera fusca est, supina lutescit, pluribus praedita annulis nigricantibus, a capite ad extremam alvum linea item nigricans defertur, mediam alvum distinguens.

Loco *Sexto*, quae datur, ex minimarum genere est, quin etiam paulo minor quam pictor expressit. Nisi moveri, aut incedere videas, alvum a capite vix interstingues. Pedes habet innumeros. Toto corpore coloribus miniaceo, nigro, luteo, et albo varia est. Caput totum est nigrum, nigri item pedes, nigra capillamenta, dorsumque et venter tergus miniaceo colore conspicuum est; annuli nigerrimi, inter quas supra punctum est album, infra luteum.

Septima paulo major iisdem fere coloribus variat, sed pedes tantum habet quatuordecim. Totum corpus quadrangularibus punctis constat; primo (a tergo ad inferna descendendo) nigris, dein flavis, tertio miniaceis, quae latiores sunt: quarto iterum nigris, quinto flavis, sexto nigris, flavis rursus septimo, ultimo ac octavo nigris. Caput totum, ut in praecedente nigrum est, pedes item nigri. Sed capillamenta fere ferruginea.

Octava murem montanum, qui vulgo Marmota nobis dicitur, facie aemulatur. Tota coloris est castaneorum, admodum hirsuta, longa palmum. Color prope annulos dilutior est. Cum invertit se color inter annulos apparet niger holoserici instar micans, et cum ingreditur, capillamenta quae sunt a lateribus, ad cinereum vergere videntur. Caput totum est nigerrimum.

Nona ex mediocrium genere est, corpulentior tamen, tota viridis, exceptis tuberculis, quae per singula annulorum intervalla, tria habet, et quartum in dorso, ex quo capillamenta enascuntur similitudine penicillorum, quae coloris sunt plane aurei. Os nigricat. Pedes anteriores lutescunt, posteriores virides sunt; omnes numero quatuordecim.

Vndecima similiter per dorsum habet tubercula rotunda cum suis penicillis, nec non inter singulos corporis flexus, sed coerulea, rostrum item coeruleum, et pedes praeter tres anteriores, qui minores sunt, et coloris ex castaneo rubicundi, quo colore corpus totum constat. Durum mihi peperit folliculum. Pedum numerus corporis flexibus responderet.

Decima tota etiam est viridis, tuberculis, et floccis coeruleis, rostro et anterioribus pedibus ferrugineis, reliquis nigris. In alvo maculam habet ferrugineam.

Habes *duodecimo* loco huiusce decimae Erucae expressum folliculum coloris fere ferruginei, admodum densum, et durum.

Decimo tertio loco picta tota hispida est: Linea candida a capite exorta ad caudae finem per tergus fertur. In dorso duodecim habet velut puncta, aut potius tubercula rotunda, sex ad singula latera colore mali punici; item quatuor alia a singulis lateribus ex nigro ad castaneum vergentia; ex quorum omnium medio capillamenta quaedam exeunt numero quatuordecim, quorum octo magna sunt, parva sex. Caetera per dorsum coerulea, supina pars, et pedes flavescent.

Decimaquarta colore est ferrugineo, superne admodum diluto, et ad luteum vergente, inferne admodum intenso. Annulos habet nigras, et punctis ad latera maculatur exiguis candidissimis.

Decimaquinta inter minimas majuscula est, colore tota flavo, inferne ad aureum, superne ad castaneum inclinante. Caput et alvi extremum nigra sunt. In dorso nigra etiam habet puncta, sed intus candida: capillamenta penicillorum instar distinguuntur invicem. Pedes habet exiguos ferrugineos.

Decimasexta eadem est, ideo picta, quod tacta se velut in vertibulum contorquens stellae figuram exprimat coronatae.

Decimasextima rubra est, annulis nigris et albis, ubique maculis variegata.

riegata, capillamentis exilibus, rubicundis.

Decimaoctava capite est coloris aurei, corpore vero toto coeruleo. Linea aurea nigris conspersa guttulis, rotundis a capite ad anum, usque per superna fertur. Ab utrisque illius lineae lateribus, rursus aliae maculae sunt, seu potius puncta minima nigra ipsa posita, ut

etiam lineas duas, hinc inde unam efficere videantur. Alvi extremitas acuta est, et nigra, nigri quoque pedes, numero quatuordecim, licet quatuor ab utroque latere in anteriori parte pictor pinxerit. Capillamenta habet subtilissima plene aurea. Ova mihi peperit candicantia, quae appinimus postremo loco.

PUNCTUM IV.

De Erucis quartae tabulae.

In quarta tabula *quatuor* duntaxat dantur. Quae *primo et secundo* loco, ex maximarum genere est. Alvum habet bifidam, et ex dorsi extremo, caudam exerit erectam. Toto corpore fere unicolor ex luteo fusca. A cervice ad quartam usque vertebra lata est linea aterrima, exiguis aliis una recta, caeteris transversis candidis insignita. Supremo etiam vertice atro est, facie anteriore flava, pedes habet monstrosae magnitudinis. Supina parte ad cinereum vergit.

Altera, quae *tertia* est in hac serie, tribus constat coloribus, viridi, aureo, et nigro. Corpore nimirum undique toto viridi, sed annulis nigris aureis punctis distinctis. Inter annulos singulos linea est annularis item sublutea. Pedes habet quatuordecim virides. Fructumne arboris an potius folliculum cujuspiam Insecti dicas, quod quarto loco depingitur; id Frater Gregorius Capuccinus Regiensis mense Julio

anni 1597. in abiete offendit. Folliculum esse arbitror: erat enim intus plenum telis Araneo similibus. Inerant et ova. Quare cum Erucas aliquot ova edere observaverim; Erucæ cujuspiam esse judicavi, eam hoc sibi fabricare operculum, ut ova ab omni externa injuria protegat. Figura, et colore maturas aemulatur olivas. Ejus exterior substantia erat cartilaginea, et variis exiguis tuberculis ceu punctis extuberabat.

Sed nunquid hanc Eruca ipsa texat, quod verisimilius est, vel aliunde Crabronum more allata materia conficiat, necdum didici. Fructum interim non esse abietis exemplo discimus, quae conifera est, nisi quis dicat abortivum esse, quales multos observamus in quercu. Cum reperiretur, non erat unicus, sed quatuor simul erant conjuncti: quatuor ni fallor Erucarum opus ac labor. Qua in conjectura si fallar, lector boni consulat.

PUNCTUM V.

De Erucis quintae tabulae.

In quinta tabula sunt novem, quae *primum* locum habet, magnitudine est duorum digitorum transversalium, colore fusco, quaternis macularum nigrarum seriebus distincta: capite flavescente, toto corpore glabro; utrimque ad latera prope ventrem linea quadam flavescente insignito: subtus toto colore albicante. In brassica nasci rustici dicebant.

Secunda descriptae aliquo modo est similis, quoad formam et glabritiem, sed minor tamen, coloreque castaneo magis diluto; capite duabus maculis nigricantibus insignitur. Ab eo ad extremum uropygium duobus macularum ordinibus, partim atris, partim luteis decorata est; et utrimque ad latera linea quadam rubescens per longitudinem fertur,

R r 2

fertur, cui in singulis annulis punctula quaedam in medio candida, et in circumferentia nigra supersident. Parte supina tota dilute lutescit.

Tertia bina e lateribus frontis emittit cornicula exilia, et brevia: caput etiam habet parvum et nigrum. Toto corpore hirta est, et colore ferrugineo, annulis vero nigricantibus. Capillamenta penicillos aemulantur ubique praeterquam in cervice, et dorsi initio, ubi vix ipsa videntur capillamenta, quia rarissima sunt, etiam et sexilia ad modum. Cauda penicillis horret, quod, nec dum in aliis vidi.

Quarta ejusdem cum secunda magnitudinis, colore est terrae illius, quam umbram pictores dicunt: Inter singulos annulos tria habet tubercula, ex quibus pili oriuntur penicillorum figura coloris castanei. Albicans vero linea per dorsum recta a capite ad caudam ducitur. Pedes anteriores magis, quam posteriores nigri sunt. Inter singulos quoque flexus a lateribus punctula sunt albicantia alternatim posita.

Quod *quintum* datur in hac tabula, id dispari fructu nascitur. Celebre est apud Plinium aliosque probatos scriptores ad quartanam. Alibi de hoc insecto, hoc etiam prodidit loquens de remediis adversus dolores dentium. Is quoque vermiculus, qui in herba labrum Veneris appellato invenitur, cavis dentium inditus mire prodest. Nam *Erucae brassicae*, ejus contactu cadunt. Idem mihi propriis ante multos annos manibus ostendit Cardinalis Paleottus: neque id amplius videre potui, licet multos fructus, diversis aperuerim temporibus; donec tandem anno 1592. sub finem Septembris cum forte speculaturus, nunquid potius in maturis quam immaturis nascerentur; inveni illis, qui maturi erant. Longitudo digiti auricularis transversim dimens: sed cum nunc exactius descripturus id intuerer, offendi ex *erucarum* genere esse, nam quatuordecim progreditur pediculis. Caput atrox splendet, ut semen amaranthi

aemulari quodammodo videatur: caetera albicat. Dioscorides etiam meminit, sed nemo veterum *Erucae* esse scivit.

Sexta a lateribus leviter lutescit, infra, ac supra colore est castaneo, annuli quoque castanei caput nigrum, pedes exigui, sublutei.

Septima pictura est induramenti cujuspiam *Erucae* affabre facti ex folio quodam arboris, aliaque materia bomicina. Folium id extrinsecus multis velut laminis fericis albicantis coloris erat obvolutum; intusque quidem eodem modo, sed pluribus laminis intricatum erat. In centro, seu medio laminarum plurima ova, nigra, parva feminibus vel hyoscyami, vel nicotianae comparibus, una cum foetibus etiam numerosis latebant. Ex quo docemur etiam *Erucae* esse, quae et ova, et eodem etiam anno foetus edant.

Aliud nidulamentum sive folliculus exhibetur loco *octavo*, figura pudendi humani. Inferna enim parte referebat quodammodo scrotum, superiore virgam, ac eo magis cum duabus, ut haec instructum esse fistulis aut ductibus. Eo aperto vidimus rami frustulum, et folii pediculum figuram virgae efformare: haec enim simul complicata *Eruca* filis obtexerat; sicut item folium, quod scrotum efformabat. Intus ut in proxime descripto, et ova et foetus delitescabant. Erant ambo isthaec nidulamenta ita undique clausa, ut ne hilum quidem aeris, ne dum pluviae admitterent. At cum ita undique clausa sint, quispiam quaerat, quomodo ea ibi posuerit *Eruca*, cum haec intus non reperiatur. Responderem ego texere quidem primo folliculum *Erucae* non totum, et in ea, quam texuit parte ova edere, dein occludere, et abire, sed nunquid postmodum moriatur, aut in *Aureliam* convertatur, nec dum didici.

Postremo loco depicta *Eruca* tota erat viridis punctis conspersa nigris, capite rubro.

De Erucis sextae Tabulae.

In ultima quindecim depinguntur. *Prima* est tota viridis, lineis transversalibus, sed singulis tribus aureis punctis decoratis, quales in pluribus aliis observavi, annulis luteis, sub quorum singulis punctum est atrum: rostro etiam atro est, atris anterioribus pedibus, posterioribus viridibus.

Secunda quoque est viridis, sed in hac lineae nigrae illae corpus ambientes latiores sunt, et binis tantum maculis aureis insigniuntur; praeterea annulos habet nigros, et luteas, latasque velut e capite antennis emittit.

Tertio loco habet figuram Cossi, de quo suo post loco separatim agemus, hic ideo positam, quod si posteriores haberet pedes, omnino esset Eruca.

Quartum depicta Eruca glabra, ex minorum genere, toto corpore ex viridi lutescit, sed annulos habet nigros, et inter singulos puncta oblonga tria, itidem nigra. Caput rubescit, retro, quod duobus minutissimorum punctulorum nigrorum ordinibus conspergitur. Pedes quatuordecim nigricantes.

Habes *sexto* loco Erucae suae involutae folliculo rubicundo Chrysalidem, sive Aureliam. Ad tactum tantum mobilis, et tota viridis est, et nigrum habet inter singulos annulos punctum, quod supra candicat.

Habes deinceps aliquot Geometrarum icones, ideo hic adjectas, ut quomodo ab Erucis differrent, unico intuitu conspicias. (Geometras eas voco, quod hominis Geometrae fere instar incedendo agros dime-
tiantur) Pedes enim in hisce animantibus contrario sese habent modo, ac in Erucis, quibus nimirum antea pauciores sunt, posterius plures (loquor autem de iis quae habent quatuordecim) cum Geometrae sex habeant antea, posterius etiam toridem, in medio ventre nul-

los, quo fit, ut eo, quo pictura prima ostendit, modo incedant. Aristoteles huic Erucarum generi nomen non dedit, sed appellat *καρτία*, *αὶ κυμάμμοι τῇ πορείᾳ* hoc est Erucas, quae undatim incedunt. Parte enim, inquit, innitentes priore contrahunt sese, adducentes posteriorem, arcuatimque incedunt, et ex his scribit nasci *τιγρία*, et *ὀρίερα*, quae Gaza verrens Acias, et superas dixit. *Prima* tota lutescit superne, inferne ad ferrugineum accedit: A lateribus inter singulos flexus punctulis nigris maculatur. *Quae subsequitur* eadem est extenso corpore depicta. Caput candicat, pedes nigricant. *Nona* in hac serie Geometra est omnium minima, tota viridis, vel potius coloris herbacei, excepto capite, quod rubicundum est.

Decima pictura ejusdem est in spiram revolutae: nam si tangas, eo modo se contrahunt, et caput celant, contra pericula, ac injurias.

Vndecima ex minorum genere est, corpore coloris fere ferruginei, a lateribus lutei. Pedes, caput, et extremum caudae habet nigra.

Duodecima, rursus ex vulgatissimarum Erucarum, quae brassicas infestant, tota herbacei coloris, exceptis annulis, qui lutescunt.

Decima tertia ejusdem coloris herbacei, sed annulos habet aterrimos, serici instar splendentes; praeterea inter singulos annulos rotundos habet velut oculos luteos, et in medio horum nigerrima puncta. Caput luteum est, punctisque nigris minimis maculatum.

Quod *decimo quarto* loco depingitur insectum, corpore quodammodo Erucas aemulatur glabras, sed pedes habet ab utroque latere ternos, quanquam bini tantum a pectore expressi sint: toto corpore est nigerrimum. Epidauro id allatum mihi donavit Antonius Maria Alberghinus Philosophiae et Medicinae D. eximius, inquit illius pulve-

S s

rem

rem ad strumas curandas remedio
esse peculiari, ac praestantissimo.

Ex minimarum genere est *postre-*

ma Erucula, tota fere cinerei co-
loris, annulis vero sub-
luteis.

ARTICVLVS III.

De Bombyce.

Nomen.
Aldr. Hist.
Inf. l. 2, c. 4.

Bombycis historiam separatim
nos daturos supra diximus.
Stamus ergo hic promissis, addituri
insuper et de *Chrysalide* seu *Aurelia*,
aliquid. Eruca ista βέρυζ est Ari-
stoteli, Hesychio ὀλομήτρα seu ὀλο-
μήτης, ut quibusdam placet; Am-
brobio et Basilio *vermis Indus*; Al-
berto, *vermis lanificius*; Baptistae
Pierae, *Eruca bombycivora*; Scali-
gero *Ser*; Ausonio, *Ser vestifluus*;
Pausaniae *Seres*.

Description.

Omnes septem habent annulos:
Pedes quatuordecem, anteriores
sex, qui minores sunt, posteriores
octo, qui post tertium annulum in-
cipiunt: postremae duae omnium
sunt maximae, supra quas cauda est,
acuta et surrecta. Inter singulos
annulos macula conspicua est nigra.
In dorso inter eosdem annulos, qua-
tuor sunt Semicicla literam G ma-
jusculam formantia, quorum priora
evidentiora sunt postremis, quae
nempe tam sunt exigua, ut visum
fere effugiant. A capite ad caudam
usque linea per dorsum medium fu-
sca fertur. Rictus omnibus idem,
porcorum ferme similis, oculi ma-
gni, et nigri, uropygium caudae
piscium ferme specie.

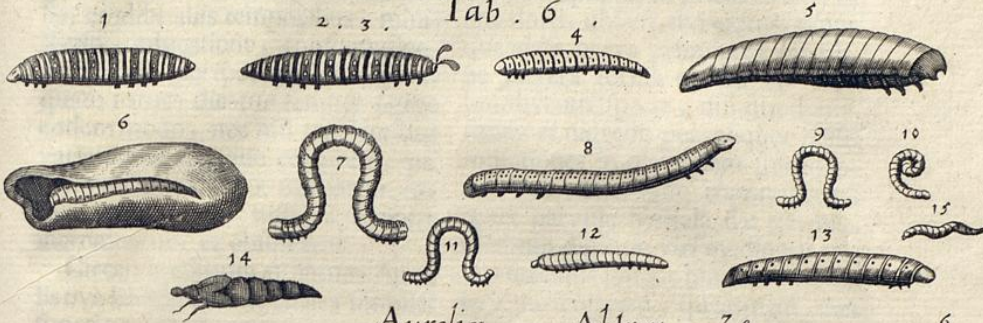
De generatione et aliis, haec nos
olim in Naturae admirandis dixi-
mus. Vermis primo est, Folliculo
inclusus emoritur informis. E fol-
liculo denuo prodit alatus papilio.
Itaque insectum reptile in volatile
per medium Zoophytum motus at-
que sensus expers, admirabili meta-
morphosi commutatur. Exclusus
enim primo vermiculus, alimenta
quaerit copiosa, quibus avide depas-
tis, capitis crebra arrectione cum
veterno veluti luctans, tandem ob-
dormiscit triduum vel biduum, pel-
leque interea exutus ad consueta re-
dit alimenta. Cum quater pastus,

quater obdormiens, quater renova-
rit, spreto deinde pabulo sublime
petit, et virgultis consensis, alvo
rite purgata, lanificii rudimenta in-
conditis primum maeandris per ra-
mos exercet, mox folliculo inclu-
sus pellucido, indefessi laboris fru-
ctum e centro ad circumferentiam
protrudit pilum album, viride, fla-
vum, ovali figura, cum aequalibus
veluti certans, novem dierum spa-
tio, absolutoque operi immoritur.
E folliculo loco subterraneo depo-
sito, papilio post decimum diem
prodit cornutus, sed alarum alimen-
tique immemor, brevis aevi iactu-
ram foetificatione reparaturus, mol-
li impositus velleri, concubitu per-
petuo per triduum, rarius quadri-
duum foeminae connexus, emori-
tur, nec multo post vidua, relicto
post se instar granorum milii seme-
ne, centenario fere, mariti fata se-
quitur. Sed de his et aliis quae cir-
ca bombyces occurrunt, accuratissi-
me egit, *Andreas Libavius*, in *sua*
observatione, quam hic in gratiam
Naturae indagatorum appono.

Cum difficile sit singulorum au-
ctorum sententias et experimenta ad
amplissim explicare, quaeque illi di-
versis temporibus aut locis observa-
vere, ad unam historiam revocare,
proque hujus fide damnare vel
astruere, quod quisque verum usu
et notatione rerum deprehenderit:
ubi forsitan eveniet, ut nec Plinius,
nec Pausanias, nec caeteri, qui vi-
dentur secus ac a nobis cognitum
est, commentati esse, repudiandi
existimentur: adjiciam specialem
historiam bombycum domestico-
rum, quam anno salutis reparatae
1599. Rotenburgi ad Tubarim ipse
ex diligenti istorum cura et attentio-
ne ad naturam, et opera consignavi,
vel utique in diarium conjeci. Si
quid

Erucarum Aldrov.

Tab. 6

Aurelia Aldrov.

Bombyces. Seidenwürm Mouf.

Bomb. supine sect.

B. serico exempto.

Papilio Eruptur.

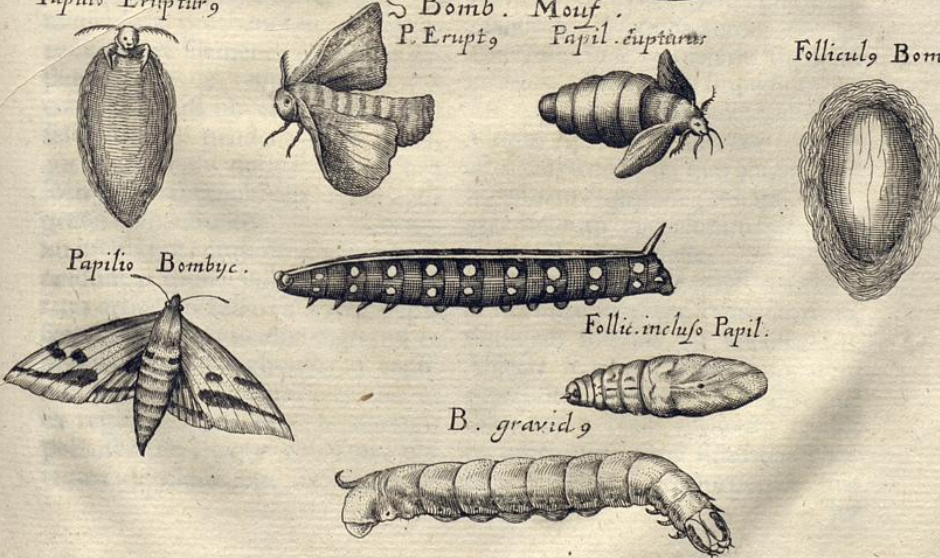
Bomb. Mouf. P. Erupt.

Follicul. Bomb.

Papilio Bombyc.

Follic. inclus. Papil.

B. gravid.

ROYAL SOCIETY OF LONDON
HISTORIA NATURALIS

quid diversi in India, Graecia, Italia, et alibi aliis temporibus, ministerio, educatione, consuetudine, et caeteris, perspectum est: quam natura dicatur semper agere eodem modo, nec nisi accidentibus variare: id quoque conferent, qui notaverint, ut sic ex multorum experientia naturae historia accipiat incrementum et absolvaatur.

Circa vigesimum quintum Aprilis ova bombycum in charta simplici superiore anno procreata, et per hyemem in tepidario cubiculi servata exponebam Solis radiis per fenestras orbes incidentibus. Quae plumbea seu nigra erant non quidem omnia uno die in eruculam abibant, sed tamen ante finem ejus mensis cuncta, sub auroram potissimum vermibus erumpentibus, prout quisque perfectionem suam erat consecutus, relicta vacua testa seu putamine coloris albi, in latere orbiculo eroso, qua in parte extremitates nonnihil nigrescebant, propter terminum rodendo acceptum. Punicea, et citrea, sive puta, sive nigro puncto discreta, nihil edebant, quod vel intacta fuerant masculo semine, vel principium in eis suffocatum. Hae eruculae intra ovum nanciscuntur suam speciem, et in circulum convolutae jacent, unde exesa testa primum nigrum splendensque caput exerunt, postea tractim prorepunt osculo, et pedicellis nisu suo, et in pavementum impactione, adminiculum praebentibus. Statim tunc notavi filamenta ab oculis dependere eaque tenuissima ut vix conspicias nisi obvertas luci. His sese librant, pendentque a foliis, aut etiam sicubi delapsae ex altiore loco eum repetunt, vel experiendi gratia suspenduntur, multiplici flexu involvunt, atque ita sursum contendunt, more vulgarium erucarum arborum folia et flores depascentium. Vermiculus niger est et pilosus cum albo circulo, in confinio pectoris et cranii, et alio in ea regione, qua venter contingit pectusculum, eique cohaeret, qui tamen ob pilositatem non est admo-

dum conspicuus in prima aetate. In fine dorfi, ubi est alvi exitus, pinna quaedam parva prominet: Et plane caetera forma eadem est cum bombycum specie, nisi quod hirsuties et nigredo per aliquot pellis mutationes in glabritiem splendentem, albedinemque transmigrant, et ex parvula bestiola fiat vermis, medium digitum viri mediocris tribus articulis junctis longus, crassus fere auricularem, quanquam non omnium eadem sit magnitudo.

Invenias aliquas eruculas cum caudae plectro triplici, aut duplici, ita ut majus furrigatur ex circulo ultimo dorfi: minora ex subiecta statim lorica caudae. Vnum vidi majus hinc inde binis stipatum minoribus, in quorum loco alias duntaxat sunt protuberantia puncta.

Progressio erucarum est ut bombycum. Nam caudae fulcra pavimento insigunt, et postea tractim per circulos sese promovent, sublati primo partibus, inter caudam et pedes posteriores: postea his fixis interstitia inter pectus et pedes, donec ad pectus ipsum et pedes anteriores sit perventum, quibus haerentibus cauda vicissim tollitur et fulcitur gressus. Nam motus animalium fit aliquo quiescente et stabilimentum praebente. Natis statim praebui tenera mori folia, in quae transtuli eas cultello levi, vel etiam sivi per se irrepere in folia, cum quibus eas cistellae lignae demandavi, invadunt autem folia ab extremitatibus et planitie superius inferius. Non enim impediunt rostri appendices. Ita pascebantur ab Ultimo Aprilis, et circiter, usque ad Octavum Maji, quo animadverti primam senectam positam, quae erat oscillum nigerrimum splendens cum exili nigra pelle. Solent autem aliquando ante quasi cunctari, et dormire somnum renovatorium, siquidem somnus est appellandus. Abiecta senecta, statim apparent grandiores, leviores, et nigredine dilutior. Nam corneum capitis tegumentum, quod subnascitur veteri, secundum proportionem majus

ius est. Detrahta pelle, etiam in-
rurescit reliquum corpus, quasi
prius incrementum prohibuerit an-
gustia corii. Idem tegumentum
seu cranium capitis, cum recens
est, albicat, postea cum firmatur
itidem evadit nigrum, donec plu-
res procedant mutationes; Sicut au-
tem ante positionem leberidis absti-
nent esca, ita et post aliquantulum
quasi pigrescere videntur: nam te-
nerius est instrumentum quam ut
carpere folia possit. Dum percur-
rant folia, non raro altera alteram
transit, idque patitur ea placide nisi
nimis offendatur. Tunc enim sub-
lato pectusculo capita concutunt
hinc inde moritantes, idque etiam
bombyces faciunt. Semel atque ite-
rum tunc praebetur pabulum, et
angusto in loco degit multitudo.
Cum satis comederunt, ad dormi-
endum inducuntur. Tunc videas
eas instar statuarum, aut eorum
qui catocae laborant, pectusculis
sublatis cum osculo in foliis quasi
obriguisse. Sed si pabulum novum
injeceris, statim excitantur et come-
dunt rursus. Olfactu videntur fo-
lia deprehendere nova. Nam etiam
nondum tangencia erectione corpo-
ris affectant. Fieri tamen idem
etiam alteratione quadam qualitat-
is facilis putes. Excrementum alvi
tunc exile est, et nigrum instar pul-
veris pyrii. Decimo sexto Maji ali-
quae secundo mutarunt pellem,
aliquae quieverunt, et sequentibus
diebus exuerunt membranas. Rum-
puntur eae in capitis confinio hae-
rentesque foliis manent, eruculis
per circulos ordine motos sese ex-
pedientibus, oscillum etiam non sta-
tim cadit, sed pendet aliquanto spa-
cio ab ore novo.

Tunc color niger in gryseum mu-
tatur, et erucae grandescunt magis.
Pectus tamen album conspicitur,
plenumque succi adeo, ut pelluce-
re credas. Quoniam autem non
uno die omnes mutant corium, si
placet, potes pares ab imparibus
segregare. Sed ego una reliqui,
tantumque recentibus suppeditavi
novam escam, caeteris in vetera-

mentis adhuc conviventibus, et
metamorphosin expectantibus. Non
enim tunc potes stabulum expurga-
re, sed differendum negotium est,
donec evigilarint, et possint in folia
pellici nova. Tertia mutatio ince-
pit 22. Maji, quo dormierunt mul-
tae, aliquae etiam pellem devolve-
runt. Ea non amplius tam nigra
erat, sed albedinem prae se ferebat
cum oscillo, ipsique vermes exi-
bant candidiores, relicta senecta,
corrugata magis quidem ea, quae
non adhaerebat foliis per filamen-
ta, minus autem ea quae affixa erat.
Nam haec in longum porrigebatur
trianguli specie; ratione altitudinis.
Etenim deorsum acutum surgit e
medio, quod quidem ego fieri pu-
to per caudae apicem ea traductum
et elevans corium. Extremitas
posterior hujus leberidis est instar
caudae piscium bifidae. Pasceban-
tur erucae liberatae rursus usque
ad 25. quo somnum renovantem
animadverti, et aliquas etiam eodem
die novas: sed 26. dormiebant plu-
res, aliquae etiam 27. paucae 28. et
29. ita ut jam majus esset discrimen.
Quae tamen dormiebant 27. eae se-
quente mutabantur, et ad pabulum
post cunctationem aliquam redibant.

Hac quarta mutatione ex erucis
facti sunt bombyces glabri et albi,
cum maculis tamen plumbeis, et
oscillo albi cornu instar. Hic est
mensis primus vitae, et prima ae-
tas. Sed cum in tertia et quarta re-
novatione cuticulae omnia sint no-
tatu faciliora, pateantque liquidius,
uti observavi, accuratius paulo de-
scribam. Erucae tertiae et quartae
mutationi vicinae, pellem habent
subsquallidam aspectu, et rigidio-
rem quam vermis incrementum fe-
rat. Itaque subtus nascente cuticu-
la molli abscedit paulatim, et quia
cohaerent nerveis quibusdam vincu-
lis in utroque latere, qua sunt pun-
ctorum vestigia, haecque non fac-
ile distrahuntur, major nifus est in
exeundo, et quies fere biduana.

Cum itaque foras contendunt,
vetus oscillum corneum separatur a
subnato novo, vermis ipse, siqui-
dem

dem affixa folio leberis est, pedes et cruscula convellit, modo contrahens modo remittens, donec ex ocreis vetustis eos extraxerit. Interim et cutis laterum corrugatur, corpore per squamas divisio in se contracto iterumque extenso. Sic toto corpore laxantur exuviae. Mox in anterieus sese promovet vermis, et lateralia vincula paulatim ducit, promotis ordine squamis iterumque reconditis ut fere initio dubites *πρόσω* an *ἐπίσω* exiturus sit vermis. Sed tamen isto modo vincula abrumpuntur. Primum juxta pectoris confinia observatur promotio. Ibi enim puncta secedunt, et duo in verme, duo in leberide apparent. Dum porro squamae trahuntur, quasi linea violacea existit in latere utroque se-nectae, tum ob puncta, tum vincula intus applicata lateribus. Interim cauda rugatur, pedes exinaniuntur, prorepique octava horae parte vermis novus, vetus oscillum ori prae-fixum habens, ut mulus capistrum. Videas in extremitate caudae etiam chordam albam trahi, qua pellis dorso cohaesit. Facilius enituntur effixi, solutis vero miris modis sese convolvunt in dorsum, latera, ventrem, donec tandem expedianitur. Et horum leberis in globum fere coacta est, illorum vero extenta. Si duo extrema unguibus prehendas, et diducas, justam longitudinem recuperes, cum vestigiis pedum omnium et squamarum. Nihil enim de est praeter oscillum. Longe autem candidior quartae mutationis cutis est quam tertiae, ut et cranium. Vermes ipsi jam bombyces sunt, modo recte et sedulo sint curati et enutriti, pingues candidique, quamquam alii aliis minus, adeo ut videantur nonnulli subflavi esse, alii ad plumbeum non nihil accedere. Pedes et ora initio sunt mollia. Itaque et tactu foliorum et comestu aliquantulum abstinent, haerent eis pertinaciter, et caudae quidem adminiculo possunt retrahi et explicari, pedes autem posteriores obtusiores, crassioresque tribus quasi articulis constantes in medio nigrum

punctum habent, quem ego puto esse prehensionis instrumentum, quod queat pro arbitrio, ut ungues felium, promi et recondi. Anteriores non tantum gradiendo inser-viunt, sed et prensando folia, tra-jiciendo corpus, distribuendo fila et aliis usibus. Partes secundum longi-tudinem a capite ad caudam in dor-so sunt caput, gibbus seu tuber pe-ctoris rugosum, octo semicircula-res squamae et tripartita cauda. Tu-ber pectoris in capitis confinio ali-quibus albet, aliquibus distinctum est maculis duabus lividis, quas di-vidit linea flava, quaeque diversis diversimode sese habent. Nam co-lor aliis remissus, dilutusque et fe-re evanidus est, aliis intensior. Qua vero sese attollit ille gibbus, quatuor nodi conspiciuntur, quibus assistens cutis rugosa efficitur. Sequuntur semicirculi. Hi junguntur membra-na tenuissima tanquam linea viridan-te ex coeruleo. Ipsae vero squa-mae albet, quamquam in nonnul-lis aliquid plumbei subluceat: et cum jam maturi sunt bombyces se-rificio, spicei evadunt. Singulae etiam in utroque latere insigniuntur puncto, quem ambit circulus parvus. Dixi ibi vincula esse, id quod etiam apparet in chrysalide. Deinde squama octava, aut duobus punctis lividis distincta est, aut se-micirculis lunatis, quasi duas lunu-las se mutuo respicientes cornibus inscripsisse. Veruntamen non sunt pares in omnibus. Nam alicubi ma-gis sunt conspicui, alicubi evanidi, subtiliores, tenuiores, magis plum-bei, magis albentes, etc. Hinc bi-ni circuli leves post quos qui sequi-tur duos nodos habet, usque ad eum qui podici imminet, et apicem seu cuspidem surrigit. In majori-bus observantur protuberantiae in squamis singulis, sed tamen hae sunt eminentiores in tertiis. Cranium ipsum corneum quidem est, sed di-visum quasi in tres partes, dexte-ram scilicet et sinistram, quas putas oculorum notas esse, et deinde oris compagem, quae iterum in appen-dices et maxillas suas, in quibus

T c

ferra-

ferratae dentium figurae distinguuntur. Per totam dorsi longitudinem gula protenditur, usque ad fulcra caudae, super quibus inter ultimam squamam est exitus alvi. Conspectiuntur etiam in dorso usque ad plectrum caudae, quidam nervi continua diastole et systole mobiles, quo pacto moveri cor et arteriae solent. Et hi nervi ex albedine flavescent, cumque distrahantur, viridem gulam, seu intestinum detegunt. Cohærent plectro, tanquam ibi esset respirationis quidam exitus, quanquam non respirent. Sed vitae sedem ibi esse non est dubium, licet deprehenderim in nymphis partem quandam rubeam, ut infra docebo, palpitantem per se solam instar cordis. Cum refecatur istud plectrum, exit humor liquidus subflavus, et vermes ipsi non quidem moriuntur, sed tamen moventur vehementius, seseque convolvunt, et reflectunt, ut iudices dolorem exoriri acerbum, nerveo principio laeso. Stercora cibum referunt, suntque sicca, sexangula, oblonga, quasi stellata, unde intestini vel alvi dispositionem quis colligere possit. Virent quidem ex esca, sed tamen quia stipantur dense, et exucca sunt, nigra apparent, sicut plus viridescunt humidiora. Foeminas a maribus distinguere hic jam queas si attemptus sis. Evenit enim et in his, quod de aliis foeminis scripsit Philosophus, ut scilicet sint majores, et pinguiore, humidiores, molliore, candidioresque maribus, qui austeriores, maculis lividiores, tenuioresque. Si digitis attrectes, omnes frigere animadvertas; saepe se erigere solent in pedes posteriores, et tanquam statuæ sic manere. Cum vesci volunt, foliorum margines, et venas protuberantes invadunt, contra ac erucæ. Puto ob stare appendices oris, præstat tamen aliquid adjumenti pedum anteriorum in tenendo cibum officium. Exedunt autem folia circulariter, seu in orbem, ut lacuna maneat rotundi ambitus: Pesti secedunt, et conjuncti multi quasi cumulo quies-

scunt, delectari puto mutua calefactione et tepore: ut dormientes a mutaturis pellem discernas, observanda erit nervorum in dorso systole et diastole. Nam in dormientibus par est vigilantibus motio, at in exuvias posituris tardior obscuriorque, ut intelligas tunc potius aegrotare. Deinde dormientes os habent simplex, sed fenestram abjectionis præferunt ossillum. Verum hoc non in bombycibus sed erucis adhuc locum habet, quidam jam quater renovati circa caput polluntur fuscine, et tamen pergunt vescendo. Quidam non proficiunt admodum incremento, sed parvi manent.

Dictum superius est a Maji 25. quartam mutationem in pelle usque ad 29. ejusdem in diversis factam esse. Ab hoc itaque tempore usque ad Septimum Junii, et deinceps per octavum, nonum, decimum, undecimum, studiose affectarunt pastum, itaque pingues et grandes evaserunt, fuitque ter die, et ultimis diebus quater, vel saepius præbendus cibus. Nam cum serificio et maturitati sunt vicini, vorant contentius, invadentes folia cupidissime atque et nervos absumentes. Notabis autem circiter tredecim dierum spacium intercessisse inter renovationem quartam, et a cibo abstinentiam seu serificii meditationem. Respondent enim sibi tempora a 25. Maji ad 7. Junii. a 26. ad 8. a 27. ad 9. a 28. ad 10. a 29. ad 11. quo ultimam inclusi excepto uno parvo masculo qui diutius perseveravit in pascendo. Jam circa ultimos dies plerique incipiunt, spicem colorem adipisci, qui a posteriore parte incipit evidentius apparere, hincque ad gibbum pectoris ampliari et progredi, quamquam aliqui magis et fere toti flavescent, aliqui albi misto extuleo manent. Cum fata instant secedunt ad latera capsulae, nec adoriuntur folia ore, quamquam perreptent. Nonnulli ad angulos fila figunt, quasi jam exorsuri vestibulum: alii repunt per extremitates, et hinc inde specu-

speculantur, inquiruntque aptum latitandi locum. Inclusi plerosque cucullis chartaceis, quos alicubi commode disposui et affixi, in quibus rodendo, vellicandoque parietes aliquantum strepunt, sed postea alvi sicco et humido excremento (nam tunc duplex emittunt) projecto ex posterioribus parietibus chartae affigunt ea tenacitate, ut glutine firmatam putes. Postea triduo continuo, occupati folliculum perterunt, quo absoluto, quintam ponunt pellem cum capite et cauda, transformanturque in nympham; Aliquos non inclusi chartis, sed in capsula lignea dispositis ramusculis sibi sibi locum nidi eligere, ubi observares potissimum sequi angulos, et latebras, et plerumque multi eodem in loco bombycia faciunt, si fieri id possit, alii statuentes ea in rectum, alii in obliquum, alii in latum. Si locus est angustior, comprimitur a latere folliculus, nec plane ovalem rumorem retinet; est alius alio longior, amplior, densior, pro magnitudine et firmitate bombycis. Discrepant etiam colore. Sunt enim aurei, argentei, citrini, et hi duplices. Quidam enim virorem referunt, quidam plus ad citrinum declinant, quamquam hi omnes ab aliis soleant virides appellari. Omnium prodromus, quantum ego observavi, albet, praeter paucos, qui stupam subcitrinam praemittunt. Aurei aliqui etiam internam tunicam habent albam, nec est stabilis color citrinus. Nam cum explicantur ex aqua folliculi candidum fit filum, in lixivio flavescit, etc. Sed operae pretium est, contemplari serici materiam, et quid sit id, quod tanta longitudine continuum praebet filum.

Cum itaque grandem vermem vagabundum conspicerem, funiculum collo injeci, et ad sectionem protraxi. Vixit pertinaciter etiam coarctata gula, exquisitè sensit. Nam ad singulas incisiones dorsi, etiam vix applicato cultello, violenter se convolvit, quasi ore et anterioribus pedibus sibi opem laturus. Divisa

cute conspexi longum intestinum, quale est lupi piscis, anteriore parte tumidum et capax, posteriore arctius. Ei intestino nervi seu arteriae pulsatiles cum continua systole et diastole incumbabant, et desinebant in plectro caudae. Hoc refluxo, non tantum humor flavus perspicuus erumpebat, sed et capita nervorum; in motu inde sese exerebant, et agitatio fiebat languidior. Habet autem intestinum duplicem tunicam, unam externam crassam, alteram internam tenuissimam. Crassa sentit accurate, estque juxta gulam visciditate multa obductum, quae postea fit materia alarum, et pilositatis in necydalo, sicut humiditas excrementicia externa in aureliae putamen cogitur. Crassa tunica pertusa, exit intestinum, adhuc involutum tenui, et multum cibi hesterni e foliis viridibus continet. Videre vero etiam est ex pelle secta, et crassa tunica intestini effundi liquorem sat copiosum et transparentem, quem ego puto pro sanguine esse, et mutari coctione in serici materiam, membraque bestiolae. Capite praefecto extumescit initium gulae, et plane exhibet obtusum nymphae caput. Exempto intestino cum contentis fecibus in abdomine conspiciuntur speciem lumbricorum concrectiones quaedam lentae et glutinosae, aliae flavae, aliae albae, et duae quidem magnae caeterae parvae, tam similes lumbricis ut nihil desit, nisi pellis et vita. Vtrinque desinunt in acumen acutum. Sirum autem in ventre talem habent, ut uterque apex versus sit ad caudam, corpus vero reductum et geminatum. Dicas pensum esse complicatum. Si exordium filationis est ab apicibus, necesse est, ut ad os a cauda revocentur. Existimo parvas et albentes portiones imbecillius sericum stupamque praebere, magnas vero firmitus. Exemi hos lumbricos, vidique in charta statim exiccari, et fragilem duritiem induere, perinde ut bubulum gluten solet, ut tendines animalium et intestina. Homogeneum totum est,

est, et pellucidum corpus hujus materiae, quam nullus hominum queat in tam tenuia subtiliaque fila diducere, sed bombycibus hic labor est, ut araneis sua tela, relinquendus et solis dicandus. Corium exterius foris quidem albedinem plumbeo colore mistam habebat, sed intus subducitur cuticula partim livida, partim aurea splendens, ut in halece. Circa ventrem, ubi disponebatur materia serici, sat crassa substantia erat nerveis constans ductibus, et textura continente pinguedinem albam nerveis tunicis implicatam: talis postea etiam conspicitur in nymphis et necydalis, estque in his vulva et genitale membrum. Sub illa substantia plumbeae sunt propagines in pedes dimissae, tanquam tendines, ut chordeae. Pellis haec manente matrice et genitali membro, intra bombycium exiit cum omnibus prominentibus membris: ita ut nymphe et papilio inde natus nihil assumant ex bombyce praeter alvum cum intestino, et in his existentibus nervosis partibus. Humor autem in intestino et genitalibus subsistit sat multus. Vnde postea et feminis materia, et excrementitia proluvies alvi. Verumtamen qui in intestino est humor, crudus adhuc est, et partim viret, partim flavet, crassus quadantenus, quadantenus aquosus. Si quis pinguedinem a nerveis tunicis genitalium separet, et chartae illinat, cum resiccata est, sebaceam friabilemque inveniet. Putes confereendam esse cum lactibus piscium. Patet ergo in bombyce foris quidem haec membra esse, pedes triplices, squamosam ventris coarticulationem, pectus, caput, os, anum, pellem, caudam, plectrum: intus autem intestinum, vitales arterias, vel si mavis, nervos, carnem albam pectoris, genitalia, inter quae et intestinum continetur, serici materia, et praeterea panniculos membranasque nerveas, quibus continentur membra.

Cor habeant, nec ne, alius investiget. Necessè tamen est aliquod

tale principium esse, idque non in capite, nec alibi praeterquam in confinio pectoris, unde vis vitalis per totum distribuitur. Et maxime tamen elucet motu nervorum, vel arteriarum (uti libet appellare) in dorso ventris, non pectoris, usque ad plectrum caudae. De nymphis et necydalis posterius dicam. Nunc de praxi serici ducendi quae observaverim addam.

Cum abstinent pabulo, et ut dictum est, locum folliculi construendi explorant, circa alvi exitum plerumque maculam virentem aut lividam habent, caetero corpore albo, cum virore, vel livore, vel spiceo. Vidi tunc etiam crebro consistere inter vagandum, et ore veluti hircere, sicut ruminantes vaccae, cum ex ingluvie revocant cibos ad masticandum. Consentaneum est bombyces tunc conari materiam serici ad os convertere et protrahere. Si includas cucullo chartaceo, rosionis sonus subinde per integrum diem auditur, et tunc in conum cuculi demittitur excrementum primo siccum, pilulae nigrae viridis, aut luteae forma. Penultima pilula plerumque viret, ultima lutea est et flaviosa. Numerus pilularum pro excrementi copia est. Nam deprehendi in una charta modo duas pilulas, modo plures, usque ad duodecim diversi coloris, utpote nigras, virides, flavas, easque non stellatas, sed rotundas; cum ultima pilula lutea exit aquositas item diversicolor et consistentia dispari. Alicubi enim crassior est, alicubi dilutior, habens aliquid punicei et flavedinis, viroisque.

Saniem tamen quandam dicas subcruentam vel fuscā, qualis apparet in charta pura, ubi tamen interdum notes etiam viriditatem pollutam flavedine, interdum quid cretaceum. In vitro lixivii faciem exhibet. Ne vero dubites, ore an alvo reddatur, scito, ore tantum expediti sericum, alvo excrementa, quanquam etiam ex ore emittant humorem tum morbidum, tum strangulati aut compressi. Deprehendi autem

autem bombycem liberum e posterioribus utrumque excrementum reddentem. Ab aliquibus multus liquor excernitur, a nonnullis paucus. Qui multum vacuantur, videntur debiliores esse, et minus serici collegisse. Nam plerique parva bombycia texunt, non tamen omnes. Quali sericum sit futurum colore, ambiguum est. Nam contemplatione capitis, tergi, ventris, pedum facta, plerumque sum deceptus divinando. Nam non ejusdem coloris sericum ab omnibus ducitur, saepeque stupa et postrema tunica albet, medium sericum aureum est. Putabam spicēos bombyces flavum, albos album reddituros, sed falso.

Nam album ab utrisque promebatur. Semel atque iterum scopum attingi, et vaticinatus sum, citrinam foeminam tale edituram filum; quale tamen etiam tractum est ab illo bombyce, cujus venter albo plumbeus erat, macula frontis flava. Vidi et foemellam totam albam, album sericum fingere. In parvis angustisque chartis, juxta proportionem tamen vermis, minores fiunt folliculi, sed spissiores et minus stupae. Notavi tamen in amplioribus etiam parvos folliculos. Qui non inclusi libere sibi locum eligunt, in stupa temeraria multum absument filorum. Vnde jactura est in serico. Nam bombycia plerumque sunt minora, et minus dense stipata. Si velis attendere, rationem texturae accurate cognoscere in his potes. Etenim postquam aliquamdiu vagati sunt, et modo hic, modo ibi exordium operis facere tentaverunt (id quod sedulo corporis nisu praestant, dum haerentes pedibus posterioribus, caput et totum pectus sursum, deorsum ante retro, et ad latera, varie movent, sicubi sese offerat commodus bombycii affigendi locus, nec visu, sed tactu hoc peragunt: sunt enim hebetes oculis) tandem stamina producant, et firmamenta domus, eaque simplicia aut multiplicia, prout stabilimentum requiritur firmum. Si juxta pavementum id sit, posteriore par-

te inhaerent huic, sin in alto, pendunt eadem, seu a ramis, seu aliunde. Nam pectus et caput libere vertunt, sique opus est, etiam posteriorum situm mutant. Ita conficitur vestibulum seu prodromus. Jam autem sicca excrementa ab alvo sunt reddita, vestibulo absoluto, ita ut jam vermis securus sit, tutusque ab insidiis externis: stercus ultimum excernit cum liquore, de quo ante.

Et hoc saepe polluitur stupa, per quam tamen defluit, ad fundum. Exonerata alvo, parumper quiescit textor, et nudat podicem quasi laboraret tenasmo. Tunc revocat veri serici materiam, eamque continuat usque ad extremum halitum, et bombycii absolutionem. Paulatim tunc stipat fila ex amplo, in angustum, ita ut fiat forma ovalis, in cujus capacitate sese possit vertere. Os, pectus, et anteriores pedes in continuo sunt motu. Posteriora haerent, transferuntur tamen ad aliam plagam, cum ad basin vel apicem formandum sese accommodant. Qui in imo juxta pavementum folliculos texunt; videntur insidere pavimento nudo, sed paulatim sibi subtexunt fila, et universum folliculum pariter ubivis stipant, praeterquam in acumine, ad quod in angustis non possunt perungere. Itaque hujus fabrica magis ab initio fingitur, sed basis magis in fine, quanquam nec haec negligatur in exordio.

Itaque cum fila explicantur retexendo, apex nudatur primum, et relinquitur interna tunica forma digitalis tegumenti. Texunt ita ad diem tertiam: Et adhuc potes laborantes videre secundo, si folliculum soli vel luci obvertas. In cucullis chartaceis basis sursum versa est, apex deorsum: Et rarior illa apparet binis diebus. Tertio demum densatur: et tunc vermis exiit senectam, fitque nympa, id quod facile potest deprehendi; Nam cum adhuc texunt, adhaerent, nec percipitur lapsus brutus. Cum vero nympa evasit, quasi lapillus inclusus esset, moto folliculo, nympa

U u

cadit:

cadit: Et hic brutus casus durat, usque dum in necydatum mutata fuerit.

Tunc enim expletur capacitas iterum, et necydaus haeret folliculo exitum quaerens. Vnus autem vermis, sub mea cura unum folliculum texuit, cuius prodromus in inclusis chartae, solida tunica est, in liberis variis modis ultro citroque dispositis et diductis constat filis. Alii vero animadverterunt in uno folliculo etiam duos, quin et tres inclusos fuisse. Verumtamen cum angustior futurus esset locus, sectus ille folliculus communis tribus est, et in eo inventi bombyces coarctati, adeo ut speciem trium digitorum conjunctorum retulerint. Liberati postea singuli aliquid pensi, parum tamen denuo edidere.

Notandum est, animadversum esse, quosdam bombyces, in charta nullum sericum fecisse, sed statim in nymphas abiisse: quod illis evenire crediderim, qui lactuca pascuntur, licet non omnibus, aut quibus pabulum minus iusto datum est, aut qui morbo correpti non potuerunt colligere serici materiam, quam sicut adeps, ex sanguine abundante sepositus, fieri existimo.

Eveniunt et alia monstra, de quibus suo loco.

Omnium folliculorum oblonga quidem et ovalis est forma. Vidi tamen unum album, fere exactae rotunditatis, ita ut utrinque basin haberet sphaericam absque acumine. Erat parvus cum suo prodromo, sed tamen spissitudinis iustae. Verum bombyx in eo non abiit in nympham, nec necydatum absolutum, ut mox exponam.

Illud videtur dubium esse, num sericum ex alvi exitu promant, an ex ore, quanquam semper ore et anterioribus pedibus distribuunt. Non leve argumentum est, quod juxta caudae fulcra in imo ventre conspiciatur quoddam rimae vestigium, et extremitas utraque materiae sericiae in ventre respiciat illum locum. Adstipulatur et egestio excrementorum in ipso operis initio.

Sicut enim cum infantem excludit puerpera, quicquid fordidum est in vesica et recto intestino, id compressum expellitur, ita in bombyce, a serico foras contendente fieri quis existimare possit. Ita instantelabore venter tumentior apparet; a ventre incipit maturitas flavicie designata. Ea exit primum, ubi prius maturuit. Erucae et bombyces insuper lanugine quadam filosa, circa pedes junguntur pavimento. Nonnulli inter texendum conspiciuntur a dorso initi, ut e ventre sericum extrahatur, et digeratur ore, pedibusque facilius. Haec poterant afferri, pro prima sententia. Sed hanc falsitatis redarguunt alia firmiora. Nam ipse oculorum obtutus contestatur, quiescente ventre filamenta ore deduci, eaque viscositate sua adhaerentia retracto collo, paulatim protrahi. Itaque non tantum in dorsum reclinati bombyces sic filum trahunt, sed et prostrati in ventrem, ubi tamen vermis totus libere sese vertit. Deinde nec ano, nec rima sub cauda exire potest. Nam ex serici loco ad intestinum nulla est via, et rima caudae, quae designat genitalia futuri necydali, obducta est pelle. Insuper, antequam sericum exeat, crebro gannunt bombyces, quasi vomituriendo pellicerent ad fauces materiam. Nec intumescunt circa caudam, sed in medio ventris. In capsula etiam chartacea, cum nullum in pedibus appareret filum, solo ore vidi promoveri et affigi; quin secundo Junii, cum attente spectarem sibi machinantem bombycium, principium fili prehensum ex vermis ore, madens extraxi in iustam prolixitatem, pedibus et ventre plane a serico nudis. Ita eruculae ab ore suspenduntur, inde emissio filamentorum. Nec aliter aranei et campe arborum sua faciunt vellera. Et haec quidem de hac quaestione.

Cum folliculus est absolutus, mutato bombyce in nympham, rapiuntur vellera, selectis prius ad instaurationem generis, maribus et foemellis ad arbitrium. Sexus discrimen

men aliqui ex colore bombyciorum dignoscere iubent, aliqui ex magnitudine: Et sane aliquid est in hac re argumenti. Nam quia foeminae plerumque maiores, etiam majus struunt domicilium: Veruntamen aliquando fallimur, quia fieri potest ut mas firmus, majorem architectatur folliculum, quam foemina debilis. Et vidi pares quantitate, vidi etiam foeminarum alibi enutritarum bombycia longe minora meis masculis. Itaque concurrere signa ipsis bombycibus notata oportet, de quibus supra. Caeteri folliculi in aquam ferventem injiciuntur, ut nymphae intereant, vel suffocentur calore clybani, post emptum panem, adhibita cautela ne comburantur. Tunc stupa detracta, famulae, vel focii laboris praesto sunt, qui exordia filorum expediant, quibus inventis injiciuntur plures in pelvim aquae frigidae, aut tepidae, assidensque ministra instrumento tractorio continuo devolvit fila, triginta vel quadraginta aut etiam plura simul juncta. Si quae rumpitur stamen, focii est, requirere principium et reddere explicanti, id continuatur, donec usque ad anteriorem tunicam perventum fuerit, quae cum difficillime retexatur, exiccata discerpitur in stupam et carminatur.

Dum ita replicantur fila, pulverem multum in aërem emittunt, et cernere etiam in fundo vasis est quasdam sordes e staminibus prolapsas. Sedulo attentabam num opera possem absque ruptura totum expedire folliculum abstracta stupa, quae ob variam implicationem, infirmitatem et diversa principia non potest continuo ductu retexi. Affectus sum votum tantum in medio ferico; nam prodomo quod proximum est, etiam rumpi facile solet. Sed medium tenacius est. Ultima tunica pondere addito (nam tunc nymphea prolabitur) explicata a me est cautissime usque ad pelliculam parcam, quae vix unguem pollicis adaequabat. Qui folliculi basi ad diametrum respondent apici, fel-

cius evolvuntur: Difficilius incurvati et gibbosi, et quorum apex stricturam habet. Nam hic filum haeret et implicatur, ut vix circumrupturae metum cedat. Apex primum nudatur et devolvitur totus usque ad medium folliculi.

Vnius bombycii filum continuum lineae praescriptae longitudinem septies millies, in alio octies implevit et amplius. Non tamen par est omnium densitas, et magnitudo, id quod etiam ex distractione in cuticulas videre est. Quaedam enim vellera diduxi in duodecim quaedam in octo plus minus exiles tunicas. Sylvestris bombyx prodomum habet simplicem tunicam et paulo crassiolem folliculum. Itaque etiam tenuiores facile cedunt prementibus digitis; densiores resistunt.

Cum fatiscit apex fere usque ad medium, unde sat amplum est foramen elapsurae nymphae, procidit cum senecta ultima, in qua caput et pedes omnes. Plerumque hujus senectae caput apici folliculi obversum est, ut intelligamus eam exutam esse, dum vermis consummato folliculo per angustias sese stringit, vertitque sursum.

Nymphae vertex respicit basin, cauda apicem: eumque bombyx plusquam duplo longior fuerit, nymphea ad parvam staturam contrahitur, ut vix impleat longitudinem internodii secundi in digito medio viri. Vivit illa vitaeque indicia evidenter exhibet, motu reflexuque apicis seu caudae cum tangitur. Si formam externam respicias, squamosum vermem dicas, ut qui caput velamento occultaverit. Squamae sunt fuscae, tanquam fumo inquinatae, octo numero usque ad confinia verticis. In singularum lateribus, bina sunt puncta umbilicalia, ex quibus tendines, seu vincula ad necydalum pertingunt. In vertice est macula alba quasi ibi os necydali traluceret cum punctis tribus parvis nigris. Inde a parte anteriore typi pedum et cornuum sunt, a posteriore versus latera vestigia alarum. Si interiora quoque

contemplari libet, quarto die ab occultatione, antequam transeat in necydalum, aperire potes. Videbis nihil aliud, quam capacitatem unam communem, inque hac tres distinctos humores, unum aquosae dilutaeque consistentiae, coloris flavi. Hic per totum spacium aequaliter diffunditur. Alius rubet, sanguinolentum dicas: Haeret hic in parte superiori, qua futurum caput, et pectus est. Cordis rudimentum esse iudices; quia postea in necydalo vidi talem quandam massam per se mobilem more cordis, si modo cor huic bestiae est attribuendum. Tertius humor est albo-luteus, refertque ovum gallinaceum in aquam ferventem injectum discussumque vel laccaseatum, si quid lutei addas. Vbi foris alarum pedumque cernuntur vestigia, latitat phlegmatica visciditas apta constituendis membranis.

Nulla videas membra distincta, vitam beneficio nerveae tunicae proxime externo cortici subjectae inesse puto. Nam et bombyx ea parte exquisitum exhibebat sensum, motumque arterialem et cordis; plane utriculum humoribus confertum appelles, qui tamen collatus ad chrysalidem, postquam erepsit necydalus, longe est crassior, ut corticem dicas tunicis intus et visciditate tenace vestitum. Inde postea est lanugo necydali, alae, pedes, cutis, et caetera interna. Ita in gulam ventremque abiit bombyx, cuius unius cura antea fuerat detentus, nihil tamen hic viroris apparet, qui multus erat in bombycis jam texturi intestino.

Pars itaque excreta est ante folliculi exordium, pars mutata in alium succum. In apice caudae etiam erat quiddam visceris instar crudi albuminis. Rudimentum partium genitalium iudicabam. Nam eo rejecta est matrix, et vasa spermatica, quorum principium conspiciatur, etiam in bombycis ventre. Humores in charta pura excepti et arefacti nigredine infecti erant, quasi atramentum sutorium miscuisses. Seba-

cea tamen substantia albescebat adhuc, et alicubi enitebat macula subrubens, et crocescens, cum albo puncto cretae consistentiae. Itaque colligere erat nigrorem illum duntaxat aquosi flavique humoris fuisse, qui etiam solus in charta, ubi densior concreverat, splendebat, ut nitens atramentum. Caeteras nymphas partim spoliatas omnium serico nudasque, partim simplici tunica adhuc inclusas, partim in toto bombycio salvas, nulla alia tractavi cura, nisi quod in capsula positas in fenestras limine dimitterem. Distinxeram tamen loculamentis diversis, quas foeminas, et quos mares putaveram, nec me fefellit iudicium, excepto uno tantum. Ita a prima inclusione, usque ad exclusionem processerunt dies viginti sex aut septem, in musaeo meo exposito Soli promeridiano, tempore aestuoso Junii, quale erat anno nonagesimo nono. Nam undecimo Junii sepulta foemina, exiit necydalus octavo Julii. Qui mas nono Junii texere inceperat, quinto Julii evasit papilio.

Eodem duae faeminae exhibant in folliculis albis majusculis; et unus mas ex citrino minore. Sexto Julii sub auroram (nam omnes mane prodeunt) mas fuscus hirtusque ex mediocri alboque bombycio enisus est; foemina vero alba teneraque ventricosa, cum magnis alis: ex folliculo citrino subviridi. Ita et ante, secundo Julii ex aureo folliculo mas prorepebat, et foemina ex albo. Hi decimo Junii inchoaverant bombycium. Cum ex integris folliculis erupturi sunt necydali, non amplius movendo sentitur brutum pondus; et tunc frangitur, circa dorsum thoracis aurelia; postea multus humor limpidus, albusque, ore effunditur, et permadescit locus, quae sunt foramen facturi. Per hunc foras annisu quodam et labore contendunt. Vidi octavo Julii foeminam exeuntem. Ea tantum liquoris praemittebat, ut in capsulam decideret notabilis gutta. Tunc capite emicabat intus nixa pedibus. Post caput paulatim

paulatim hos exerebat, statimque comprehenso pavimento sese fulciens, circulos alvi conando sensim protrahabat, ut primo extracto, cum vellet secundum proripere, sese contraheret tota parte anteriore, quasi sic prehensum circulum sequentem una evocaret. Veruntamen consentaneum est ista contractione dilatatum esse magis foramen, ut postea alvus minore cum labore prodiret.

Huc facit etiam varia ad latera conversio. Interim crassiores necydali, et plus humoris in ventre habentes, exprimunt aliquid inter eluctandum, et folliculum pertusum, tum intus, tum circa foramen foedant alvi spurcitie marmorosa. Qui minus laborant, et tenuiores sunt, purum relinquunt. Videas tunc caniciem totam nonnihil madentem a liquore ex ore effuso ad pertusionem facilem.

Solent etiam alicubi quiescere, et saepius ventrem inflare, diducere, atque iterum contrahere, quasi luxata membra reponerent, et ad legitimum situm revocarent. Adeo autem diducuntque laxantque circulos, ut juncturae emineant impletae citreo liquore, quasi inflatae essent. Nymphas nudatas, cum intus absolutus papilio est, triduo, vel biduo ante, sese videas crebro movere, quasi rupturas vincula, quibus alligatur aureliae necydalus. Earum unam tunc cultello, unguibusque aperui ipse ut viderem congruentiam extremorum lineamentorum cum suppositis membris. Id fiebat quarto Julii, cum jam circiter dies viginti a serificio praeteriissent. Remota squama prima, juxta principium pectusculi in tergo prodibat, in conspectum circulus superior ventris tener, cutaneus, hirsutiae humente tectus, brevi tamen et complanata ut vix pateret oculis lanugo. Sub dispositione alarum lateralium, quam in aurelia compares omoplatibus, verae alae necydali latitabant binae junctae, et altera alteri imposita.

Omnes erant breves, tenuesque, utpote nondum perfectae quantitate. Inter alas thoracis posterior nodus eminebat, prolixiore pilositate utrinque stipatus, sed nondum plane tectus.

Alis et rubore hoc expedito, perveniebam ad deorsum flexas lineas superiores, sub his erant cornua: sub sequentibus vero in pectore pedes recumbebant, oblique versus alvum compositi et directi. Sub alba macula in nymphae vertice, necydali hirsutus vertex et pregma est, cui proxime adjacet aculeorum typus forma duorum punctorum atrorum. Hinc sequitur nota oris satis extans initio propter humiditatem, et speciem habet spongiosorum punctorum alborum duorum, quae tanquam in Leonino labio fissura dividuntur: Alvus tota est instar fuci albi.

Pili in ea opprimuntur humiditate, et laevigati apparent. Constant circulis, ut et bombyx et nymphea. Non autem expediebam torum necydalum, sed ipse seipsum suo nisu protrahabat ex reliqua aurelia. Videbam quo conatu sese absolveret a vinculis alvi, quae instar albarum chordarum e punctis circulorum dependent, et in aurelia vacua relinquuntur. Haeret et podex arctius. Itaque apex aureliae contrahitur versus pectus introrsum. Erat autem mas cum alis et villis imperfectis. Eum reliqui in capsula. Quievit usque ad diem sequentem. Tunc paulatim inalbuit, et hirsuties conspecta est exactius. Alae quoque creverunt, et tunc alacrior paulatim factus, admissusque tertio die concubitus peregit strenue.

Necydalorum quae species sit, tum ex dictis patet, tum superius satis est expositum: Illud addendum est, quod alvus in aurelia contractior sit, et foris distensione inflationeque crebra tertia parte fiat longior, et major. In aurelia est ruptura trifida a vertice per dorsum thoracis. Et ibi prodit necydalus. Caeterae partes sunt integrae.

Omniibus jam necydalis natis reliquis ante decimum quartum Julii, duo folliculi integri remanserunt, quasi nihil reddituri, licet densi admodum essent. Vnus masculus sphaericus parvus, alter foemineus duplo longior et satis amplus, paululum circa dorsum vermis in gibbum elatus, uterque albae stupae, sed serici subviridis in citrio; quam dilutior esset color in illo. Cum sphaericum cultri acie dividerem, cadaver in conspectum prodibat semibombyx, et seminympa foris. Nam anterior pars plane bombyx erat, posterior nympa, siquidem non totam exuerat pellem, sed tantum ejus posteriorem portionem, quae juxta aderat in folliculo.

Dispositio cadaveris; erat incurva, ita ut priores pedes in pectore fere tangerent posteriorum par primum. Hic enim inter primam posteriorum syzygiam et secundam ruptum erat corium, ita ut nympa esset galeata pristinis exuviis, in quibus caput pectusque cum sex pedibus, et portio ventris cum primoribus duobus. Remota pelle, et aurelia, intus absolutus stabulabatur necydalis mas, isque vixerat, argumento, quod dum conaretur exire biduo antequam secarem, folliculum liquore perfudisset; imo et jam 19. Julii cum liberarem penitus, motus indicia in ventre et pedibus luculenta praebeuit: Causa cur non potuerit, sese exuere et prodire deprehensa est in cranii bombycis pertinace cohaesione, ut et in pedum anteriorum, lorica firmiter connata.

Itaque licet in dorso thoracis rimam tam in aurelia quam fenestra fecisset, tamen extrahere caput et pedes non potuit. Sic ergo paulatim elanguit. Animadverti hic naturae ingenium. Nam cum in exunda fenestra exarmentur priores pedes, et posteriores etiam plane secedant; tamen ibi relinquit vestigia, sub quibus postea renascuntur alii. In veterum autem bombycis loculamenta, alarum binnae insertae erant, totumque necydali caput

cum cornibus cranii galea includebatur. Talis mas erat. Foemina omni vita cassa adhuc monstrosior apparebat. Perfecto opere sericii (quod erat bombycium majus, et duorum articulorum auricularis digiti longitudinem adaequans sed longe tenuius masculo; intus album et leve splendensque, foris subcitream villosum) exuere pellem bombyx conatus erat, indeque protraxerat totum dorsum, quod valde protuberabat, anterioribus in circulum contractis; sed ab oscillo se liberare ob pertinacem symphyfin non potuerat. Itaque ibi fenestrae caput, nymphae vertex, et necydali conjuncta conspiciebantur; quae conjunctio retinebat fenestram in ventre, ne potuerit penitus avelli, et destrungi. Ideo et cohaerebat, cum alvi acumine, non aliter ac si quis sacco fuisset inclusus; et circa caput astrictus; facto vero in tergo foramine dorsum extraxisset quidem, sed adhuc haereret capite, et podice, ita jacens incurvus et exanimis. Sic se habebat fenestra. Ex hac prominebat et aurelia, quod attinet partem superiorem. Ex aurelia vicissim necydalis fere totus eluctatus erat, fracto putamine in dorso, solitaque regione; sed capita cohaerebant indivulsa, sicut et alvi extrema.

In ventre exorto magna copia ovorum conspiciebatur colore flavo. Nam foemina statim etiam intra aureliam ovorum formam in sua matrice absolvit, sed quae sine maris aspergine sint infoecunda. Itaque etiam vidi ova parturientem eam, quae nullum marem fuerat passa. Conspicuum hinc fuit, quomodo natura exuat primum veterem bombycis pellem cum forma; postea transeat in nympam, cujus aurelia vicissim exuta prodeat necydalis. Triforme hoc monstrum erat dignumque contemplatu. In eo notasses etiam aureliam ea parte, quae alae erant designatae, nigram fuscamque, quasi afflata fumo fervente fuisset: deinde quantopere conata fuerit foemina necydalis exire, perspicuum erat ex ovis eminentibus

bus ex interstitio circulatorum squamosorum.

Cohaerent aliis ventris circuli interveniente cuticula tenui, contiguae. Sed in hoc adeo erant circuli disjuncti, ut Zona juncturae latior esset circulo. Apex alvi, fenestrae, et aureliae, ad lucem transparebant, ita ut cernere exacte posses confinia. Ad dimidiam vero aureliae capacitatem pertingebat extremitas necydali circa dorsum hirsuti, licet imperfecte, quemadmodum et alae nondum affecutae legitimum incrementum. Et haecenus de monstris.

Necydalo vegeto tenax vita est, praesertim in pectusculo. Nam et capite et alvo abscissis, alas motitat strenue, et pedibus discurret, idque usque in alterum diem aut amplius. Secta foemina in alvo matricem exhibet ovis plenam, adeo ut post quadringenta jam edita, nihilominus superfuissent plura. Insistere et involuta esse subtilissimae tunicae videbatur.

Apparebant et nervosi quidam ductus, instar meatuum intestinalium. In medio ventris vesicula exstabat, continens terreum succum coloris ravi seu fulvi. Haec vesica per se continua systole et diastole agitabatur. Vitae principium ibi tanquam in corde esse judicabam. Circa collum matricis; nodus geminatus albus, nerveus, qualis vesica animalium esse solet, durus splendensque cernebatur, idque intra ventrem. Nam de mammosis processibus externis postea. Nodulus unus major erat, alter minor. Collum vulvae est instar tubi, cui succulento foris astant utrinque flavi noduli mammarum instar. Circa collum ambitus cum retinaculis corneis, latis, inque summo obtusioribus, quibus genitale maris vicissim prehendit. Pectus carneum est. Caput membranofum et corneum. Cornua triquetra eminente dorso albo, pennis vero utrinque demissis, ut fieret triangulus. Si vivis praefeces succus quidam tralucidus ex dorso, seu culmo pennati

cornu exit, intusque meatus appareret. Ita se habebat foemina quam vivam aperiebam. Mortua nihil in ventre exhibuit praeter cavitatem notabilem alvi juxta pectus, deinde humorem illum vitalem. In vesica, quanquam nunc non amplius vidum; tandem matricis evacuatae reliquias nerveas et membranofas. Maris superiora congruunt cum foemineis. Ventrem si feces, rubeum humorem multum intus inveneris, et praeterea liquamen quoddam nervis plenum, cui connectitur meatus genitales.

Genitale autem habet peculiare, carens et caeteris quae foeminae sunt propriae. Ejus historia haec est. Sub cauda lanugine prolixiore stipata, foramen est notabile, cum ambitu membranoso duricie corneae, in duos quasi dentes diviso. In hujus ambitus medio collum genitales est trifidum, cum extremitatibus corneis. Circa hoc dispositi sunt aculei punicei (cornei processus omnes punicei sunt ad nigrum accedentes) duo superiores hamati, seu in uncus recurvati, ut sit forma bidentis unci, ut cornua caprearum deorsum reflexi: inferior unus rectus. Hi aculei proximi sunt collo membri. Paulo citra in ambitus medio alii tres stimuli sunt parvi. Tot retinaculis comprehensam foeminae vulvam attrahit, sibi que jungit adeo firmiter, ut si distrahere congressos velis, citius videatur ruptura ventris et circulatorum compages, quam remissa coitio, id quod saepius attentavi. Sed et hinc pertinaciam conjunctionis aestimare licet, quod viderim totos dies aestivos una manere, et noctu, nescio qua hora, consentaneum, versus auroram, disjunctos perceperim, mane inventis ovalibus vermiculis pluribus, ipsis autem seorsim quiescentibus. Frigidae aquae injecti nihilominus cohaerent, sale insperso et muria caudarum juncturae durarunt: aqua chalcantina similiter addita non sunt divulsi. Immersi marem aquae, foemina in margine sicco relictæ; etiam injecto atramento et sale in aquam; sed vixit,

xit, et coitum retinuit. Tandem ita reliqui per noctem in aqua, mane aliquot centuriae ovorum in vasis fundo erant, ipsi necydali natabant vivi. Alteri mari in congressu praecidebam caput; non avulsus est.

Divisi pectus a ventre; hic haesit donec per vim abstraherem. Caput et pectus, ut divisae muscae diu vixerunt, diutius tamen pectus. Hic mas in coitu ita dissectus in ventre similiter habebat humorem lutosum, spadiceum, cum quadam substantia intestinali, sublutea, membranosa.

Mas natus quarto Julii ob Imbecillitatem quinto mortuus, fetusque nihil aliud continuit alvo. Alioquin vita necydali septem aut octo plurimumve dierum est. Ut enim dixi est pertinax; adeo ut cum confringerem quatuor ictibus principia alarum et pectus; post etiam alvum aliquoties, tamen vita manserit quasi inviolata, licet spiritu tandem dissipato, altero die ut plurimum ita tractati moriantur. Coitum mas ferventer appetit, parva mora post exitum ex aurelia; idque saepius exonerato ventre, nonnunquam tamen etiam nullo humore emisso, et hoc evenit etiam in foemina. Qui vegetus est, post primi diei congressum, interveniente noctis quiete, altero die repetit eandem foeminam, aut in quamcunque inciderit, adeo ut ter quater peragat coeundi vices. Foemina quoque toties marem admittit: quanquam non semper ova promat. Non enim gignit, nisi ova in se habeat, licet rore masculino concepto.

Post solutionem a congressu statim deponuntur ova ordine alterum post alterum, ubi videas quasi cum conatu et contractione alvi protrudi, excludique ex matricis collo exerto, adeo ut pavimentum tangat. Numeravi quadringentis plura ex una foemina, ex aliis fere quadringenta, quae tamen dissectae adhuc multa in sua matrice habebant. Quod ergo Vidas de centenariis scribit, id de macris parvisque necydalis potest intelligi, quales ego vidi eva-

fisse ex neglectiore nutritione, aliis triplo fere majoribus. Quidam mares emittunt alvi proluviem ante coitum semel, et iterum post secundum congressum. Interdum mares soluti, nec dum satiiati, incipientem ova ferere faeminam interpellant, et coeunt denuo, quanquam foemina per vim cohaereat, cupiatque contracta alvo et pedum posteriorum deterfione solvi. Ita una ante concubitum septendecem emittebat, post primum soluta centum nonaginta quatuor et tunc iterum coeans; post quatuor horas revulsa, edebat 245. inde appetente mare humorem tanquam ex siphone ejaculabat, iterumque congressa, et liberata adhuc ova plura vicinis. Quae ova quarto Julii erant edita colore citrio, septimo evadebant punicea, et inde plumbea. Detinebantur in capsula post fenestram pomeridiano soli exposita. Sterilia tamen colorem non mutabant, sed subsidebant duntaxat. In necydalis solutis observes aliquoties motum tremulum, qualis est a rigore et horrore febricitantium. Neque tamen febri laborare dixerim. Sed eam concussionem esse puto, ex alteratione et promotione feminalis materiae, exhalante inde vapore et nerveas partes convellente. Ultimus necydalis pumilio vigesimo quarto Junii inter duo folia mori texens folliculum parvum prodiit decimo tertio Julii, in quo praeterquam quod minimum fecisset bombylium, etiam hoc peculiare erat, quod non exiret in basi folliculi sed juxta apicem facto foramine, contra ac alii omnes, mas autem erat, qui non timebat conjungi cum faemella jam ter marem passa et vix spiritum trahente. Bis autem coitu impleto postea projectus est. Alae etiam videbantur pictae aliter ac caeterorum. Nam cum reliquorum sint lineis in longum et latum distinctae, tanquam limbis, hic quidem quatuor ejusmodi lineas plumbeas in latum acceperat, sed inter secundam et tertiam, versus sinus alarum extimos, interjectus erat parvus quidam circulus, non

non exactus, lividus, cum puncto albo in medio. Verum enim vero tam ingeniosa natura est in hoc insecto, ut cum plura observaveris, scripserisque, semper tamen restent notanda plura.

Differentiae.

Quantum ad *Differentias*, sumuntur illae a loco et colore. Sunt *Indae*, *Hispanae*, *Calabrae*. Illae pollicis humani magnitudinem excedunt, domus earum capitis. *Hispanae* Italicis minores, majores et praestantiores folliculos texunt. *Calabrae* majores et plus serici largiuntur. Alibi quae visuntur, magnitudine omnibus istis cedunt.

Coloris ratione, sunt albae, cinereae, subflavae. Aldrovandus tribus tabulis eos depingit. In *PRIMA* priori loco depicta foemina est, et tota candidat, exceptis posterioribus pedibus, qui flavescent. *Secunda* tota est albo coerulea, mas. *Tertia* ex albo laeviter flavescit, et pedes habet omnes candidos. Hic album texuit folliculum. *Postrema* ita picta est, sicut nonnunquam sese contrahunt, vel metu vel frigore.

In *SECUNDA* TABULA prior folliculus totus erat candidus, et a candido bombyce textus. *Secundus* pariter candidus est, et bombycis foeminae opus. *Tertius* totus fere viridescerebat, maris opus, postremus foeminae, ejusdem coloris. Qui ponitur *quartus*, gemellus est, a mare et foemina una laborantibus factus, vulgus hoc folliculorum genus doppiones vocat. *Tertius* quodammodo lacertae vel alterius animalis caput aemulabatur oblongum, deinde paulatim extenuatum in acutum declinabat. Primi aureo sunt colore, uterque etiam monstruosus, quoniam ovaes non sint. Quorum unus amygdalam efformare videbatur, cortici suo etiamnum involutam; alter malum Armeniacum. Tales vulgo nobis Venturini dicuntur.

In *TERTIA* TABULA primo loco habes Bombycis jam serico gravidi integri iconem, *secundo* supina parte sectam, sericum velut quaedam intestina demonstrantem, *tertio* sericum exemptum, *quarto*, *quin-*

to, *sexto*, diversas figuras Chrysalidum, prout nimirum, magis vel minus perfectae sunt. *Septimo*, *octavo*, et *nono* Bombycum diversa exuvia, *decimo* folliculos duos invicem cohaerentes, *undecimo* folliculum planum et compressum *duodecimo* alium oblongum, ex quo Papilio jamjam erumpere tentat, *decimotertio* Chrysalidem ex qua exiturus Papilio media sui parte propendet, *decimoquarto* folliculum, qui cerasum magnitudine vix excedit, *postremo* semichrysalidem, quae ex folliculo pyri figura erumpit.

Vsum in cibis invenere. Vir doctus, Germanos milites frixas comedisse scribit. Cohortales aves appositis impinguntur: apponi possunt, si de aegre habentium salute desperaveris. De *Educatione* Aldrovandum consule. Sericum, de quo alibi, combustum, putrida vulnera mundat; cum sale mixtum, dentium rubiginem abstergit: cor corroborat: ideo confectioem Alkermes ingreditur. Funiculo ex eo facto, si viperae suffocentur, in angina Medici feliciter utuntur.

Chrysalidos, seu *Aureliae* nomen, ovo Aristoteles tribuit. Omnes enim Erucae, quae folliculos texunt, cum se iis incluserint, figuram prorsus mutant. Nam cum prius molles essent, pedibus instructae et moverentur, ederentque: tum indurescunt, pedes non apparent amplius, non moventur, nisi ad tactum, et veluti ovi speciem accipiunt. Mirum autem est *χρυσαλίδες* a Philosopho vocari: cum plurima etiam sint viridia, nec pauca pallida. *Νεκύαλα* dici, alibi monuimus. Cum vero in Aureliam Eruca transit, infantis fasciis involuti formam imitatur, facie humana prope, cum mitra et cornibus.

Aldrovandus quatuor Icones unica tabula dedit. *Prima* insolentis, et forsan monstruosae est figurae, cum ob enormem magnitudinem, tum maxime, quod in capite annexam habet velut promuscidem. Tota aureo colore resplendet, sed annulos habet nigros. Ejusdem coloris

Arist. 2. de generat. animal. c. 1.

Aldrov. H. Inf. 2. c. 25.

Y y

coloris

Vide et apud Mousetum.

coloris sunt Chrysalides, sive Necdali Bombycum, ex quibus quoque unam depinximus, eam autem, quae secundo loco posita est. Tertia coloris est viridis, nonnihil ad coeruleum vergentis, punctis toto corpore maculata aterrimis. Hujus generis Eruciae folliculos non texunt, sed in Chrysalides immutaturae, eo quo hic pingitur, modo super aliquod lignum, foliumve aut etiam lapidem extendunt, et solis ardore dein mutantur in papiliones, eos autem, qui ex albo viridescunt. Quarta etiam viridis est, sed auri instar

resplendet, depicta est prone, et supine, item a latere.

Habet et novus orbis aemulum *bombycis* alium vermem, *temictli* dictum: qui se, postquam in justam magnitudinem adolevit, in membranam feralem ab ipso filis intextam condit; et deinde ac si parum esset, suapte sponte detrusum in carcerem exhalasse animam, se libitinamque suam a furculo aliquo suspendit, ut procedente tempore, in volatilem papilionem vertatur, ac in speratas subeat transformationes.

ARTICVLVS IV.

De Curculione.

Curculio, quia in Papilionem ab it, Erucis subjungitur. Nomen per *αἰτίσιν* accepit, teste Varone, quod nihil pene aliud in eo quam gula videatur. Graecis est *κίς* et *μίδα*, forte et *τρώξ*. Multa eorum vere prodeunt examina, ubi frumenta recens demessa, eaque madida, antequam occalluerunt, reponuntur, vel ubi granarii fenestrae Austrinis flatibus sunt oppositae.

Columella R.R. 2. c. 10.

Inveniuntur tam in faba, quam in tritico. Vnicum *ortus* remedium, frumenta bene et commode recondere: et fabam, cum in area exaruerit, confestim priusquam luna

incrementum capiat, excussam, inferre. Cato, areas amurca subigi praecipit: Columella eadem, parietes subacto luto, obliniri jubet, etc. Perimuntur falsugine in qua allium decoctum est, si ea pavimenta et parietes irrigentur. Refugiunt fabinam, hederam, lupuli salictarii flores, juglandis folia, absynthium, abrotanum, nigellam, etc. Naporum semen miram in prosterendis vim habere, nostra et avorum memoria observatum est. Quia dulce et oleosum, appetitur: eo distenti, intereunt. Plura de iis vide in vermibus frumentariis.

TITVLVS II.

De Insectis terrestribus non alatis multipedibus.

CAPVT I.

De Asello.

Insecta multipeda non alata sunt, *Asellus*, *Scolopendra terrestris*, et *Julus*. *Aselli* vocabulum insecto huic Latini imposuere, non quod asino sit similis, sed quod ad colorem ejus accedat. Quidam, *Cutionem* et *Porcellionem* vocant. Plinius *Centipedem* dixit. Aristoteli est *ένος*, Medicis Graecis *ένίσκος*, Theophras-

Nomen.

to *ένίνυ*, Dioscoridi *καραρίς*, Absyrto *ένικ*, Asiaticis, Galeno teste, *κλάμ*, seu a forma fabae, cui similis dum se in globum contrahit: seu quod e fabarum folliculis et culmis prodire soleat. Plinius *τύλον*, a cutis callo et duritie vocat: alii *ελον* sed perperam.

In-